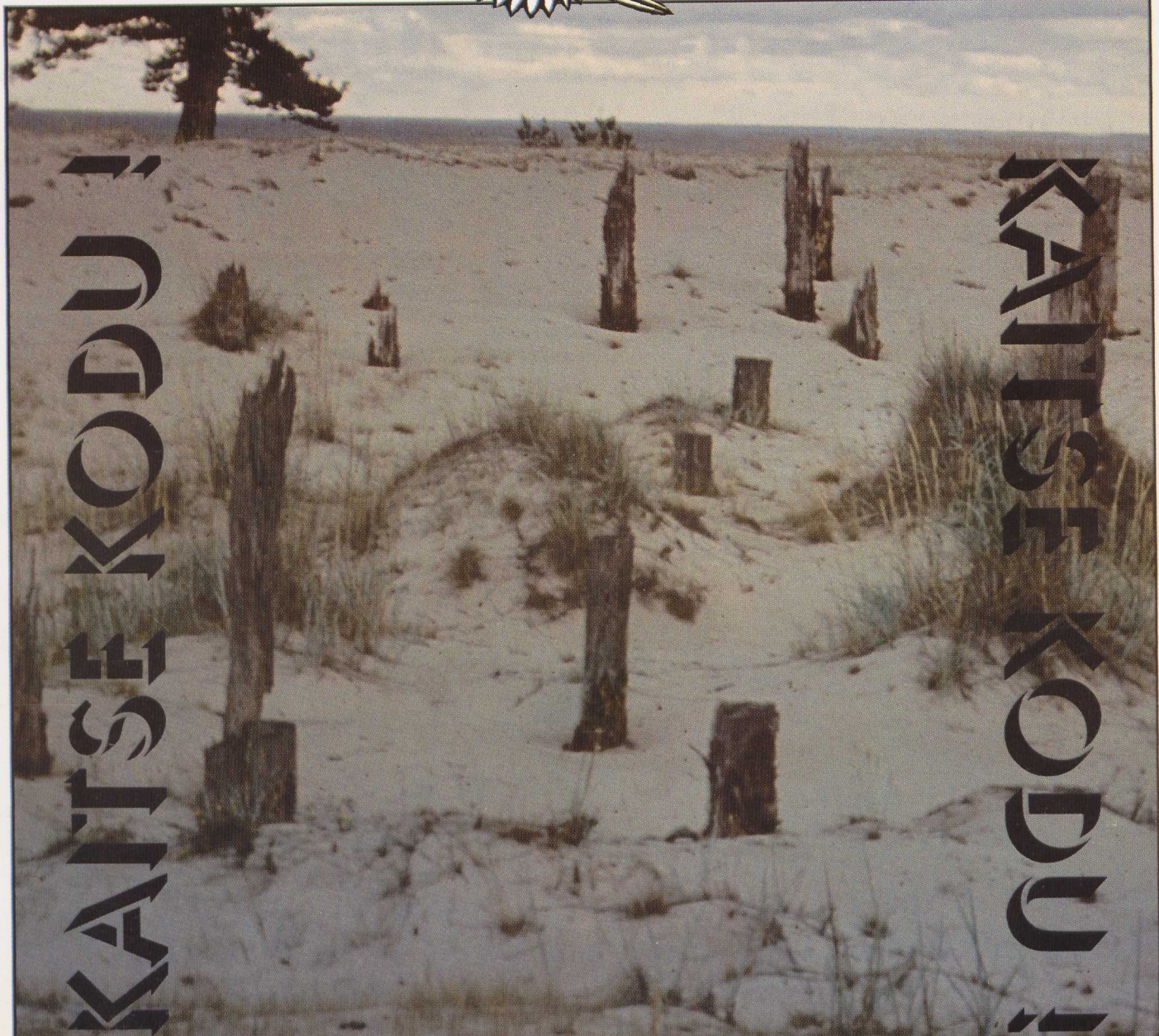

3(445)1994 & 1(446)1995

KAITSE KODU!

KAITSE KODU!

UKU MASING

TONTIDE EEST TAGANEJATE SÖDURITE LAUL

*Pillipuhujad oleme need, kellelt kodu võet, naine ja laps,
on vaid valendav pilvedetriip ja hobuse kärnane saps.
Ainult sinetav laotuseveer ja tolmune konarais tee,
siis kui maad pole enam meil järgi, võime süüdata merede vee.
Oma varjudel astume ikka ja lippudeks on meie käed,
kuna viimased siiski veel vabad on Jumala taevaste mäed.
Meie hobused kronud ja tüdind, meil kondile kajaks on kont,
mõõgad roostetand, aga me süda on muistendi tõrvane lont.
Varbad purunend kivide vastu ja keha on kibelev haav,
süda kaotava maleva vettind ja verega lahingukraav.
Pillid auke on kulunud käes ja laulud tolm tapab ees,
aga siiski me läheme uhkelt, viled sinised karedas peos.
Metsad põlevad kuklate taga ja lõõmendab viljatu nurm,
seda tunneme hästi, et jälgib meid tontide kuningas Surm.*

*Aga oleme viimased kaitsjad, pillepuhuv ja närudes salk,
need, kes laastavad tonte eest väljad, ega teagi, mis töölise palk.
Inglitiibu küll ihaldab retkel Su orjade jonnakas ind,
aga kinni ei pidada suuda eal meie, oh õnnistus, Sind.
Valget ootame vahelgi Laeva, lõppev leekides järel meil sild,
teame hästi, et tuhaks saab pea ka talade viimane kild.*

*Ainus sõber on rada ja rõõmuks, et pagenuil käes juba maa,
aga sellest ei nukrust ei leina, et seda me näha ei saa.
Pole hoolt, kuhu sureme viimaks, sest veri on otsatult hell,
kui me osanud pilgata vaenlast, siis kumiseb julgustav kell.*

*Mis siis sellest, et ees on vaid ootus ja järgi on suitsune tuul,
sest me südamed kunagi õitsvad ju Jumala jäädaval puul.
Pillipuhujad oleme sandid, kellel naist pole, kodu ei last,
ainult sinetav taevasteveer, selg Valgele Laevale mast.
On vaid hõbedast pilvedetriip, selg endale oda ja piik,
ja me silmades peegeldub suur, kõrbe taganev Jumalariik.*

(Arbujad, valimik uusimat eesti lüürikat. Eesti Kirjastuse Kooperatiiv 1938, lk 90-91)

sisu

2 LAURA BAUMVERK,
JÜRI VAIDLA
Minu isakodu on okastraadi taga

6 ÜLO NUGIS *Kõne Kaitseliidu
Toompea Malevkonnale lipu üleandmisel*

7 NEEME VÄLI *Me oleme kasvanud*

8 PEETER LORENTS *Milleks
Eestile Kaitseliit?*

10 RIHO ÜHTEGI *Vastupanu on
hädavajalik*

14 KALLE ELLER *Noch čij čox võitleb
läbi sajandite*

16 MART KÜÜSLER *Mees ja relv*

18 MATI VENDEL *Relvad / Colt*

22 TÖNU PIIP *PF-89*

27 HARRI HENN *Isamaa-armastusest
ja rahvuslikust iseteadvusest*

28 OLAVI PUNGA *Kaitseliidu
lippudest*

30 LAURA BAUMVERK *Õhuratsa-
vägi - sõdurid lendavatel ratsudel*

38 ALBERT HELME *Vene armee
soomustehnika*

40 JUHAN KÕDAR *Kalastamine*

45 TEOLAN TOMSON
Raadioamatörisi mitu palet

48 MATI SÜLLUSTE *Nädal USA
Rahvuskaardis*

50 JUHAN KÕDAR
Põrandaalune Poola riik

52 TÖNU PIIP *ERNA retk 1994*

56 PEETER LINDSAAR
järejutt Väraska

60 Kroonikat

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU AJAKIRI

3(1445)1994 & 1(1446)1995

Sa ihkasiid vabadust, kodumaa.
Kuidas, ütle, oled nüüd vaba?
Ühest viirastusest ma lahti ei saa,
sinu varjul on taga saba.

Henrik Visnapuu.
Laul vabadusest
"Tuulesõel", 1931

MINU ISAKODU ON OKASTRAADI TAGA

Toimetuse küsimusele, kuidas on Lõuna-Eestis Petserimaa kodud kaitstud, nõustus vastama JÜRI VAIDLA

Tahaks tänada toimetust, et ta tundis huvi meie elu vastu Petserimaal. Mis on kodu, mida ta inimesele tähendab? Meie rahvalauludes räägitakse isakodust, isatalust. Isatalu on kolle, kus elu sünnib, kus elu edasi antakse. Peamine, mille pärast me üldse elame, oleme ja vaeva näeme, on elu jätkumine. Elu jätkumise peamine alus on kodu olemasolu. Petserimaal aga kaob praegu see elukolle või pesa ära. Põlisrahval, Eesti Vabariigi kodanikel, kodu hävitatakse.

See hävitamine algas nõukogude võimu kehtestamisega Eesti Vabariigis ehk Eesti Vabariigi okupeerimisega. Tollest ajast hakati sealt noori inimesi välja suruma ja selle tagajärjel hakkasid loomulikult ka kodud hävima. Eesti Vabariigis 1920. - 40. aastatel oli Petserimaa üks kõige tihedamalt asustatud piirkondi.

Tollane valitsus püüdis elu Petserimaal igati arendada, aidati põllumajandust, tehti soodustusi koolidele. Seda oli vaja, et vastu Vene piiri elavad inimesed ka jõudsalt areneda saaksid.

Aga nõukogude korra ajal hakkas minema vastupidi. Käesoleval ajal, eriti siis, kui pandi maha kontrolljoon ENSV piirile, hakati otse ja väga intensiivselt inimesi Petserimaalt välja ajama. Luuakse lihtsalt niisugused elutingimused, et põliselanik peab ära tulema ja oma kodu maha jätma. Elu on niivõrd kehv, et

külal hävivad. Kokkuvõtteks võib öelda, et selle setode etnotsiidi, mida alustas Jossif Stalin, viib lõpule meie president. Ma võin seda väita, kuna olen ise seto ja minu sünnikodu on okastraadi taga. Loen seda, mis Petserimaal praegu toimub, mitte ainult setode, vaid kogu põlisrahva genotsiidiks.

Tooksin mõned näited, et lugeja mõistaks, kui madalale on langenud eetiline piir. Ligimesearmastus, millest piiblis räägitakse, on peaaegu hävinud. Inimese murele kaasa ei tunta, keegi ei taha teadagi tema valust.

Petseri lähedal põles maha maja, kus oli elanud nelja lapse ema. Aga lapsed olid Eesti poole peal ja nad ei pääsenud emale appi. Üks tütar sai minna alles 10 päeva pärast ja viisaga. Hämmastab, et neljal lapsel ei olnud võimalik nii suures õnnetuses emale appi minna. Kes tegi takistusi, kas Eesti või Vene pool? Seda ma ei tea. Teine näide. Lapsed elavad Värskas, nende raskelt haige isa teisel pool okastraati. Lapsed isa juurde ei saa, kuigi otse isakoju minna oleks poolteist kilomeetrit. Kategooriliste nõudmiste tagajärjel tuuakse haige isa Pihkva kiirabiga Kruppa piiripunkti, mis asub 17 km kaugusel isakodust, ja sealt saavad lapsed isa kätte.

Kolmas näide. Kontrollpunktis tahavad isa ja lapsed kokku saada. Seda ei lubata ja nii nad lähevadki lahku. 10 - 15 m kaugusel kontrolljoonest kukub isa maha, ta on saanud

infarkti. Neljas näide. Lapsed tahavad emale üle anda 2 pätsi leiba. Ka seda ei lubata neil teha.

Ma võiksin neid näiteid veel palju tuua. Eelöeldut ja teisi näiteid saan tõestada minu poole pöördunud inimeste avaldustega, nii et see ei ole mingisugune väljamõeldis. Mul ei ole mingit halba soovi ei Vene riigi ega Eesti riigi, ei vene rahva ega eesti rahva vastu. Ma räägin, nagu olukord on, ja igaüks hinnaku siis, on see õiglane või mitte. Võiksime mõelda sellele, et kui praegu käitatakse Petserimaa inimestega eba-inimlikult, siis võib tulla aeg, kui kogu eesti rahvaga käitatakse niisamuti. Seda oleme näinud küüditamise ajal ja selliseid aegu võib veel tulla.

Kuidas siis Eesti riik on kaitsnud oma kodanike huve ja seega nende kodusid?

Riik ja kodanik on vastastikustes suhetes, kummalgi on teineteise suhtes kohustused. Kodanik peab olema lojaalne riigile, ta peab täitma riigi seadusi ja riik peab kaitsma kodanikku. Lühidalt võib öelda, et Eesti Vabariigi kodanik Petserimaal on lindpüü, teda ei kaitse keegi. Eesti Vabariigi president on loobunud oma kodanike kaitsmisest nende põhiseaduslikul territooriumil. Kui hr president ühes oma kõnes ütles, et tema on hea president kõikidele Eesti inimestele, siis ma ei saa kuidagi ütelda, et ta on ka Petserimaa inimestele hea president. On ju kõigiti näha, et ta on loobunud

6% territooriumist ja nii võib öelda, et ta on ainult 94% president. Meie kui Eesti Vabariigi kodanikud peame austama EV põhiseadust, mille järgi Eesti riik on Tartu rahulepingu piires. Eesti riik on meid hüljanud ja läinud vastuollu põhiseadusega. Kunagi olid orjaturud, kus müüdi inimesi. Praegu laiendaksin seda mõistet riikide peale ja nüüd on Eesti riigi ja Vene riigi kauplemisobjektiks Petserimaa ja seal elavad kodanikud. Need on pandud müügilavale ja nendega kaubeldakse. Eesti

riik loodab, et kui ta osa maad ära müüb, siis pääseb ta Venemaa küüsis, et Venemaa siis Eestimaast rohkem ei taha.

Kõik need, kes on vähegi poliitikat jälginud, võivad aru saada, et mitte mingisugused järeleandmised Venemaale ei vähenda Venemaa maadevallutamise soovi.

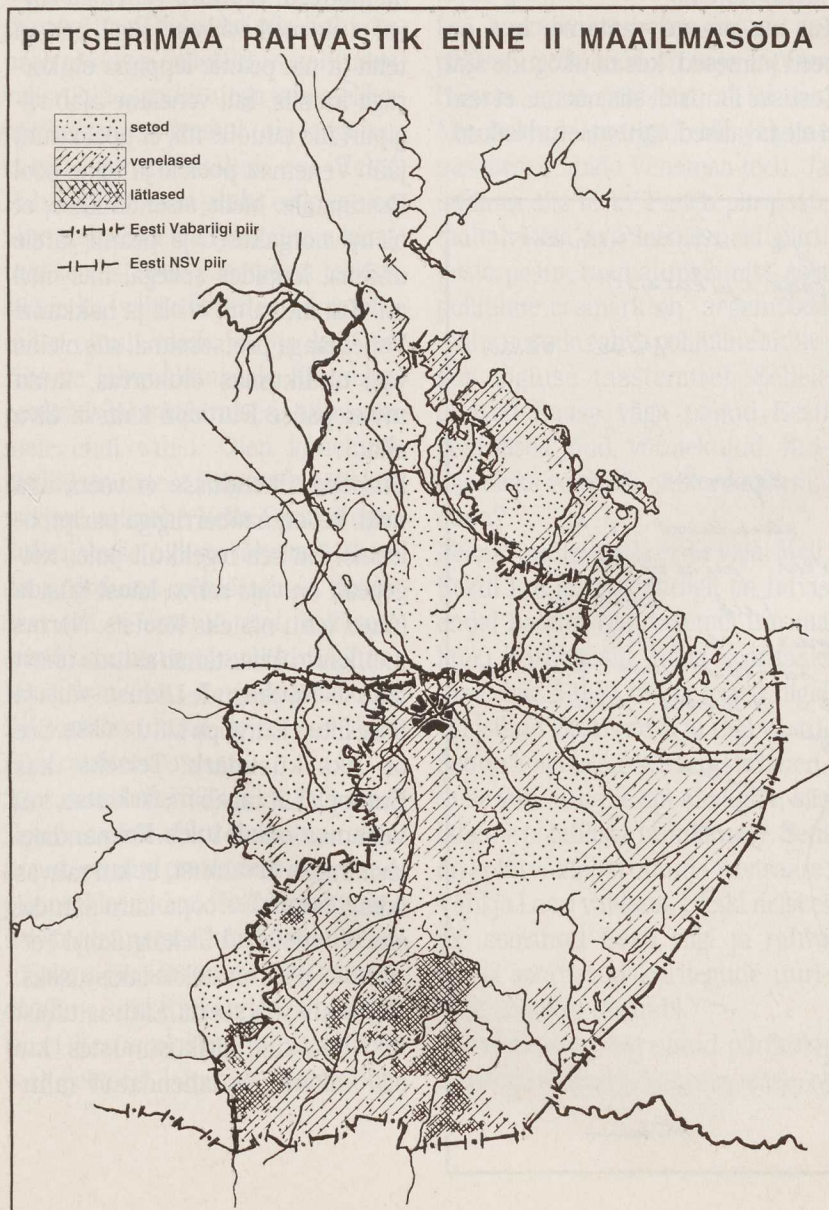
Kui me anname järele ja ei taha või ei oska ennast kaitsta, siis see aitab Kremli saamaiha ainult suurendada. Praegune Eesti poliitika, millega taastatakse Eesti Vabariiki

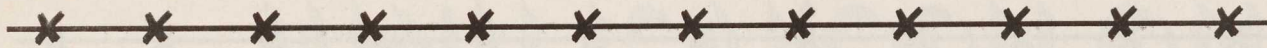
õigusliku järjepidevuse alusel, on nii passiivne, et seda võiks nimetada kuritegelikuks. Selline inertsus annab Kremlile võimaluse oma plaane ellu viia. Kreml ei olegi oma plaane varjanud. Ta on küllalt sageli ja selgelt väljendanud, et sajandeid on Balti riigid olnud Venemaa mõju sfääris ja et nii see peabki jääma. Kuidas Venemaa seda arusaamist realiseerib? Jõu ja poliitika kaudu. Viimane tee on pikem ja kavalam ja tema lõppeesmärk on, et meie Toompead juhitaakse Kremlist.

Ma näen, et termin "lähivälismaa", mida Kreml hakkas kasutama Balti riikide kohta, ei ole juhuslik. Sel on oma kaugem eesmärk. Varem kasutati selle asemel terminit "sotsialismileer".

Meie tulevikusuund Moskva poolt vaadatuna on sama, mis kunagi oli "sotsialismileeri" maadel Poolal, Ungaril, Tšehhoslovakkial. Neil riikidel oli oma parlament, oma raha, aga tegelikult juhiti põhilisi liikumissuundi Kremlist. Venemaa ei taha, et meie muutuksime iseseisvaks, neutraalseks riigiks. Ta annab meile endise Tšehhoslovakkia või Poola staatuse. Juba praegu on Eestis määrav Kremli võim. Seda tõestab 26. juuli leping. Siis avati korraks kaardid. Kõik Eestis arvasid, et sõjaväepensionäride siia jäämise lepet ei seostata vägede väljaviimisega meie riigist. Ometi tehti seda.

Suhteline majanduslik edu ei lase meil märgata mõrasid meie riigi struktuuris. 26. juuli leping on suur poliitiline mõra. Me kaotame oma iseseisvust, kuna me ei nõua taga õiglust. Miks see siis nii on ja kuidas oleks võimalik olukorda parandada? Kui Eesti nõuaks õiglust ja taastaks seda riiki, mis 40. aastal hävitati, siis oleks Eesti ja Venemaa suhted hoopis teistsugused, siis oleks üks okupeerija ja teine selle all kannataja. See tähendaks, et okupeerija

riik maksaks kinni kõik teisele riigile tekitatud kahjud. Seda Venemaa loomulikult ei tee. Venemaa eesmärk ongi see, et Eesti ise ÜRO liikmesriigina ja teiste riikide poolt iseseisvaks kuulutatuna lõikaks ära selle oksa, millel ta õiguslikult istub. See on Tartu rahuleping, see on riigi taastamine õigusliku järjepidevuse alusel. Kahjuks liigume praegu selles suunas, mida Kreml soovib lõpptulemusena näha. Kremli mõjule ei allutata meid mitte otse, et rahvas näeks - tankidega minnakse Toompeale. On valitud poliitiline ja pikem tee, aga seda teed minnakse järjekindlalt. Kremli poliitikute soov viiakse ellu eesti meeste kätega, võtmesituatsioonil olevate meeste kätega. Veel kord pean rääkima 26.

juuli lepingust, mille alusel jäeti Eestisse kümme ja pool tuhat väga kõrge kvalifikatsiooniga sõjaväelast, kes on samal ajal ka väga kõrge kvalifikatsiooniga poliitikud. Nad tunnevad seadusi, oskavad vaielda ja kuues paragrahv andis neile poliitilised õigused, see tähendab, et neile avati Toompea ukсед. Juhul, kui nad pääsevad riigikokku, on aastakümneteks ette programmeeritud tohutud vaidlused Eesti parlamendis. On ju teada vana tõde - kel raha, sel võim. Nii võib karta, et eestimeelsed mehed jäävad neis vaidlustes alla.

Kui me praegu vaatame, kus on need inimesed, kes nõukogude ajal Eestisse ilmusid, siis näeme, et nad ei ole tavalised, tähtsusetud isikud.

Nad on raha juures. Aga kellel on rohkem raha, see saab ka suurejoonelisemat valimiskampaaniat korraldada. Järelikult on minul kui Eesti Vabariigi kodanikul, Põhjala inimesel, kelle kodu on okastraadi taga, õigus välja öelda, et president ega välisministeerium ei soovi taastada Eesti Vabariiki Tartu rahulepingu alusel. Jutt, mida nüüd kaks aastat on räägitud - teha kohalikele elanikele lihtsustatud ülekäigukord ja pikaajaline viisa - on seniajani jutuks jäänudki. Rahvast püütakse aegamööda harjutada mõttega, et suure Venemaa kõrval ei ole meil, väikesel riigil, midagi teha ja me peame leppima olukorraga ka siis, kui venelane ajab riigipiiri üle taluõue nii, et pool küüni jääb Venemaa poolele ja teine pool Eestimaale. Meile sisendatakse, et oleme nõrgakesed ja peame järele andma, leppides sellega, mis meil on. Kui me rahul ei ole ja hakkame Venemaaga protsessima, siis oleme veel ohtlikumas olukorras, kuna me ei pääse Euroopa kaitsva tiiva alla.

Euroopa Ühendusse ei võeta aga neid, kel on naaberriigiga piiriprobleeme. Nii see tegelikult pole. Kõigepealt on vaja rahva käest küsida (nagu tehti näiteks Rootsis, Norras jne), kas ta üldse tahab astuda ühest liidust - Nõukogude Liidust - välja ja teise liitu - Euroopa Liitu - sisse. See on üks küsimärk. Teiseks, kas Euroopa Liit tagab meile kaitse, kui Venemaa kallale tuleb. Kolmandaks levitatakse arvamust, et kui rahvas ikkagi tahab Euroopa Liitu astuda, siis lihtsustatud ülekäigukord Põhjala piiril on sellele takistuseks. Tegelikult pole see nii. Liitu astumist takistaks tüli piiriküsimustes, kui aga vaidlus on lahendatud rahu-

Riigi Koda kodustus- ja Migratsiooniameti
Põhjala maakond jaotajale

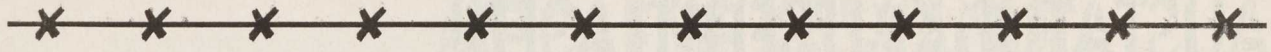
Nu na Tammi

avaldus

See on Nõrga vallas Põhjala külas
näin talu. Praegu on asustusel 3 ha
maad. Nüüd hakkas venelaste
naama piiri rajama. Teib meret, et
see piir läheb läbi mere sisse
tõugist ja see saun - meretast umb. 5 m
kaugusel, samuti jääb arvamata piiri-
ni 2-3 m.

18. sept. 1994 a

Tammi

meelselt (lihtsustatud ülekäigukord kohalikule rahvale oleks rahumeelne lahendus) siis see ei oleks Euroopa Liitu astumisel mingi takistus. Praegu tuuakse väga hea põhjusena välja arusaam, et kui me Euroopa Liitu ei lähe, oleme Vene karu ohtlikus haar-des. Siit järelalus - me peame kinnis-tama ENSV piiri, muidu Euroopa Liit meid vastu ei võta. Ma kardan väga, et läheb pool aastat või roh-kemgi ja võidakse teha nii, nagu 26. juulil: kutsutakse president Mosk-vasse, hoitakse teda mõni tund kõrvaltoas, siis tulla välja ja kirjutatakse alla lepingule, et ENSV piir ongi Eesti Vabariigi piir. Kahjuks pean rääkima sellestki, et kohtudes välisriikide saadikutega ja vesteldes piiriküsimuse teemal, on kõigi ar-vamus olnud selline, et Eesti Vabariigi valitsus peaks eelkõige ise aktiivselt võitlema Petserimaa taas-tamise eest. See passiivsus torkab silma ka välisriikide esindajatele, mitte ainult meile. Enne kui me läheme läbirääkimistele Kremliga, peaksid läbirääkimised toimuma meie endi vahel. Olen kõnelnud piiriküsimustest Riigikogu väliskom-issjoni esimehe Vello Saatpaluga. Jutuajamisel pidime vähemalt 2 kor-da pöörduma põhiseaduse poole, sest me ei saanud aru, millisest territooriumist me kumbki räägime. Mina kõnelesin Petserimaast kui EV territooriumist, tema kui Vene Föderatsiooni omast.

23. novembril 1994. a oli Sillamäel Taani suursaadiku korraldatud ja finantseeritud presidendi ümarlaud piiriprobleemidest. Taanlased rääki-sid, kuidas nemad lahendasid Taani - Saksa piiriküsimuse. Näidati vi-deofilme, olid ettekanded ja tuli väl-ja, et Eestis ei olegi piiriküsimusi veel selliselt lahatud. Need läbi-

rääkimised, mis Vene ja Eesti vahel on toimunud, ei ole ühelegi poolele andnud volitusi radikaalsete otsuste tegemiseks. Nõupidamise lõpus ütleski hr Vooglaid, et Vene pool ei taha tunnista 40. a okupatsiooni, meie aga ei saa loobuda Tartu rahu-lepingust. Sillamäel toimunud nõu-pidamist tuleks kindlasti jätkata. Meie soov oleks, et Eesti ühiskond ise, tema poliitikud hakkaksid nen-de küsimustega tõsiselt tegelema: võtaks sinna juurde veel meile sõb-ralikke välisriike, annaks hinnangu 40. a sündmustele, lahkaks põhja-likult piiriprobleemi nii ajaloolisest kui ka rahvusvahelise õiguse as-pektist. Seda tööd on vaja tegema hakata, enne probleem ei lahene. Mis toimub praegu? Me jälgime passiivselt, mida Venemaa teeb. Ja mida ta siis teeb? Paneb piiriposte maha. Meie aga loeme neid piiri-poste, peame raamatupidamist. Asja poliitiline eesmärk on aegamööda maha suruda rahva poliitiline aktiiv-sus õigluse taastamisel. Sellele aitavad kaasa väga paljud Eesti poliitilised jõud, võtmekujud. Kui-das oleks võimalik olukorda paran-dada?

Midagi uut leiutada ei ole vaja. Meil, Eestil kui kannatajariigil on tarvis endal hakata riigi tasemel uurima kõiki kuritegusid, mida sooritasid Vene riik, Saksa riik ja teised riigid või isikud Eesti rahva ja riigi vastu. See on kõigi teiste küsimuste lahenduse võti. Kui me siit ei alusta, siis läheme poliitilisse ummikusse. Seni on kolm valitsust olnud - Savisaare, Vähi ja Laari valitsus. Ükski neist ei ole soovinud Eesti riigi ja rahva vastu sooritatud kuritegude uuri-mist riiklikul tasandil.

Ma olen kogu aeg olnud piiriküsi-mustega seotud ja kahjuks näen, et

üks nõõritõmbaja neis probleemi-des on meie president. Savisaare valitsuses oli ta välisminister. Piiri-küsimusi ilma välisministrita ei lahendata. Nüüd on ta president, seega veel rohkem nende protsesside juures. Algusest peale on kõik kolm valitsust viinud ellu hr Meri pakutud kolmanda vabariigi varianti, mis on ka Moskva peamine soov. Selle tões-tuseks ongi see, mis toimub praegu piiri taga ja kuidas suhtutakse Pet-serimaa kodanikesse. Teist järelalus ma teha ei saa, ma ei oleks aus, kui ma seda välja ei ütleks. Kahtlused, et Eesti riik ise endale uusi piire ja uut kodanikkonda teeb, olid mul algselt teada. Savisaare ajal pani Eesti majandusjoonele oma pii-rivalvurid. Eesti kehtestas esime-sena viisarezhiimi. Vähi ajal anti välja ka käskkiri, et Eesti pool pidi ise hakkama raiuma 20-meetriseid piirisihte läbi metsa.

Riigi halvamiseks või surmamiseks piisab, kui riigi võtmekujud saada oma mõju alla. Piisab sellest, kui nemad on võõra võimu käsutuses. Nii viiakse riik halvatud olekusse, kus ta ei ole enam iseseisev, vaid teisest riigist sõltuv. Või veelgi hul-lem - ta liigub hävingu poole. Meie riiklik iseseisvus muutub Kremlist üha sõltuvamaks. Ja selle kaudu läheb kogu riik ära.

**Jüri Vaidla
on Seto
Kongressi
vanematekogu
abivanem,
piiritoimkonna
juhataja**

Küsitles Laura Baumverk

AUSTATUD KAITSELIITLASED!

Meie riigi iseseisvus võideti kätte kuulsusriikas Vabadussõjas. Võidujoovastus oli nii suur ja ülev, et riigikaitse vajadused kippusid tagaplaanile jääma. Eesti Kaitseliit, mis oli sündinud koos meie riikliku iseseisvusega, jäi hoopis kängu. Alles 1924. aasta 1. detsembri verine õppetund kainestas uuesti meeli. Kaitseliidule suunati riigi tõsine toetus. Põhjaliku väljaõppe ja rahvusliku kasvatus-töö tulemusena paranes kaitseliitlase maine. Kaitseliit oli leidnud oma koha ühiskonnas ja 1938. a suurparaadil peetud kõnes võis president Konstantin Päts rääkida juba tõsiselt relvastatud rahvast.

Pärast poole sajandi pikkust varjusurma toimus Kaitseliidu uuestisünd veel enne Eesti iseseisvuse taastamist.

See tõestas ilmekalt vajadust säärase organisatsiooni järele ka tänapäeva Eestis.

Aga see näitas ka idee elujõulisust. Ometi pole meil praegu ikka veel ühiskonnas nii laialdast ja üksmeelset toetust Kaitseliidule, kui seda vajaksime.

Selgelt ilmnes see eeloleva aasta riigieelarve kaitsekulutuste hääletamisel Riigikogus.

Ma sõandaksin isegi öelda, et ilmselt on ränkade okupatsiooniaastate jooksul meie kaitsetahe atrofeerunud. Seda tuleb kasvatada.

Siin on oma sõna sekka öelda Kaitseliidul, kes vabatahtliku riigikaitse organisatsioonina peab riigi toetusel rahvuslikku kaitsetaht igakülgsest edendamaks. Alles selle töö käigus leiab Kaitseliit uuesti oma koha Eesti ühiskonnas.

Selleks peab Kaitseliit ka iseennast kriitilise pilguga hindama ja mõned olulised järeldused tegema. Ilmselt on vajalik, et muutunud olukorras peame välja töötama Kaitseliidu uue põhikirja ja kodukorra. Meie organisatsioon peab vastama aja nõuetele.

Kaitseliidu Toompea malevkonnal on oma eriline koht ja teistest allüksustest erinevad ülesanded. Arvan, et meie ridadesse peaks kuuluma võimalikult palju riigiametnikke. Meenutan, et omal ajal peeti kuulumist Toompea malevkonda auasjaks. Ühendades

Olavi Punga foto

endas kõrgeid võimukandjaid seadusandja ja täitevõimu poolelt, peaks meie malevkond kujunema eelkõige omapäraseks riigikaitse ajutrustiks. Meie kogemused ja teadmised olgu selleks relvaks, mille asetame isamaa altarile. Samas peab igaüks meist olema riigikaitse ka selle sõna kõige lihtsamas tähenduses - olema sõdur.

Toompea malevkond peaks jääma oma liikmetele koduorganisatsiooniks ka siis, kui valimiste tulemusel või riigistruktuuride ümberkorraldamisel mõni meist ametikohta vahetama peaks.

Teame ju kõik, et ainult hästi kokkuharjutanud meeskond töötab efektiivselt.

Kallid sõbrad!

Täna tahaksin nimetada teid eelkõige relvavendadeks. Oma sooviga liituda malevkonnaks näitasite te kõrgelt arenenud kodanikutunnet. Astugem siis koos sellel teel, kus meid ühendab üllas üleskutse "Kaitse kodul!".

Meie arusaam oma ülesannetest olgu aga laiem. Ehitades üles vaba ja demokraatlikku Eestit, peame andma oma panuse ka Euroopa julgeoleku tagamisel.

Selle nimel tegutsevad poliitikud, kes on seadnud eesmärgiks Eesti võimalikult kiire integreerimise Euroopa julgeoleku- ja kaitsestruktuuridesse. Olen ise jõudumööda arendanud kontakte Euroopa riikide juhtivate julgeolekupoliitikutega, et Eesti seisukohad selgelt kõlaksid seal, kus kujundatakse otsuseid. Ma julgen väita: meie pingutused on olnud viljakandvad. Eesti on muutunud tõsiselt võetavaks partneriks Euroopa uue julgeolekustruktuuri rajamisel.

Niisiis veel kord: Toompea malevkond oma eripärase koosseisu ja kõrgete ülesannetega on järjekordne kivi meie riigikaitse ehitises. Olgem siis ustavad nendele põhimõtetele, millele täna töötuse andsime.

Olgem eeskujulikud kodanikud ja head relvavennad.

Soovin selleks Kaitseliidule ja Toompea malevkonnale palju jõudu!

Selle kõne pidas Riigikogu endine esimees ÜLO NUGIS möödunud aasta 18. detsembril Kaitseliidu Toompea Malevkonnale lipu üleandmisel.

ME OLEME KASVANUD

Me oleme kasvanud. Kasvanud julgemate meeste salajasest südametulest selleks, kes me oleme praegu - Eesti iseseisvusele kõige ustavamaks relvakandjate ühenduseks, kes on valmis mitte sõnades, vaid teos oma ustavust tõestama.

Meie tee ei ole olnud kerge. On olnud rõõme ja muresid, õnnestumisi ja eksimusi.

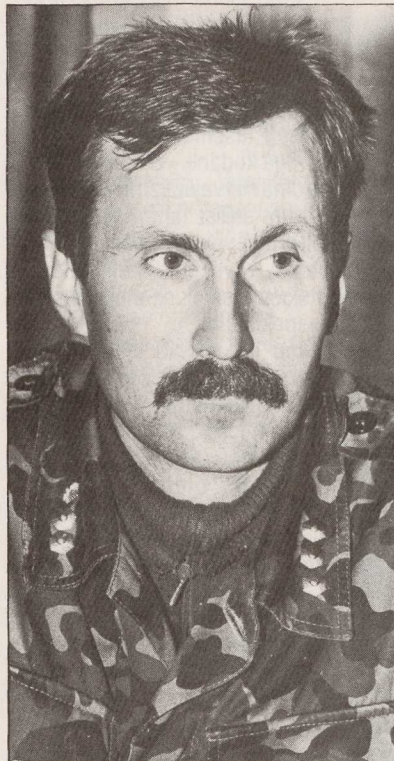
Mul on olnud õnn olla Kaitseliiduga koos tema taasasutamisest kunni tänase päevani. Oleme koos põdenud läbi Kaitseliidu lapsehaigused ja kasvuraskused. Ja kui vahel on olnud päris raske, nii raske, et pähe on tulnud äramineku mõte, siis olen vaadanud tagasi. Tagasi mitte eilsesse ega üleilmsesse, vaid möödunud aastasse ja veel kaugemalegi.

See, mis ma seal näinud olen, on mulle alati andnud jõudu edasi teha. Tegelikult oleme teinud tohutu hüppe edasi, julgema, kui keegi meist kolm aastat tagasi oleks riskinud ennustada.

Me oleme sellega hakkama saanud. Hoolimata rahanappusest, kogemuste puudumisest ja vahel lausa otsesest vastutööst. Kuidas, küsite teie. Ma olen sellele tihti mõtelnud. Mis on see jõud, mis sunnib mehi vabatahtlikult, puuduliku varustuse ja relvastusega, oma pere kõrvalt kokku hoitud rahaga tulema välja ja tõestama, et enesehaletsejate kõrval on Eestis veel mehemeelt. Et Jüriöö ja Sinimägede tuli ei ole kustunud, vaid hõõgub edasi teie südames.

Eestlased on läbi aegade olnud

Kaitseliidu Peastaabi ülem kapten Neeme Väli

Peeter Langovitsi foto

head sõdurid. Saatuse tahtel on meil alati tulnud sõdida endast tunduvalt suurema vastasega. Sellest hoolimata on eesti rahvas püsima jäänud. Jäänud püsima järvaka jonnini ja saarlase visadusega, mulgi jõukuse ja harjuka kavalusega.

Ajalugu on tõestanud, et tähtis ei ole väe suurus, vaid hoopis midagi muud.

Nii oli see Vabadussõjas, nii oli see II maailmasõjas.

Tõsi, teinekord ei võida õiglus üleöö, teinekord võtab see ka viiskümmend aastat aega. Aga ta võidab ja tähtis on sellesse uskuda. Tähtis on see, et kui mees võtab püssi kätte, siis teeb ta seda õige asja nimel. Tähtis on, et ta usub sellesse, mille eest ta sõdib.

Eestlased on seda juba tõestanud Sinimägedes, kus vabatahtlikest pataljonid kogu sõjateaduse kiuste hoidsid kinni vastase diviise.

Miks nad seda tegid? Miks tulid Eestisse tagasi soomepoisid? Nad oleksid ju võinud Soomes sõja lõpu rahulikult ära oodata. Täna arvavad mõned, et see oli mõttetu võitlus.

Aga neil ei olnud kusagile taganeda, nende taga oli isade maa, olid nende naised ja lapsed. Ka meil ei ole kusagile taganeda. Me elame oma maal, kus oleme sündinud ja kasvanud, kus on meie juured.

Keegi peale meie seda maad kaitsma ei hakka ja enesehaletsejaid ei aita keegi.

Ja me ei tee seda iseenese, vaid oma laste ja lastelaste nimel. Et ka nemad saaksid elada oma vaba tahte järgi omal vabal maal.

Ma olen uhke, et olen üks teie seast, samasugune vabatahtlik nagu teie, ja ma teen kaitseliidu heaks kõike, mida lubavad minu kogemused, teadmised ja oskused. Ning kui minu aeg otsa saab, siis tuleb keegi teine ja teeb seda tööd edasi, sest ta teab, et ta teeb õiget asja.

Kaitseliitlased! Soovin teile visadust, sitkust ja jonnini, usku endasse ja oma riiki.

MILLEKS EESTILE

Vastuolulise maailma üheks eripäraks on inimeste soov iga hinna eest pääseda kõigest sellest, mis on segane, absurdne ja arusaamatu. Kusjuures samal ajal toimetavad vastuoludest pääseda püüdvad inimesed millegipärast ikka nii, et kui ühed vastuolud kaovad, siis teised tekivad. Teravnedes muutuvad vastuolud enamasti konfliktideks, mis kontrolli alt väljudes lõpevad purustuste ning verevalamisega. Lootus, et targemaks muutudes oskavad inimesed vastuoludest intelligentset ja n-õ puhaste vestidega väljuda, ei täitu ilmselt niipea. Järelikult on tark see, kes eeldab, et konfliktid võivad plahvatada kus iganes, ning seda tõsiasja teades teeb kõik, mis võimalik, et hoida enda elu ja heaolu. Üks võimalus end säästa on muutuda siili moodi totaalset okkaliseks ehk teha kõik selleks, et kallalekippuja iga katse rakendada küüsi-hambaid lõpeks vältimatult nõelateravate torgetega sõltumata ründe suunast ja viisist. Seejuures tundub, et niisugune "siili filosoofia" võiks olla väikese Eesti riigi kaitstuse üheks aluseks. Pisut vähem filosofoerivas vormis tähendaks see järgmist:

EESTI RIIK PEAKS KOGU OMA TERRITOORIUMI ULATUSES OLEMA KAETUD RELVASTATUD ÜKSUSTEGA, MIS IGA RÜNDE KORRAL OSUTAKSID KOHALIKE OLUDE HEA TUNDMISE NAJAL PAINDLIKULT TEGUTSEDES VIIMASE VÕIMALUSENI VASTUPANU.

Arvestades Eesti riigi majanduslikke võimalusi, pole raske põhjendada, et eespool nimetatud kogu territooriumit katvate relvastatud üksuste loomine sõjaväe raames ei tule kõne alla isegi siis, kui sõjavägi jääks edaspidigi valdavalt ajateenijatest koosneva isikkoosseisuga. Järelikult peab peale sõjaväe olema veel midagi, millel (territoriaalselt) totaalne kaitse saaks rajaneda. See miski peab oma vahendite, ettevalmistuse ja ülesehituse poolest olema sõjaväele võimalikult lähedane. Järelikult ei sobi selleks näiteks poliitselised struktuurid, mille varustus, tegevusviisid, väljaõpe jms on orienteeritud üksikute seaduserikkujate või väikese arvuliste kuritegelike grupeeringute ohjeldamiseks, mitte aga sõjaliseks tegevuseks.

Seega jõuame tõdemuseni, et **Eesti riik vajab sõjaväesarnast, kuid (valdavalt) mitte sõjaväelastest koosnevat organisatsiooni, mis liidab neid kodanikke, kes tahavad, suudavad ja soovivad omada lahinguvastust ning tegelevad tööst ja kodustest toimetustest**

vabal ajal sõjaliste teadmiste ning praktiliste oskuste omandamisega, et vajaduse korral kaitsta sissetungijate vastu iseennast, oma lähedasi, oma vara, elupaika, asulat ja lõpuks tervet riiki. Just selliseks organisatsiooniks peaks Eestis olema Kaitsealiit. Kuid miks peaks mitte aga on?

II KAITSELIIDU NORMAALSE TEGEVUSE EELDUSED

Eelkõige peab Eesti riigis toimuma teatav areng sellisele tasemele, kus:

- 1) rahvas - iga kodanik - on tegelelikult tahteline oma riiki vajaduse korral relvaga kaitsma. Kuni sellist tahet inimesel n-õ seestpoolt ei teki, vaid pressitakse riiklikult jõuga peale, seni pole eelkirjeldatud organisatsioon sisemiselt elujõuline ega väliselt respektabel;
 - 2) riigivõimu kõrgeimad institutsioonid peavad aru saama, et Eesti riiki pole relvastatud kallaletungi või nn viienda kolonni aktsioonide korral võimalik kaitsta ainult kaitseväge üksutega;
 - 3) riik peab olema võimeline komplekteerima kõrgetasemelise erialase ettevalmistusega ohvitseride korpuse ja korraldama nende pideva täiendusõppe selleks, et neilt omakorda lähtuks sõjaväelise organisatsiooni tegevuses osalevate kodanike asjakohane väljaõpe ning sujuv koostöö kaitseväge ja teiste riigikaitstes osalevate struktuuridega;
 - 4) riik peab olema võimeline eraldama piisavalt vajalikke vahendeid, mida niisugune organisatsioon normaalseks tegevuseks vajab, sh relvad, laskemoon, sidevahendid, õppekeskuste hooned ja muud rajatised, transpordivahendid jne, millest osa võiks mõistliku hinnaga organisatsiooni liikmetele müüa, midagi võib-olla rentida, midagi aga kindlasti ka tasuta anda. Sõnad "peab olema võimeline", mida kohtasime kahes viimases punktis, pole sugugi tähtsusetu. Eelkõige on sellega rõhutatud meie riigi reaalsel olukorda, mille raames Kaitsealiidu normaalse tegevuse pole tagatud. Siia juurde tuleb aga kindlasti lisada need asjad, mida Kaitsealiit peab kõikide raskuste kiuste ise tegema.
1. Pidevalt peab kandma hoolt oma liikmeskonna kvaliteedi eest (eemaldades liikmete seast kindlakäeliselt kõik need, kelle kätte ei või usaldada relvi ega organisatsiooni tegevust käsitlevat - riigikaitse iseloomuga - infot, kuid ka need, kelle tegevus madaldab Kaitsealiidu mainet).
2. Pidevalt peab kandma hoolt ürituste

kvaliteedi eest (korraldades õppeotstarbelisi, seltskondlikke vms üritusi pigem vähem, kuid nii, et osalejad tunneksid, et üritusel veedetud tunnid ei olnud raisatud aeg).

3. Pidevalt peab teadvustama oma rolli Eesti riigi julgeoleku ühe põhitagajana enese liikmeskonna, Eesti elanikkonna, Eesti riigivõimuorganite ja lõpuks ka rahvusvahelisel tasandil (ikka ja jälle kannatlikult selgitades, milline on meie riigi asend ajas ja ruumis, mis selle julgeolekut võib ohustada ning miks vajab Eesti lisaks kaitseväge ka kõrgelt motiveeritud kodanikest liikmeskonnaga vabatahtlikkuse alusel toimivat sõjaväelist organisatsiooni, s.o Kaitsealiitu). Nimetatud kolm pidevat ning tõhusat tegutsemist nõudvat asja on vajalikud selleks, et ajapikku hajutada Kaitsealiidu suhtes tekkinud ja paljuski pahatahtlikult (sealhulgas ka sihteadlikult) tekitatud eelarvamusi ning umbusk. Paraku on just eelarvamuste ja umbusu taha-takerdunud mitme Kaitsealiidu tegevuseks vajaliku riikliku eelduse loomine. Lisaks eeldustele, mida riik peab looma, ning lisaks nendele asjadele, mida Kaitsealiit peaks kõikidest takistustest hoolimata tegema, on probleeme, mida riigivõim (nii seadusandlik kui ka täidesaatev) ja Kaitsealiit peaksid koos lahendama.

1. Seadusliku baasi loomine.
2. "Mängureeglite" võimalikult täpne kokkuleppimine perioodiks, kuhi pole veel loodud ega silutud kõiki Kaitsealiidu normaalseks tegevuseks vajalikke seadusandlike akte. Siia juurde kuuluvad kindlasti nende asjade selgitamine ja vastavate kokkulepete sõlmimine, millele tuginedes saaks Kaitsealiit tekitada selle osa ressursse, mida riigil pole esialgu Kaitsealiidu normaalse tegevuse kindlustamiseks võimalik anda. Kuni nimetatud küsimustes selgust ei tule, ei lakka ka konfliktihõngulised vaidlused Kaitsealiidu poolt osutatavate teenuste, tema varade rendi, müügi jms pinnal.
3. Riigi julgeoleku tagamiseks vajalike rollide määratlemine ning jagamine ametkondade (sh kaitseväge, piirikaitse, politsei, päästeteenistused jt) ning organisatsioonide (sh Kodukaitse, noorteorganisatsioonid jt) vahel selleks, et olemasolevaid "hõõrumisi" lõpetada ning uute tekkimist vältida. Seejärel tuleb loomulikult hoolt kanda ka teineteist respektiivse ühise tegevuse laabumise eest (mille hulka kuulub näiteks regulaarne teavitamine operatiivsest olukorrast kaitsejõudude ja Kaitsealiidu staapide vahel). On selge, et ülaltoodud loendites ei leidu kõike, mida vajaks Kaitsealiit oma

KAITSELIIT

normaalse tegevuse tagamiseks. Samas on aga üsna kindel, et nende eeldusteta pole suurt mõtet kõnelda ei Kaitsealiidu ega Eesti VABA riigi tulevikust, kuna meie väikest kodumaad ei suuda reaalselt kaitsta ükski vägi peale vabade kodanike vabale tahtele rajaneva võime HAKATA VAJADUSE KORRAL RELVAGA VASTU IGALE KALLALETUNGIJALE.

III VEEL PISUT FILOSOOFIAT

Käesoleva loo alguses püüdsime põhjendada, et väikesele Eesti riigile sobib konfliktiderohkes ja üsnagi ettearvamatult kulgevate sündmustega maailmas n-õ "siili filosoofia", mille omandamine muudaks meie "allakugistamise" kui mitte väga raskeks, siis vähemalt väga-väga ebameeldivaks. Nagu nägime, pole niisugune asi aga realiseeritav ilma kodanike vabale tahtele tugineva massilise relvastatud vastuhakuga. Relvastatud vastuhakk omakorda ei saa olla tõhus, kui selleks pole inimesi vajalikul määral ette valmistatud ja n-õ vormis hoitud. Erinevalt sõjaväest, kus suuremal või vähemal määral maksab seadustega paika pandud sundus teha nii, nagu ülem käsib, peab vabade ja enamasti täismeheas kodanike ühistegevus rajanema pisut teisele alusel kui printsipi: lõuad pidada ja käsku täita. Järgnevalt vaatleme mõnda sellist printsipi, mida silmas pidades oleks võimalik vabade ja väarikaid kodanikke tuua relvade ning nende omamise ja kasutamisega seotud kindla korraga ühistegevuse juurde.

1. Lähtumine konkreetsest isikust (mitte ideest, mitte rahvast, mitte riigist ega firmast vms). Igale mehele peab selge olema: eelkõige oled sa ise kohustatud kaitsma ennast, oma lähedasi, oma vara, oma kodu. Ara oota, et igas olukorras keegi seda sinu eest teeb, isegi kui sa püstirikas või eriti kuulud oled.
2. Lähtumine arusaamast, et mitmekesi, teineteist toetades ja kooskõlastatult tegutsedes oleme lõppkokkuvõttes tugevamad kui ükski, omapead vastu pannes.
3. Lähtumine tõsiasjast, et täiskasvanud inimesele EI MEELDI, kui keegi teda kamandab. Seetõttu tuleb igal võimalikul juhul püüda alluvussuhted asendada osalemissuhetega. Siis igale kaitsealiitlasele tuleb selgeks teha, et tõhusas kaitses on üsna mitu asja, mida korruga teha tuleb ja mida üks inimene korruga teha ei suuda. Selleks, et mitu tegevust ühel ja samal ajal kooskõlastatult toimuda saaksid, peab olema keegi, kes kooskõlastab. Järelikult pole midagi halba ja ebaväärikat selles, kui ühise tegevuse juures tehakse tarbetute

viivitusteta neid asju, mida kooskõlastaja (ehk lühemalt - ülem) ütleb. Temal oma osa, sinul oma osa, minul oma. Ja kui keegi oma osa ei täida, siis läheb meil kõigil kehvasti;

4. Lähtumine tõsiasjast, et ükski tegevus, kui see pole just loollus, ei kulge ladusalt ilma vastava ettevalmistuse ning korduva harjutamiseta. Kusjuures õppuste ettevalmistamine ja korraldamine on omaette suur kunst, mis nõuab sellele alale pühendumist - niisiis professionaalsust. Järelikult peavad Kaitsealiidu tegevuses tahes-tahtmata osalema professionaalsed kaitseväelased, s.o haritud ohvitserid. Isetegevuslaste ja poolharitutega võib hädapärast mõnda aega hakkama saada, kuid mitte lõputult. Seda tõsiasja peab arvestama ning kuidagi viisi leidma võimalusi Kaitsealiidus teenivate ohvitseride regulaarseks koolitamiseks.

5. Lähtumine tõsiasjast, et inimesed ei suuda kehtvalt hästi teha seda, mis neile ei meeldi. Kui tahame, et Kaitsealiit oleks tõhus, siis peame hoolt kandma selle eest, et Kaitsealiidu liikmete tegevuse sisu ja korraldus ei tõrjuks inimesi eemale, vaid vastupidi - annaks osalemise ja sellega seotud raskuste talumisest rahuldust (mis tugineb nende sisetundele, et tegeldakse millegi niisugusega, mis on huvitav ning ühtlasi vajalik). Ülaesitatud on päris kindlasti vaid üks võimalik arusaam sellest, milline on Kaitsealiidu roll Eesti riigi julgeoleku tagamisel, millised on selle rolli täitmise eeldused ja viisid. Küllap on hea, kui nendes küsimustes esitatakse alternatiivseid seisukohti, et oleks, mida selgeks vaielda ja millest üksmeelele jõudmise korral lähtuda.

Olavi Punga foto

Kaitsealiidu Vanematekogu liige professor Peeter Lorents

Milline on Teie seisukoht?

Oma seisukoha väljendasin juba eespool - tore on, kui riik annab, kuid ta annab ikkagi vähe, seepärast on Kaitseliit lausa kohustatud ise lisa teenima. Kaitseliidu jõud peitub rikastes malevates.

Kuidas tuleks iseloomustada Kaitseliidu juhte?

Head juhid, keda alluvad usaldavad, kes on populaarsed, laia silmaringiga, edumeelsed ning targad.

Mida tähendab relva omamine mehele?

Relv on aastatuhandeid avaldanud meestele maagilist mõju, ta on võimu sümbol. Targale on see võimalus jõuda edasi, rumalale lööb see pähe ning huktab.

Miks kaitseväes ajateenistuse läbinud sõdurid ei ole eraelus soovinud osaleda Kaitseliidu tegevuses?

Kaitseväes puudub patriootlik kasvatustöö, peale selle sarnaneb sealne mõttemall Vene sõjaväe omaga. Nii kaotabki noor mees kaitseväes huvi relvaorganisatsioonide vastu. Kui siia veel lisada Kaitseliidu-vastane propaganda, saamegi rahva, kes ei taha seista oma isamaa eest.

Liiga kergelt saime oma vabaduse, me ei oska seda hinnata.

Millist propagandat peaks tegema Kaitseliidu arengu tõhustamiseks ja kodanike riigikaitsetahte süvendamiseks?

Peab palju kirjutama riigikaitseorganisatsioonidest, nii aja- kui ka ilukirjanduses. Ja mitte ainult ajaloo, parem tänapäevast. On vaja saateid, plakateid, lahtiste ustepäevi, loenguid jne. Koolides ning väeosades tuleb hakata andma sõjalis-patriootilisi tunde. Kogu kampaania taga peab olema riik.

Milline peaks olema erakondade ja Kaitseliidu omavaheline suhe?

Kaitseliitlased võivad küll kuuluda erakondadesse, kuid seda väljaspool Kaitseliitu.

Erakonnad peaksid Kaitseliitu pidama pühaks - seda ei tohi tõmmata omavahelisse kemplemisse. Kui Kaitseliit oleks piisavalt tugev, peaks ta erakondades tekitama natuke aukartust, et need ei julgeks teda tõrvata. Kõik peavad teadma, et Kaitseliit on poliitikaväline ja seda tuleks vajadusel tõestada kõige karmimate meetoditega. Kui kaitseliitlane sekkub poliitikasse ja teeb seda kaitseliitlasena, tuleb ta Kaitseliidust välja heita (kui see poliitika on mõne erakonna poliiti-

tika). Kõik peavad teadma, et kui Kaitseliit astub poliitikasse, pole teistel seal enam midagi teha.

1940. a sündmuste põhjal võib öelda, et kuigi Eesti valmistus 20 aastat sõjaks, okupeeriti riik siiski ilma sõjalise vastupanuta. Millised on need vead, mida me ei tohiks korrata, ja milline peaks olema Kaitseliidu taktika 1940. a sündmuste kordumise korral?

Riigikaitse peab olema ette valmistatud nii, et kaitsetegevus algab interventsiooni puhul ilma vastava käsuta. Kaitseliidu juhtimine peaks olema detsentraliseeritud kuni allüksusteni välja. Iga mees peab teadma, mis on tema ülesanded. Peab endale teadvustama, et vastupanu on hädavajalik, kui ei taheta uuesti orjuses elada. Juhtimine peaks olema kollektiivsem, sest vastutusrikkal hetkel on ühel inimesel raske vastutust enda kanda võtta. On ikka vaja kollektiivi, kes otsustaks: "Sina juhi nüüd meid, meie toetame sind."

Taktika peab seisnema totaal-kaitse põhiprintsiipides, vastu ei pane ainult kaitseliit, vaid kogu rahvas.

Milleks on Eesti riigile vaja rahuaja riigikaitse seadust ja sõjaaja riigikaitse seadust? Miks ei võiks kahe seaduse

asemel olla üks - näiteks alalise (kaitse)valmisoleku seadus Praegustes oludes võiks olla tõesti ainult üks seadus. Ilmselt tahab meie riik olla kohe arenenud demokraatlik riik, sel põhjusel võetaksegi järjest vastu seadusi, mis sobivad stabiilsetele riikidele, kuid ei kõlba noorele Eesti Vabariigile, sest sellise seaduse täitmisega on juba tõsised raskused.

Eesti riigikaitse aluste esialgne variant näeb ette totaalkaitse loomise ning totaalkaitstes on ühe osana tähtsal kohal sissisõda. Kas kaitseliitlastele ei võiks oma sissisõja kogemusi õpetada näiteks Afganistani modzhaheedid või Somaalia partisanid?

Ilmselt ei ole otstarbekas kasutada teisest looduskeskkonnast pärit instruktoreid. Ma usun, et õige treeninguga saaks välja õpetada oma kodumaised spetsialistid. Ma olen tihti selle teema üle mõtisklenud, kuid olen jõudnud järeldusele, et meile ei sobi instruktoriteks isegi skandinaavlastega venelased. Seega peab olema oma väikese maa ja soiste metsade taktika.

Kuidas näete Kaitseliidu koostööperspektiive samalaadsete organisatsioonidega kogu maailmas?

Perspektiive on, kuid sidemeid tuleb arendada, see teeb Kaitseliidule nime ja laiendab silmaringi.

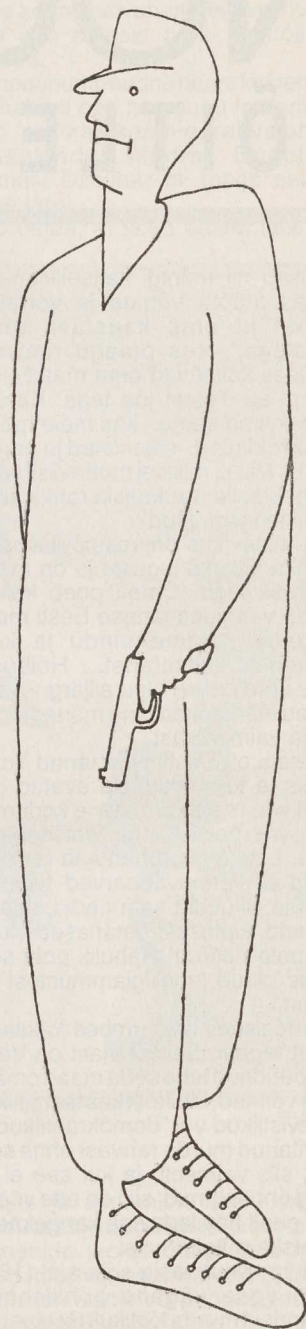
Valitsus on väljendanud seisukohta, et Eesti pürgib NATOsse. NATOle on aga üldjuhul Kaitseliidu-sarnased organisatsioonid vastuvõetamatud. Mida Teie sellest arvate?

Ka USAI on oma rahvaorganisatsioon, Rahvuskaart. Eesti ei saa endale lubada suurt armeed, samal ajal on ta kõrvuti ohtliku idanaabiga. Sama ei saa öelda teiste NATO riikide kohta. Kui Eesti NATOsse astub, peab ta tegema seda Kaitseliitu säilitades.

Kuidas iseloomustaksite tänapäeva kaitseväge sõdurit ja Eesti ohvitseri?

Kaitseväelane on justkui sunnitööline, kui teda tänaval kohtan. Ta on huvideta, ärahirmutatud, laisk noor inimene, kes unistab ainult teenistuse lõpust. Ohvitser pole enamasti parem, põhjustest oli juttu eespool. Eesti ohvitseri tase on madal, tihti saavad ohvitserideks need, kes mujal läbi ei löö.

VASTUPANU
ON
HÄDAVAJALIK

NOCHĆIJĆOX

VÕITLEB LÄBI SAJANDITE

Küllap nii mõnigi kaitseliitlane on mõttes mõotu võtnud ja võrrelnud ennast ja oma kaaslasi nende meestega, kes praegu raevukas võitluses kaitsevad oma maad, rahvast ja au Tereki jõe taga. Kas me suudaksime sama, kas meie mehed on võrreldavad, sõjariistad ju nagunii ei ole... Millel, millisel mõtteviisil ikkagi põhineb selle Kaukaasia rahva sitkus ja eriline vaimujõud?

Meie minevikus on vastupidavuse ja jonnaka sitkuse lugusid ja on mõnigi sangarilik lugu. Ometi poeb kahtlus hinge, vaagides tänase Eesti mehepoegade sõjameheindu ja kogu ühiskonna kaitsetahet... Hõlbustamiseks võrdlemist, olgu alljärgnevalt mõned märksõnad ning mõned olmad nende vaimuilmast.

Luuletaja on Eestit nimetanud Tuulemaaks ja tõmbetuultele avatud ongi olnud see meie väheldane kodumaa. Sama võib öelda küll ka Tšetšeenimaa kohta. Läbi aastatuhandete on rändhordid ja vaenuväeparved tuisanud sealt üle. Sküüdid, sarmaadid, alaanid, kasaarid, kiptšakid, tatarlased - keda seal pole nähtud! Rahulik pole seal kandis olnud juba igiammustest aegadest.

Päris tõsiseks läks umbes kakssada aastat tagasi. Sellest ajast on Venemaa püüdnud teha seda maad omaks. Vene võimud, ükskõik kas tsaristlikud, bolševistlikud või "demokraatlikud", on üritanud murda rahvast enne sõjaliselt, siis vaimselt, ja kui see ei ole ikkagi õnnestunud, siis on ette võetud maa pealt hävitada see kangekaelne ja vintske mägirahvas.

Nii oli nn Kaukaasia sõja ajal (1817-1864) vene vägede põhilisemaid ülesandeid murda lõplikult tšetšeenide vastupanu, "et nende häving oleks teiste rahvastele õppetunniks". Oli koostatud hävitusplaan, selle autor oli Kaukaasia ja Astrahani kindral-kuberneriks nimetatud A. Jermolov. Seda viidi ellu täie tõsidusega.

Nii piirati sisse suur Dadan-Jurti nimeline küla Tereki jõel. See tuli peamiselt Doni kasaakist koosnevail vene vägedel vallutada maja-majalt, kõik elanikud tapeti. Jermolov on üles tähendanud, et naised ründasid samuti vene sõdureid, handzharid käes, ja et sageli tappis mees ise viimsel hetkel oma naise.

See on lõpmata mõru lugu, aga tuleb meilgi, jumalad paraku, sellele tööle otse silmi vaadata. Eks vägistajad

ole peaaegu igas sõjaväes ja pea igas sõjas on vägistatud naisi, aga ühel idaslaavi rahval ja ühel lõunaslaavi rahval on see otse osa sõjapidamiskultuurist. Selles on need slaavi vennad sarnased, sõltumata isegi sellest, et idas tõmmatakse naine selli, Balkanil käib asi väga sageli teistpidi. Aga eks ole serblasel ehk siis lihtsam, ei pea tema oma emakeeles halastust anuvale bosniatarile silmi vaatama, ptüi, kurat neid serblasi küll kägistaks!

Tulevad silmade ette televisiooni vahendusel nähtud elatanud tšetšeenitarid, kalašnikovi automaatkarabiinid ölal. Ei, neil küll ei ole mingeid illusioone.

Muidu on tšetšeenide imekaunis muinas- ja rahvausundis ja kombestikis nais- ja meesalge tugevasti diferentseeritud. Naine on ikka õrn, ikka kodune ja kodukolde ümber. See, võiks öelda, ülitugev sooline diformism kajastub ka rahvaluules ja -usus. Nii asustas muiste mägimetsi karvane, kohutav ja raevukas rass, keda kutsuti "chünach", sõna-sõnalt metsmees. Ainuüksi seda olendit vaadates pidid põlved nõrgaks minema. Aga oh geneetilist imet, nende teine sugupool oli imekaunis ja imeõrn. Chünan jox, "metsmehe tütar", isenesest väga sarnane meie muruide tütardega.

Tšetšeenid ja ingušid, õigem oleks neid eesti keeles nimetada nohtšo ning galga, olid metsarahvas, põluhariarahvas ning karjusrahvas. Küllaltki omapäraselt oli neil põlluviljadel ja jahiloomadel üks jumal, Däla-Jelta. Nähti teda mõnikord valge hirvena teiste hirvede hulgas. Iga jahimees teadis seda ja ka kõige suuremaski jahikire ei ambunud ta valget hirve. Kõneldi, et mõni olevat katset teinud, kuid silmanägemine kadus ainsal hetkel ja jultunud jahimees oli karistuseks elupäevade lõpuni pime.

Jumalaid ("däla") ja vähemaid jumalaid või haldjaid ("erda") oli palju. Igal suguvõsal ja igal külal oli oma erda. Looduses olid veel emad - nagu meilgi. Veteema näiteks.

Nohtšo rahval olid kangelaslaulud ja saagad. Kangelased elasid samuti kindlustatud asulais nagu nohtšo isegi, jagunesid samuti sugukondadesse ehk teipidesse, sõdisid, tegid rõvretki ja maksid kätte. Tšetšeenidel on kahte sugu saagakangelasi. Ühed on nar-terstchoi hõimust, teised mitte. Viimaseid nimetavad folkloristid "kohalikeks" kangelasteks. Kohalikud

on nad selles mõttes, et need sangarid ja nendega seotud süzheed on tuntud ainult tšetšeenidele, nardi lood on aga teisendites tuntud muudelegi Kaukaasia mägirahvastele - ossetidele, adõgee rahvastele, karatšai-balkaaridele ning apšuatelegi. Nardid ongi oma olemuselt rohtlarahvaste sangarid, nad tegelevad ainult sõdadega, veritasuga või siis elavad n-õ õukonnaelu.

Tšetšeeni saagade ja laulude "kohalikud" sangarid aga on sama-sugused põllumehed-karjakasvatajad nagu tšetšeenid isegi. Sõjakuses ja sõjamehe uhkuses ei anna nad aga nartidele põrmugi alla.

Tšetšeenide keel on häälikurohke. Nagu enamikus kaukaasia keeltes, on eriti palju kaashäälikuid. Nohtšo keeles on aga ka täishäälikuid parajal määral. Inguši keelt võib pida-da ja tihti peetaksegi tšetšeeni keele murdeks. Teine murre on akkini murre. See 40tuhandene osa nohtšo rahvast on tänapäeval piiriga eraldatud ja liidetud Dagestani Vabariiki.

Akkinklased ise peavad end tšetšeenideks. Praegu käimasoleva sõja algul olid just nemad need, kes ühe vene väekolonni piiril kinni pidasid. Kui selgema arusaamise nimel püüda võrrelda Eestiga, siis kujutelgem, et saarlased peaksid end omaette rahvaks ja nende presidendiks oleks oma kindral, just nagu Inguššias. Ja saare keeles oleks rõhutatult välja toodud just need sõnad ja sõnavormid, mis erineksid eesti keelest võimalikult tugevasti. Teiselt poolt oleksid jälle võrokased Eestist ära loigatud ja liidetud Lätiga. Maailma teabekanaaleis nimetatakse neid lälasteks. See oleks nii, nagu akkinlased on praegu Dagestanis... Keelenäites käesolevas kirjutükis oleme "püüdnud" markeerida foneeme. Kuidas täpselt igat häälikut hääldada, ei saa nagunii elava kõne kuulamiseta aru. Veel vähem saaks eesti lugeja aru nohtšo keele näidetest, kui need oleksid viimastel aastakümnetel kasutusel olnud vene tähestikul põhinevas ortograafias. Liati on viimastel aastatel püütud üle minna ladina tähestikule. Ch tuleb siinseis keelenäites hääldada nagu saksa keeles. "Nochćijn mott" tähendab "tšetšeeni keel". Inguši keel on "gkalgkain mott". Viimases on tegu kummalise häälikuga, mida on vóoral väga raske järele teha. Analoogiline on "bpaw" - "vóitlustorn", omaaegne salepüramiidjas kõrge kaitseehitis, mis oli

muiste olemas igal suurperel. Tähega x oleme tähistanud nn kurgukatkehääliku. Eestis on selline olemas võro keeles. Tütar on nochtšo keeles "jox". Muistne usk ja rikkalik suuline rahvaluule kujundasid nochtšo mõttemaailma ülemöödunud sajandini. Kuigi dagestani rahvad olid juba ammu moslemid ja mägede taga grusiinid igiammu kristlased, ei jõudnud need maailmausundid kuni selle ajani oluliselt mõjustada nochtšo vaimuilmaga hingeelu. Siis aga levis islam Tšetšeeniasse. Teggu oli islami erilise vari-

Mägedes asuv Haibachi küla, kust oleks n-õ olnud raske inimesi transportida, tapeti viimseni. Pääses üksainuke noormees. Nochtšo ja galga rahvas küüditati Kasahstani, Kesk-Aasiasse ja Siberisse. Kodumägede jumalad jäid maha kodumägedesse. Viletsuses võõrsil jäi ainsaks lohutuseks Allah. Kogu kättesaadud kirjavara põletati, hävitati rahvaluulekogud. Aineline minevik hävitati samuti, tšetšeenide rikkalik metallehistöö pillutati mööda impeeriumi laiali.

Ja oli olemas nochtšo vaim. Põhiline ses vaimsuses säilis. Tuhmunud oli noorsoo teadvuses rahvaluuleline minevik, vaesunud oli nende kõnes esivanemate rikas keel, vastu aga pidasid pere- ja hõimused. Kui impeeriumi raudne haare lödvenes, ei kõhelnud see noorsugu toetamast kõige radikaalsemaid rahvajuhte. Otsusekindel kindral Dudajev, Dudimusi Džochar oli mees nende maitse järgi. Tuleb öelda, et kolm aastat läbi se-

Tšetšeeni vabatahtlikud jälgivad vene sõjalennukeid Groznõi kohal.

EPA foto

andi, nn müridismiga. See muuhulgas ei nõua naistelt näokatmist. Kummalisel kombel võiks öelda, et tšetšeenide islamiseerimisel on suurimad teened venelastel. Islam oli nimelt võitlustele konsolideeruvaks ideoloogiaks, see oli ja on nochtšole toeks, nii viisi ei oleks ta justnagu üksinda maailmas, ta võib tunda end suure islamimaailma osana. Mõnes mõttes meenutab see mõnevõrra eurooplaseks olemist ja Euroopasse tahtmist.

Islami-müridismi kõrval jätkas rahulikkudeks eksistentsi ka endine rahvausk. Hõimujumalate pühakodadesse toodi ikka andeid ja üle kõige vaatas pühalt mäelt nimega Bašloam Kort (Kazbek) tuisuema Dardza-nanilg.

23. veebruar 1944. Sisevägede suured hulgad okupeerisid kogu Tšetšeenia. Asjade kokkupanemiseks anti aega veerand tundi. Iga vastuhaku või isegi nurina puhul lasti kohapeal maha.

1957. a tšetšeenid ja ingušid "rehabiliteeriti". Inimesed hakkasid kodukanti tagasi tulema. Aga ikkagi ei lubatud asuda kolme kõrgmägedes asuvasse rajooni. Sealsed inimesed pidid jääma hajuti eelmäestikku ja Tereki-äärsetesse küladesse või asuma linna venelaste sekka. Takistati ka omakeelse koolihariduse taasteket. Viimane oli kolmekümnendail aastail kiiresti arenenud, nüüd seati igal sammul tõkkeid. Praegused tšetšeenid ei ole suurelt osalt õppinud koolis oma keelt. Nochtšo noorsugu näitas ikkagi üles suurt usinust ja haridusjanu. Veerandsajandi jooksul oli üle Venemaa mitukümmend professorit, väga paljud olid vägagi kõrgetel kohtadel.

Ehk veelgi imelisem oli maa ülesharimine. Põllumajandus toitis seal üheksakümnendate alguseks tõesti kogu elanikkonda.

Vigane, räsitud ja katkutud, oli Nochtšijõx, Tšetšeenimaa, olemas.

gaduste ja segamiste siiski enam-vähem rahulikkude arenemist ei asetanud tšetšeenide jaoks rõhku siiski mitte niivõrd turumajanduse arendamisele, privatiseerimisele või pangasüsteemi väljaarendamisele. Kõiki neid asju planeeriti, nende ümber vaieldi tuliselt ja mõndagi tehti ära. Põhiline oli neile relvastumine. Liiga selgelt on mees 23. veebruar 1944, ei unune Dadan-Jurt. Ja Haibachi tuhk koputab nochtšo südamele nagu Klaasi tuhk omal ajal koputas Thijli südamele...

Tšetšeenidel ei ole kaasaegset oma riigi sõjaväelist traditsiooni. Neil ei ole võimalik panna oma ohvitseri rahvuslikul militaartraditsioonil põhinevasse soliidsele oikelisse mundrisse. Aga neil on olnud võimalik säilitada muistsete mägilaste ja Šamili sõdalaste murdumatu võitlusvaim.

Kaitseliidu Vanematekogu liige Kalle Eller

Mees ja relv

Oleksin mina Olevi
Kannaksin ma Kalevi
Peaksin mina pitka mõõka,

laulis omal ajal orjalaps. Olla mõõgakandja, olla sõjamees, see tähendas olla vaba. Õigus kanda sõjariista oli vaba mehe õigus ja vastupidi: relvakandmine tegi inimese vabaks. Vabad ja õilsad kandsid sõjariistu ja nõnda olid sõjariistadki ise õilsad. Meie rahval muiste ning üldse väga paljudel rahvastel oli kõige õilsamaks rüüstaks mõök. Seepärast oli mõök ka miski, mis kuulus vaba mehe juurde.

Hallidest aegadest peale on sellest aru saanud muidugi mõista ka igat sorti võimumed, valitsejad, asevalitsejad ja nende nõuandjad. Seepärast on ikka tahetud mehe käest mõõka kätte saada, et siis ise kindlamalt ja ohutumalt valitseda või asevalitseda. Kui muidu ei saa, on püütud mõõka mehelt mõnelgi kavalal viisil käest petta.

Omamoodi iseäralisel kombel on vabamees ja sõjariistus vabarahvas oma asja ajanud ikka põikpäiselt otse. Vist tundub vabadele see nii ühene ja vaieldamatu, et vaba mees ja relv kuuluvad kokku. Valitsejad ja võimumed omalt poolt on omade kavalustega läinud ikka kavalamaks, üks valitseja õpib teise käest, eelkäijate kogemus talletub ja kõik kokku lisandub inimkonna kultuuripärandisse.

Ei olegi enam kõigile nii üheselt arusaadav, et vaba inimene kannab relva, kui tahab, ja vaba inimene tahab... Kavalad õpetusivakesed levivad, leiduvad juba peaaegu igas praos ja idanevad soodsalt või-

malusel.

Ongi siis meie ajal igal moodsal maal küllalt heasoovlikke kodanikke, "heauskseid", kes usuvad, et relvakandmise piiramine vähendab üldist ohtu, kahandab kuritegevust, ei mõju aga halvasti kodanike, see tähendab inimeste vabadusele. Imeliküül, kuidas muiste oleks vastu võetud mõne ülema nupuka nõuandja kavaljutt, et paneme, mehed, nüüd kõik mõõgad siia nõukotta varna ritta, ilusti pikkuse järgi.

Sedasi on siis põhjust taas kord põgusalt arutella ümber vana probleemistiku. Mees ja relv, relv ja mees, inimene ja relv - kas tähistab see mõistepaar midagi olulist ja olemuslikku inimkultuuris või on see pelgalt hälve, erand inimkonna arengus, kirjutatud ja kirjutamata ajaloo kulgemises?

"Töö lõi ahvist inimese," õpetasid ja õpetavad marksistid. Töö tähendab ka sellega kaasnevat tööriistu. Selle vaatenurga järgi on töö ja tööriist inimsuse jaoks üliolulised asjad, inimeseks olemise põhialused.

Ei saa jätta kõrvale põigates mainimata, et mõne inimeseteadlase meelest ei ole see esmane ja olemuslikem tööriist sugugi kivikirves. Õigemini polegi tegu otse tööriistaga, hoopis kandekott või korv oli see, mis tõi kvalitatiivse erinevuse algse inimkarja ja sama suure ning üldiselt samuti elava ahvikarja vahele. Ei olnud see jahipidamine, jaht käib lausa samamoodi, et kes saab saagi, see ka jagab. Hoopis see, et naised korjavad korvi marjad, pähklid, juurikad ja siis laagriplatsil, see on kodus, toidavad nendega ligimesi, kaashõimlasi või karjakaaslasid...

Tähelepanekute järgi ei tee ahvid kunagi nii, nemad söövad kõik selle

väärt taimse toidu otse kohapeal. Seevastu kuskil seal igiammuste inimeste ja nende sõprade ahvide jahiretkil sai alguse see seos: inimene ja relv. Ehk oligi see just oks, parasjagu nõtker ja just parasjagu kuivanud ja just parajalt kõver hea ja kiire hooaja jaoks. Õnnestunud hoop murdis saagi selgroo ja tekitas õnnelikus kütis tuntuks selle puutüki vastu. Ei raatsinudki seda enam maha jätta. Ning kui siis juhtus käes olema täpselt sama kaigas, kandmisest juba hoopis siledam ja käepärasem, kui ootamatul ründas suur kass, ja kui poolkogemata tabas kiire hoop ohtlikku kassi niivõisi, et too enam ei tõusnud, siis sel hetkel sündis maailma relv.

Pole olemas mandrit ega suuremat saartki, kus poleks inimkonnal relvi ja kus need relvad poleks au sees. Ühel rahval muidugi rohkem, teisel vähem. Ka on igal mandril kõige enam töövaeva, oskust ja ilumeelt kulutatud relvade tegemisele. Olgu need maori nefriidist võitlusnuiad, chippewade tomahoogid või mis iganes, ikka on nende kallal vaeva nähtud tunde, sagedasti nädalaid ja kuid.

"Kaua tehtud, kaunikene." Mida suurema hoolega relva vooliti, nikerdati ja siluti, seda parem, ilusam ja kallim ta igas mõttes tundus. Võiks öelda, et see kallikspidamine ei olnud vastamata armastus. Mehe ja mehe käega kokkukasvanud sõjariist oli ohtlikum, mees ise ja ta lähedased seega kaitstumad.

On ka selge, et kõikidest tegemistest oli muiste kõige vaevanõudvam metallisulatamine. Oli see siis vask või raud. Tule jõud, salapärased protsessid sulamisel, kõik see lisas aukartust. Vasest ja rauast sai

mitmeid terarelvi, kõiki neid sai teha paremini ja halvemini, kuid kõige enam vaeva, õnne ja oskust nõudis mõök - pikk, lõikav tera. Seepärast pole mingi ime, et just mõögast sai sõjariist, mida armastati, austati ja kardeti enim. Nii oli see Gallias, nii ka Kaukaasias, aga niisama ainude juures ning Jaapanis.

Seejuures on vask omamoodi võimaluste vaene. Sulatada välja, teed vastava sulami, valad, pinnid tera ära ja ihud teravaks. Kõik olenes väljakujunenud oskusest ja saadaning teadaolevaist sulamilisandest. Raud aga oleneb lõpmata süsinikusisaldusest, struktuurist, karastamisest ja lõpuks samuti lisandest. Raud ja sellest saadav teras andsid lõpmata palju võimalusi katsetada, osata ja saavutada vaimustavaid tulemusi. Tõepoolest ei oleks õige nimetada väärismetalliks näiteks kulda - lihtlabane metall, mis tuleb vaid loodusest leida. Tõeline väärismetall inimliku mõõdupuu järgi on õilis relvateras - näiteks Jaapani sugai. Mõök, mille terasse on taotud 50 tuhat kihti, mida on saavutatud (ei taha öelda, et toodetud) kümme aastat - see'p see ongi see tõeline "väärismetall".

Meiegi rahva juures püsis austus mõõga vastu läbi sajandite ja veel kaua pärast seda, kui vabadus oli kaotatud. Alles siis, kui saksa pulmakombed tõrjusid välja omad, sai noorik tanu alla ilma, et mõõgad oleksid mängus olnud. Pulmakombestiklus nimelt oli mõõgal keskseid ja olulisi osi.

Tulirelva arenedes ja täiustudes sai temale samuti osaks austus ja temagi tegemisel mängis suurt osa oskus ja nähtav-nähtud vaev. Enamasti tõrjumata õilsaima relva kohalt mõõka, sai püss või püstol armastuse ja lugupidamise osaliseks. Eriti Ameerika ratsarahvail sai püstol vaba mehe sümboliks.

"Black-eyed Susan" oli üks Lääne ratsurite revolvi nimetusi. "Mustasilmne Susanna", seega siis ratsamehe kallim, tihti ainus, kes tal oli, ja pealegi selline, kes eales ei peta.

Ameerika tekkis ja arenes vabade meeste maana ja seal on läbi aegade olnud vaba mehe tunnuseks õigus kanda tulirelva. Relva on käsitletud kui vabaduse panti.

On sealgi valitsejad ning nende nõuandjad püüdnud mehe käest relva ära võtta või vähemalt tema saamise ja kandmise õigust piirata. Siiani pole see üldiselt õnnestunud. Valitsejad ei püüa ainult relva ära võtta. Nad püüavad teda esemestada, nii-öelda demütologiseerida. Sõduri relva käsitletakse tänapäeval osana tehnilisest varustusest, kaine ja kiretu esemena, millel on tähekombinatsioonist liiginimi ja relva number. Nii mõneski sõjaväes on jõutud sinnamaale, et sõdur läheb haiglasse ja tema tehniline varustus, kaasa arvatud isiklik tulirelv, antakse teisele. Tuleb sõdur haiglast, saab ta uue varustuse ja uue isikliku

relva, nr see ja see. Massinimene massiarmees, ei mingit meest ja mehe relva.

Traditsiooniliselt vabadel mägi-rahvastel on see teisiti. Mees on uhke, et tal on isa püss ja vanavanaisa mõök. Neid relvi ei viska ta elades lahingutandrile, ta hoiab neid nagu osa endast, nagu oma au. Nii siis ongi, et afgaanil või kurdil on au, moodsa rahva moodsal sõduril on inimõigused ja tehniline varustus. Igatahes on rahvaste ajalugu näidanud, et vabadus ja relv käivad kokku. Vaba mees ja vaba mehe relv. Selles on, mille üle mõelda. Mõelda ja järele mõelda, kui tahta olla vaba.

Mart Küüsler

Möjbro ruunikivi
Upplandis
Rootsimaal

RELVAD

Relvad, need on omamoodi kunstiteosed. Läbi aegade on paljud inimesed neid kujundanud ja vorminud, nii väliselt kui ka süsteemilt. Kui süveneda relvadesse, selgub, et see on terve teadus.

Minu huvi relvade vastu tekkis juba algklassides, kuna olime omaealistega seadnud kindla eesmärgi vabastada kui mitte Eesti, siis vähemalt Saaremaa relva jõul. Loomulikult oli see kõik lapselik naiivsus, kuid mõte ei kadunud viimase okupatsioonipäevani Eestis. Sundteenistuse ajal võõras armees oli mul võimalus tutvuda rohke relvade kohta käiva kirjandusega. Hiljem algaski teadlik relvade kogumine, jälgides juba tüüpe ja originaalsust. Kõige enam tunnen huvi enne Teist maailmasõda ja selle käigus konstrueeritud ja toodetud Saksa sõjaväe relvade vastu. Olen püstitanud enesele eesmärgi kokku koguda kõik Saksa sõjaväe tulirelvade mudelid, ühes täakide ja muu juurdekuuluvaga. Suurem osa rahva kätte jäänud relvadest ongi Eestisse sattunud Teise maailmasõja käigus. Suur osa neist on Lääne-Euroopa riikides toodetud,

*Mati
Vendel
1979.a
juunikuus.*

kuna Saksa armee poolt okupeeritud alade trofeerelvad ja -masinad paisati idarindele. Väga tihti võime kohata näiteks Tšehhi, Poola ja Prantsuse vintpüsse, karabiine ja kuulipildujaid.

Nõukogude aeg on tekitanud meie relvaajaloos suure lünka, kuna enamik haruldasi relvi on veetud Venemaa relvakogudesse. Nii on kadunud Vabadussõja muuseumi varad, 1924. a mässust osavõtnute relvad. Pääaegu täielikult puuduvad Teises maailmasõas kasutusel olnud relvad. Mõningate artiklite põhjal võib järeldada, et Mosfilmi relvakollektsioonis on Eestis toodetud Eesti Arsenali relvija kapärastsõda metsavendadele saadetud püstolkuulipildujaid Sten.

Kuna Eestis puudus siiani relvamuuseum, ei ole ka meil selle ala spetsialiste, kes oleksid võinud relvauuringutega tegelda ja neist kirjutada. Enamik relvaalast kirjandust või üksikartikleid on tõlgitud vene asjatundjate loogikajärgi. Nagu idanaabrile alati kombeks, ülistatakse oma relvi ja lahingumasinaid lausa absurdsete võrdlusteni. Hiljem püüan mainitud võrdluste juurde tagasi tulla. Olen kohustatud siinjuures mainima, et Eestis toodetud relvi uurib ajaloolane Toe Nõmm.

Olen aktiivselt osalenud Eesti kaitseväge loomisel, mille käigus olen tihti kokku puutunud asjatundmatusega relvade alal. Enam-vähem arusaadavaks on inimestele saanud

revolvri ja püstoli vahe. Kuid väga tihti ei tehta vahet automaadi ja püstolkuulipilduja või iselaadiva ja automaatpüssi vahel. Arusamatusi on tekkinud mitme relvainstruktoriga, kes ei oska vahet teha lukustusega ja vabaluku põhimõttel töötavatel püstolitel. Näiteid võib tuua palju, kuid arvan, et kõige parem on selgitada relvade omadusi ja iseärasusi juba ühes relva kirjeldamisega.

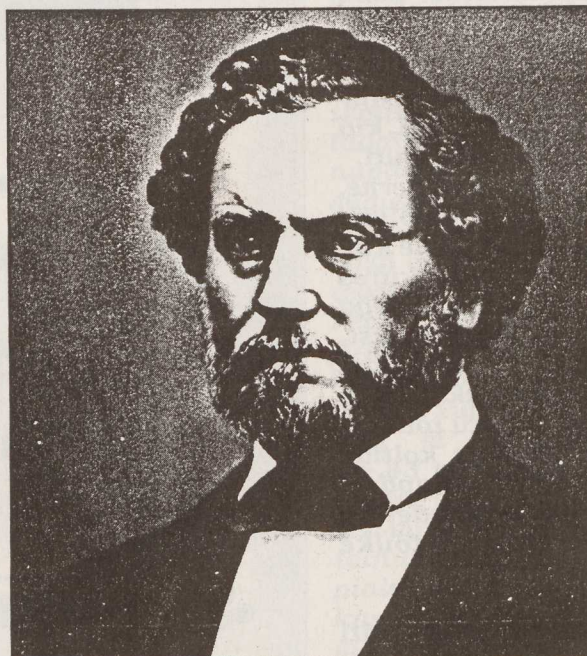
Relvi tutvustavaid artikleid alustan mitmelasuliste relvade ajastust ja püüan seda teha järgmises *Kaitse Kodu!* numbris.

Kuid pean mainima, et paljude relvade kohta, millega ma ei ole kokku puutunud, saan andmeid eri allikatest, mistihti omavahel kokku ei lange. Selles suhtes võib olla teinekord mõni väike eksitus.

KL Keskjuhatuse liige
KL Saaremaa
maleva pealik
leitnant Mati Vendel

Colt

Juba VI saj püüti leida võimalust teha mitu kiirlasku ühest relvast. Nii loodigi esimesed mitmeraudsed ränikivisüütega relvad. Sellest ajastust kuni nn koldi ajastuni konstrueeriti väga erinevaid kiirlaskerelvi. Loodi pöörlevate raudade ja isegi pöörleva trumliga mitmelasulisi relvi. Kogu see relvade areng saigi aluseks Samuel Colti poolt välja töötatud revolvrile.

Samuel Colt (1814-1862)
esitas 21aastaselt esimesed joonised revolvi patendi saamiseks. 1836. aastal nägigi päevavalgust esimene Samuel Colti firma revolver, mis ristiti Colt Patersoniks samanimelise linna järgi. Muidugi sai S. Colt tänu oma relvale üle maailma kuulsaks. Mitmel pool, eriti vene kirjanduses on väidetud, et S. Colt ei olevatki revolvi konstrueerija, vaid firma omanik. Olen

kunagi ajakirjast "Ohota" lugenud, kuidas keegi ajaloolane tõestab, et tegelikult on esimene revolvi konstruktor hoopis venelane. Tegelikult konstrueeris revolvi loomulikult Colt. Disain oli teiste meeste tehtud.

Kindlasti oli väga palju teisi revolvitüüpi relva loojaid, kuid S. Colt alustas esimesena töökindla revolvi tootmist.

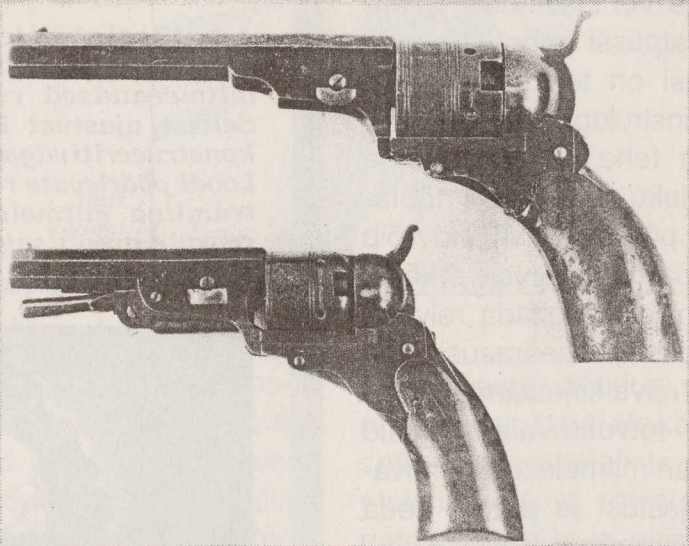
Pärast revolvi ilmumist said paljud konstruktorid võimaluse relva täiendada ja uuendada. Paljud firmad lihtsalt kopeerisid Colti revolvi. Kuna selleks ajaks ei olnud veel kasutusele võetud padruneid, siis laeti iga trumli oleval kambrilaengu ja kuuliga. Trumli tagaosas, iga kambri kohal oli vastav kapslipesa. Tänapäeval tundub see olevat tülikas, kuid tol ajal oli relv tipptasemel. Revolvitel olid tagavararullikud, mida vajadusel kiiremini vahetati, kui rullik uuesti laadida jõuti.

Väga tihti näeme vesterne, kus asjaosalised revolvi käes hoides vasaku käe küljega liigutavad kukke kiires tempos alla, andes sellega kiirtuld. See tuleneb sellest, et vanematel kolditüüpidel sai rullik tõuke kukelt, millele kinnitus rulliku tõukur. See on tolaegsete koltide nimetamisväärne omapära. Uuematel revolvrimumudelitel saab trumlitõukur tõuke päästikult.

IX saj. 70 aastatel alustati laetavate padrunitega koldi tootmist. 1873. aastal võeti Ühendriikide armees ametlikult kasutusele esimene Colti revolver, mudel 1872, kaliiber 45 (11,43 mm). Relva tühjakslaadimine toimus hülsshaaval selleks ettenähtud tõukuriga.

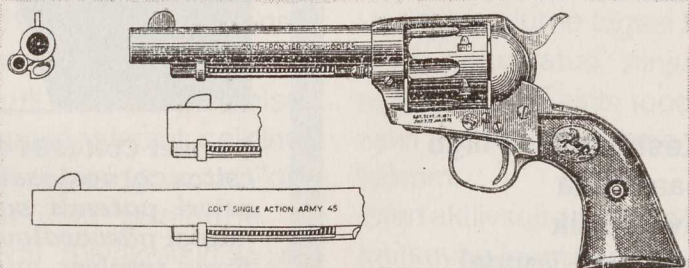
Nimetatud mudel sai kuulsaks ja populaarseks mitte

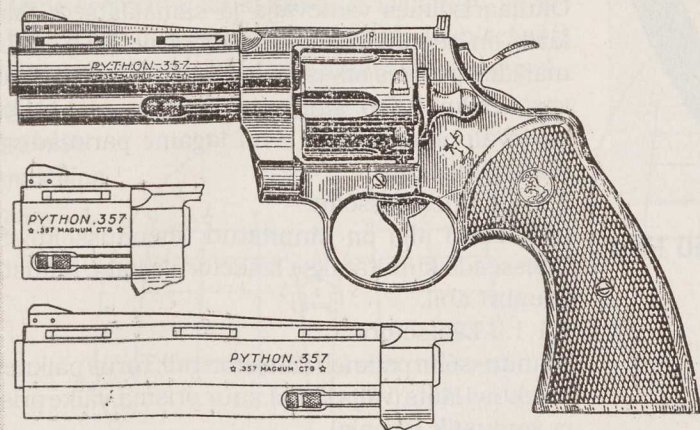
Colt

Colt Paterson

Colt M 1872

Colt Python

Colt M 1911

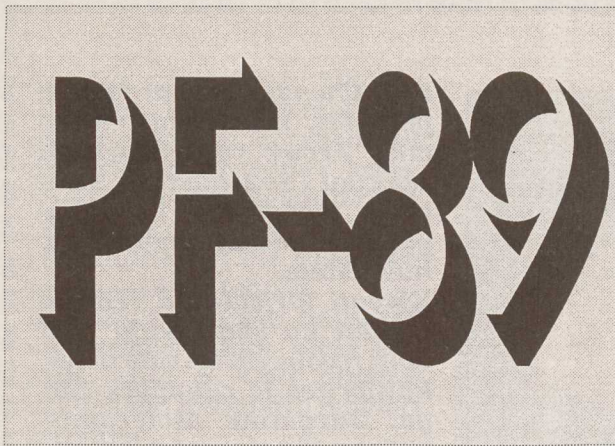

Colt

üksi Ühendriikide armees ja politseis, vaid kogu maailmas. Armees relvastuses oli see kuni 1892. aastani. Seda relva toodetakse ka tänapäeval Westerni nime all asjahuvilistele.

Kõrvuti kirjeldatud relvaga toodeti ka väga palju teisi Colti revolvreid eri suurustes, kaliibrites ja rauapikkustega. Järgmine nimetamisväärne koldi mudel on toodetud 1884. aastal, selle juures võeti esmakordselt kasutusele küljele väljuva rulliku mehhanism. Seda originaalset ümberlaadimismehhanismi kasutavad tänapäeval kõik revolvreid tootvad firmad.

Tänu koldi suurepärasele teostusele ja arengule on revolvrud läbi löönud paljudes riikides. Kuid erilisi muudatusi revolvrutes ei ole toimunud. Vanematel revolvrütüüpidel on ainult teistsugused relva ümberlaadimise mehhanismid. Tänapäeval toodetakse mitmesuguseid kolditüüpe, samuti eri suurustes, kaliibrites ja isegi eri materjalidest (roostevaba teras, alumiiniumjne). Peale Colti revolvrute on Colti firma tootnud palju püstoleid käesoleva sajandi algusest peale. Tuntuimaks on saanud M 1911, kaliiber 45 (11,43 mm), mis võeti 1911 aastal USA relvastusse. Sellest mudelist on paljud riigid teinud isegi täpseid koopiaid. Teda toodeti Ameerikas ka teistes firmades armee tarbeks. Seda relva on sattunud mitmeid teid pidi ka Eestisse ja kasutati mingil määral Vabadussõjas. Teda toodetakse tänase päevani väga väikeste muudatustega M 1911 A1 mudeli nime all ja ta on osaliselt veel USA armees kasutusel. Colti firmas toodetakse käesoleval ajal palju relvi, näiteks USA armee relvastuses olevat M 16 A 2.

Leitnant Tõnu Piip

1. ÜLDIST

1.1. Otstarve.

Tankitõrjeraket PF-89 on Hiinast sisse ostetud individuaalne ühelasuline kantav jalaväe tankitõrjerelv. Mujal kasutatakse neid lisavarustusena tankivastases võitluses. Nende relvadega saab hävitada ka teisi soomustatud sihtmärke, liiklusvahendeid ja kindlustusi.

2. KONSTRUKTSIOON JA TÖÖTAMISPÕHIMÕTE.

Individuaalne tankitõrjeraketisüsteem PF-89 koosneb kahest põhiosast - lasketorust ja raketist (lisana ka sihik).

Rakett on fikseeritud lasketoru sees õigesse, stabiilsesse asendisse plastikust kinnitusrõnga ja ühendusmuhvi abil. Raketiseadeldise plastikust detonaatoritoru üks ots on ühendatud raketi sütikuga ja teine ots päästeseadmega. Lasketoru esi- ja tagaots on hermeetiliselt suletud esi- ja tagakaanega.

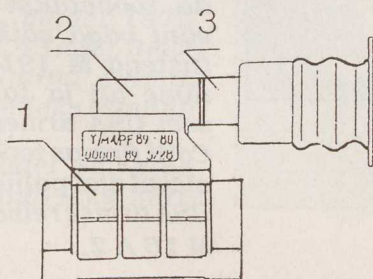
2.1. Lasketoru.

Tavalises olukorras täidab toru raketi rakendokonteineri osa. Tulistamisel muutub ta raketi lasketoruks ja määrab tulistamise sihtimisnurga ja suuna.

2.1.1. Optiline sihik.

Sihtimiseks ja laskekauguse määramiseks on süsteem varustatud plastikust optilise sihtimis-seadmega.

1. Ühendussõlm
2. Lätsetoru
3. Okulaarisõlm

Sihikul on lihtsustatud sisseehitaud skaala ja ta koosneb lätsetorust, okulaarisõlmest ja kinnitussõlmest.

2.1.1.1. Okulaarisõlm.

Okulaarisõlmes vaatevälja ja silmaläätsed. Silmalääts on seatud fikseeritud dioptrile (-0,5...-1). Silmaläätses otsas on kummist silmakate, kuhu vastu silm tuleb sihtimisel suruda nii, et kogu vaateväli oleks nähtav - nii tagame parimad vaatlustingimused.

2.1.1.2. Ühendussõlm.

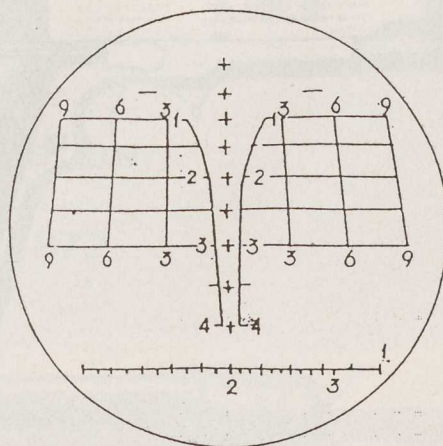
Lätsetoru alla on kinnitatud ühendussõlm. Sihtimisese kinnitatakse lasketorule kahe lukustava klambri abil.

2.1.1.3. Lätsetoru.

Kinnitussõlm paikneb lätsetoru all. Torus paiknevad objektiivilääts (väljalääts), suur prisma, väike prisma ja võrgustik (skaala).

Võrgustik

Võrgustikul paiknev skaala on hargneva kujuga. Võrgustikule on kantud laskekauguse (sihtimisnurga) ja suuna (kõrvalekalde) reguleerimise skaalad ja kauguse määramise skaala. Horisontaalne joon hargneva kujuga diagrammi all on sihtmärgi kiiruse hindamiseks. Nagu näete, on sihiku võrgustik vägagi keeruline ja lahingutingimustes vaid osaliselt kasutatav. Kõik see saab kohe selgemini arusaadavaks.

Võrgustik

Laskekauguse (sihtimisnurga) reguleerimise skaala

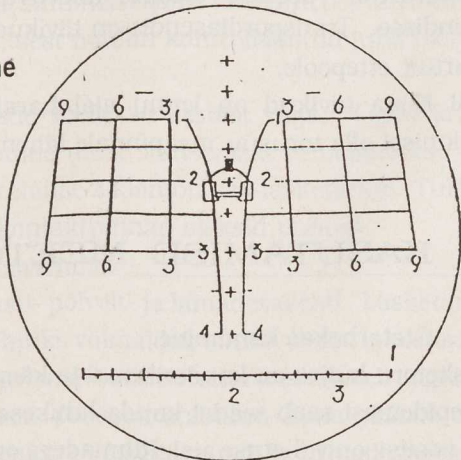
Kõige ülemine ristike on nullimise märk sihtimise kalibreerimisel. Neli väikest märgistamata ristikest selle all tähistavad vastavalt 50, 150, 250 ja 350 m ning neli ristikest, mis on tähistatud numbritega 1, 2, 3 ja 4, tähistavad vastavalt 100, 200, 300 ja 400 m.

Kaugusemääramise skaala

Mõlemal pool vertikaaltelge on kaks kõverat kaugusemõõtejoont, mille vahele tuleb ära mahutada tankitorni kõige laiem osa. Nende kaarte abil

määratakse vaenlase tanki kaugus lasketoru suudmest. Seisvat või otsesuunas liikuvat tanki tulistades viime kahuritorni kontuuri kokku kõverate mootjoontega, mis peavad olema torni puutujateks ja näeme seejuures tanki kaugust lasketoru suudmest, seega on õige laskenurk seatud. Joonisel nr 3 on näidatud juhust, kui tank on 200 m kaugusel.

Kauguse määramise skemaatiline joonis

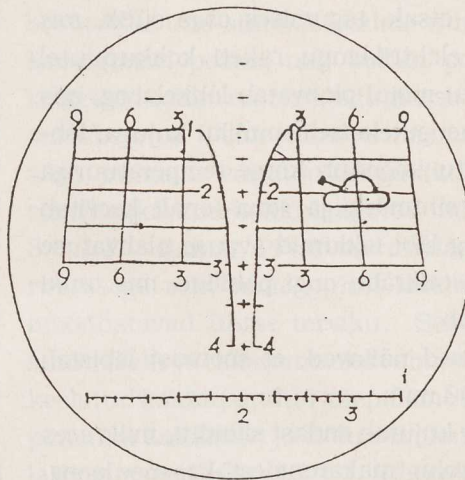
Meeles peab pidama, et meie poole liikuvat tanki tuleb sihtida alumisse veerandisse, kaugenevat tanki aga torni pihta. Vastutuul tõstab tabamispunkti, pärituul viib alla. Kõrge temperatuur tõstab tabamispunkti, kuna püssirohu põlemise kasutegur tõuseb märgatavalt (õhutemperatuuril +35 C oli laske-seadeldise pinnal t 60 ringis ja tabamispunkt oli laskekaugusel 100 m 3 meetrit sihtimispunktist kõrgemal).

Reguleerimiskaala

Sirglõigud kaartest paremal ja vasakul on suuna reguleerimiseks. Neid kasutatakse ennetusvahemaa hindamiseks ja seadmiseks ristisuunas liikuva tanki puhul. Mõlema "tiiva" alumise ja ülemise joone juures on numbrid 3, 6 ja 9, mis vastavad ristisuunas liikuva märgi kiirusele 3 m/s, 6 m/s ja 9 m/s (-10 km/h, peaaegu 20 km/h ja 30 km/h). Kaugusevahemikus 100-300 m saame nende ennetega tulistada tanki, mis liigub ristisuunas. Kahjuks ei ole selle võrgustikuga võimalik sihtida teravnurga all liikuvat tanki.

Tegutsemise käigus määrame kõigepealt tanki kauguse lasketoru suudmest, kasutades kaugusemääramise meetodit kaarte abil. Seejärel kasutame kiirusemääramise skaalat, hindame tanki liikumiskiiruse ja seejärel, olenevalt tanki liikumise suunast, püüame tanki kaugusemääramise skaala ja ennetusvahemaa skaala ristumiskohta, kusjuures paremalt vasakule liikuvat tanki sihitakse parempoolse "tiivaga", vasakult paremale liikuvat tanki vasak-

poolsega. Joonisel 4 on kujutatud niisuguse tanki sihtimist, mis asub 200 m kaugusel ja liigub paremalt vasakule kiirusega 6 m/s täisnurga all laskesuunaga.

Ristisuunas liikuva sihtmärgi hindamise ja sihtimise skemaatiline joonis

Kiiruse määramise skaala

Kõige alumine horisontaaljoon võrgustikul on kiiruse määramiseks ja kehtib laskesuunaga risti liikuva märgi kohta. Joone peal on number 1 ja selle jaotustega (neid on 10) on võimalik mõõta 100 m kaugusel vasakult paremale või paremalt vasakule liikuva märgi teekonda meetrites 1 sek jooksul kuni kiiruseeni 10 m/sek. Joone all on number 2, mille jaotused kehtivad kaugusele 200 m, ja number 3, mille jaotused kehtivad 300 m kaugusel liikuva märgi jaoks. Muud tingimused on samad.

Temperatuuri mõju arvestamist see võrgustik ei võimalda. Igasugune temperatuuri mõju arvestamiseks mõeldav ümberlülitamine puudub kogu PF-89 juures. Liikumiskiiruse mõõtmise skaala kasutamise asemel tuleb arvutada peast, arvestades loogikat. See kõik on aga liiga aeganõudev ja suhteliselt küsitav on ka mõõtmistulemus.

Näiteks kui tankide ligidal on sõrkimas jalaväge, on kiirus 10 km/h ehk 3 m/sek. Kiiresti jooksev jalavägi osutab, et kiirus on 20 km/h ehk 6 m/sek. Maksimaalkiirus maastikul ongi 10 m/s ehk 26 km/h (siin tuleb leppida kiirusega 9 m/s).

2. Teravnurga all liikuva tanki tegelik kiirus tuleb jagada kahega ja kasutada tulemuseks saadud eelist.
3. Tanki torn on 3-3, 5 m lai ja see on umbes pool kogu tanki pikkusest. Umbes sama pikad on ka muud soomusvahendid. Maastikuauto (UAZ) kabiin on umbes sama lai kui tankitorn. Neid andmeid kasutades saab harjutamise tulemusena ka sellist suhteliselt ebamugavat sihikut kasutada.

NB! Laskeseadmel puudub nn lahingusihik.

2.2. Rakett.

Kantava laskeseadeldise PF-89 rakett koosneb järgmistest osadest.

1. Lõhkepea, millel eesotsas on piesoelektriline silindrikujuline otsak, tagumises osas sütik, mis saab vajaliku elektrilaengu raketi kokkupuutel märgiga. Sütiku mõjul plahvatab lõhkelaeng, mis on kumulatiivlaengutele iseloomuliku kujuga, lõhkepea kuju tõttu koondub kõrge temperatuuriga tulevoog vastu sihtmärki ja sõna-sõnalt keevitab sellest läbi, ning läbi tekkinud avause plahvatuse jõul paiskuv metalliräbu ongi põhiline, mis tanki sisemuse hävitab.

Võrdluskogemused näitavad, et soomust läbibistab see lõhkepea 200 mm.

2. Raketimootor kujutab endast silindrit, mille sees on musta püssirohu "makaronidest" koosnev laeng. Tagaosas on mootoril düüs, mis võimaldab plahvatusgaasidel väljuda ja see põlemisgaas põhjustabki raketi lennu. Tegu on nn stardimootoriga. Mingit

kandemootorit ei ole, nagu ühekordse kasutusega tankitõrjelaengutel tavaliselt. Järelikult külgtuul saab laengu kaasa kanda, mitte et laeng pööraks vastutuult, nagu näiteks RPG-7 või RPG-16 laskemoon.

3. Düüsi poolses otsas on stabilisaatorisõlm. Selles on stabilisaatoritiivikud, mis raketi väljumisel lasketorust vedrude tõmbel asetuvad lennuasendisse. Transpordiasendis on tiivikud kokkumurtult ettepoole.

NB! Kuna tiivikud on lennu ajal harali, ei tohi laskmisel olla torusuu maapinnale lähemal kui 20 cm.

3. KASUTAMISE MEETOD.

3.1. Otstarbekas kandmine.

Lasketoru küljes on kanderihmad ja käepide.

Käepidemest saab seadet kanda lühikese rännaku või positsioonivahetuse ajal. Rihmadega on võimalik

Leitnant Tõnu Piip juhendab kaitseliitlast PF-89 käsitlemisel.

seadet kanda ka selja taga, näiteks kiirränakul. Pikema rännaku puhul võib sihtimiseseadet kanda pakendi sees seljakotis.

3.2. Tulistamine.

3.2.1. Ettevalmistused tulistamiseks.

Raketid PF-89 on pakitud kuuekaupa puust kastidesse. Samas on pakitult ka sihtimiseseadmed. Lasketoru ja sihtimiseseadme numbrid peavad olema vastavuses, sest nad on kontrollsihitud juba tootja poolt.

Sihtimiseseade võetakse karbist välja. Lasketiirul sihtimiseseadme aluse kaitseplaat eemaldatakse ja sihik kinnitatakse 2 klambri abil lasketiirule. Tuleb jälgida, et kontaktpinnad oleksid puhtad.

3.2.2. Laskeasendid.

Sobivad püsti- põlvelt- ja lamadesasend. Lasketoru on õlal. Kahjuks võimaldab sihiku asend lasketorul lasta vaid paremalt õlalt. Põlvetasendis tuleb jälgida, et asend oleks piisavalt stabiilne, kuna päästik on suhteliselt jäik ja eelpäästik puudub. Lamadesasendi puhul tuleb jälgida, et keha ja laskesuuna vaheline nurk oleks 90°, sest lasu puhul peab arvsetama, et keha ei satuks tagant paiskua gaasijoa sisse (ka saapad võivad ära lennata). Samas ei tohi unustada, et lasketoru suue poleks maapinnale lähemal kui 20 cm. (tiivikud!).

3.2.3. Sihtimine ja tulistamine.

a) ava lasketoru esikaas (esikülje pool on amortiseerivale kettale tehtud sihtimise jaoks kumer sisselõige ja ka sihik vaatab ettepoole!);

b) plastist isoleerlinti kõrvale heites võta lasketoru õlale, ava kokkupandud päästemehhanismi käepide (kasuta vasakul küljel asuvat nuppu, millele vajutamine teeb käepideme "lukust lahti"), võta käepideme seest kõrvatropid, mis tuleb kõrva toppida;

c) ava päästiku kaitseriiv, vinnasta löögimehhanism (suunaga ettepoole), pane päästik tagasi kaitseasendisse;

d) sihtimise käigus ava löökuri kaitseriiv. Enne lasku tuleb maha võtta ka päästiku kaitseriiv;

e) tulista pärast sihtimist.

3.3. Hooldamine ja ohutusnõuded.

3.3.1. Hooldamine.

Kui avastate sihtimiseseadme optikariistade välistel osadel mustuse või tolmu, tuleb need puhastada

spetsiaalse puhastuspaberiga või muu materjaliga, mis ei kahjusta läätsede pindu.

3.3.2. Hoiatused.

3.3.2.1. Igas pakendikastis langeb lasketoru number kokku ühe sihtimiseseadme numbriga, seega koostamisel peame nad kokku panema nii, et langeksid kokku numbrid sihtimiseseadme korpusel ja lasketorul. Peale markeerimisnumbri on neile alati puhaste värvitoonidega (kollane, sinine, roheline) kantud kokkulangevad märgid.

3.3.2.2. Rakett PF89 on ühelasuline täisvarustusega relv, mille puhul lasketoru ja rakett moodustavad ühtse terviku. Seetõttu on enne sihtimiseks ja tulistamiseks valmistumist rangelt keelatud kokkupandud käepideme lahtitegemine, päästiku kaitseriivi ja lööknõela kaitse lülitamine lahinguasendisse. 3.3.2.3. Sihtimise ajal, pärast seda, kui lööknõel on lahinguasendis, tuleb päästiku kaitseriiv enne tulistamist panna kaitseasendisse. Tulistamiseks valmistumisel lülita lööknõela kaitse lahinguasendisse esimesena ja siis lülita päästiku kaitse lahinguasendisse ning lõpuks tulista.

3.3.2.4. Käsitsemise ja kasutamise ajal ei tohi sihtimiseseadet pörotada ega raputada. Samuti on rangelt keelatud sihtimiseseadme lahtivõtmine, et mitte kahjustada selle optilisi omadusi ja hermeetilisust. Muidu kannatab tulistamise täpsus.

3.3.2.5. Kui raketi mootor töötab, paiskub lasketoru tagumisest otsast välja kõrge temperatuuri ja suure kiirusega gaasijuga. Lamadesasendist tulistades ei tohi nurk lasketoru ja laskja vahel olla alla 30°. Tulistamise ajal ei tohi raketi ninast 20 m ulatuses olla mingeid tõkkeid. 5 m ulatuses lasketoru taga, 30 telgjoonest vasakule ja paremale on ohtlik tsoon, kuhu ulatuvad lööklaine ja leek. Otse taga, 40 m ulatuses, on ala, kuhu võivad olla heidetud sütiku kesta allesjäänud killud, nii et laskepositsioon tuleb valida hoolikalt.

Laskmisel tekkiv tugev pahvak laskeeseadme taga demaskeerib laskepositsiooni ning seetõttu pole soovitatav lasta positsioonilt, mis peab jääma moondatuks. Vaenlane võib kergesti märgata kohta, kust lasti ja võtta ette meie jaoks küllaltki ebameeldivaid meetmeid.

3.3.2.6. Lõhkemata rakettide kahjutukstegemine. Tavalistel laskeharjutustel, kui rakett ei lõhke ja

kukub polügoonile, tuleb see kohapeal hävitada.

3.3.2.7. Tulistamisel tõrkunud raketiseadme algasendi taastamine.

Kui tulistamisel ei lenda rakett pärast päästikule vajutamist välja, tuleb lööknöel tõmmata tagasi lahinguasendisse ja selle kaitse tuleb lülitada tagasi kaitseasendisse. Pärast seda pannakse lööknöel ohutu käsitemise asendisse ja seejärel päästiku kaitseriiv kaitseasendisse. Kui peale kontrollimist selgub, et sütik on rakendunud, siis tuleb kokkupandud käepide lülitada tagasi käsitemiseasendisse. Samal ajal ava tagumine kate, tõmba välja plastmassist detonaatoritoru, jättes selle kahjutukstegemist ootama, ja pane kate tagasi (võib panna uue detonaatoritoru või süütesüsteemi). Kui sütik ei ole rakendunud, tulista veel üks kord.

3.3.2.8. Algasendi taastamine peatatud tulistamise korral.

Kui pärast sihtimist ja tulistamiseks valmistumist on tulistamine mingil põhjusel peatatud, siis esmalt tuleb lööknöela kaitse panna kaitseasendisse tagasi, seejärel tõmmata käepidet ja vajutada päästikut, et lööknöel saaks järk-järgult tagasi minna oma tööasendisse. Päästiku kaitseriiv tuleb panna tagasi kaitseasendisse ja käepide kokku keerata. Pane peale esimese otsa kate. Vii kogu relvasüsteem tagasi ohutusse käsitemiseasendisse. Eeltoodud tegevuse ajal ei tohi keegi seista lasketoru ees ega taga.

4. TRANSPORT JA HOIDMINE

4.1. Transport

Ümberpaiknemisel tuleb hoolt kanda, et pakendikaste koheldaks ettevaatlikult ja õrnalt. Pakendikasti tõukamine, raputamine, viskamine ja lohistamine on rangelt keelatud. Veokisse laadimisel tuleb tagada, et virn oleks regulaarne ja kompaktne ning raketi telg oleks risti veoki liikumissuunaga. Peale laadimist peab virna katma veekindla lõuendiga ja kindlalt kinni siduma.

4.2. Hoidmine

4.2.1. Laovirn peab olema stabiilne ja kindel, kellelgi ei ole lubatud üle selle trampida. Puust pakendikast ei tohi olla maapinnaga otseses kontaktis, talle tuleb teha kandilistest puuprussidest

või laudadest alus. Laovirna kõrgus ei tohi olla kõrgem kui 3 m, see peab asetsema eemal elektri- toiteallikast ja olema kaitstud tugeva päikese- kiirguse ja vihma eest.

4.2.2. Ladu peab olema alati ventileeritud ja niiskusekindel. Tuletõrjevahendid ja piksekaitse peavad olema töökorras. Elektri- toiteallikas ja valgustus- seadmed peavad olema töökorras. Kerges- tisüttivate ja korrodeerivate materjalide, nagu oksüdeerijate, hapete, leeliste jne hoidmine raketidega samas laos on rangelt keelatud.

5.

Kuna PF-89 pole just kõige suurema laskekaugusega (200 m) ja kõige tugevama läbilöögijõuga (200 mm) tankitõrjerelv, on ta tegelikult tõesti tankitõrje- lisavahend. Teda saab kasutada pardamiinina nii tõmbetraadiga kui ka distantsjuhtimisega käivitumisel. Seejuures võib laskekaugust tunduvalt vä- hendada, ohustamata granaadiheiturit, kes võib juhtida mitut seadet korraga.

PF-89 sobib hästi varitsuses ja soomustatud luu- remasinate hävitamiseks, kuna siin on tähtsam üllatus kui tulejõud. Varitsuses sobib ta hästi ka kolonni tagumiste liiklusvahendite hävitamiseks eesmärgiga halvata vaenlase manööverdusvõimet. Varitsuses võib kasutada PF-89, lastes teda traditsiooniliselt sihtides või distantsjuhtimisega.

6.

Lahinguolukorras on mitmeid klassikalisi laskemeetodeid, järgnevalt üks huvitavamaid: positsioonil on kaks tankitõrjegranaadiheiturit, kummalgi valmis pandud kaks laskeseadet PF-89. Esimene sihhib ja kommenteerib oma tegevust näiteks nii: "BTR, kaugus 150, kiirus 9(kiire)." ning laseb. Teine laskur hoiab samuti BTR-i sihikul ja jälgib tabamust. Kui esimene lask näiteks lendas BTR-i eest mööda, on selge, et BTR ei liikunud nii kiiresti. Kui tabamus sattus õigele joonele, kuid kaugusest jäi puudu, siis oli vahemaa BTR-ni suurem kui 150 m. Teine laskur sooritab oma esimese lasu, kommenteerides seejuures näiteks: "Kaugus õige, kiirus 3(aeglane)" või "Kiirus õige, kaugus 200" ja nii edasi kordamööda, kuni sihtmark on hävitatud, justkui mängiks pingpongi.

Isamaa-armastusest ja rahvuslikust iseteadvusest

Leitnant Harri Henn, EKJ Peastaabi vanemohvitser, kasvatustöö peaspetsialist

Rahva vabaduse ja iseseisvuse kaitse nõuab moraalselt, füüsiliselt ja intellektuaalselt arenenud võitlejaid. Vaevalt leidub rahvast, kes koosnebki aateiliselt ja füüsiliselt tublidest kodanikkudest. Kangelased ei teki iseenesest, neid on tarvis kasvatada, suunata. Rahvas loodab, et nende ülesannetega saab sõjavägi hakkama, kujundades noorukitest ennastalgavaid ja osavaid võitlejaid. Paraku ei ole see lühikese ajateenistuse vältel võimalik. Võimalik on see juhul, kui rahvas annab väeteenistusse moraalselt ja füüsiliselt tugevaid noorukeid. Pedagoogilisest ja psühholoogilisest vaatepunktist võetuna on võimatu 20aastasest kidurast ja hingeliselt kängus noormehest voolida kangelast, meest, kes riigi iseseisvuse eest võideldes on valmis endale valima kangelassurma.

Lühike teenistusaeg kulub selleks, et muuta noormeest sõduriks, õpetada talle puhtsõjalisi teadmisi, tehnilisi võtteid, tutvustada relvi, varustust ja tehnikat, mis muutuvad iga päevaga keerulisemaks.

Jääb ainus väljapääs - rahvas peab

enda peale võtma noorte moraalse ja füüsilise kasvatuse riigikaitse huvides. See on tehtav: koolides tuleb uuesti alustada isamaaliste organisatsioonide taasloomist ja riigikaitseõpetust. Need organisatsioonid on Kaitseliidu juurde kuuluvad noorte eriorganisatsioonid "Noored Kotkad" ja "Kodutütred". Kaitseliidu pealikud peavad vastavalt KL kodukorrale hoidma sidet koolidega ja igati kaasa aitama, et need struktuurid hakkavad korralikult tööle. Praeguseks ajaks on meil ainult mõnes koolis asi käimas, seda just tänu endistele noorkotkaste juhtidele. Nendega on liitunud ka nooremaid aatelisi mehi ja naisi, kes elustavad endist aatelist ja isamaalist kasvatust riigikaitse huvides.

Loodan, et nende nimed saavad kunagi ajaloolastel kindlaks tehtud ja ära märgitud - nad on seda väärt!

Kui rahvas saadab väeteenistusse tugevate, painduvate, karastatud kehadega ja aatelse mõtlemisviisiga noori, siis avaneb võib-olla isegi võimalus, et teenistusaega kaitseväes on võimalik lühendada, ilma et selle all riigikaitse kannataks. Noorsoo aateline ja füüsiline kasvatus on

tähtsaim küsimus riigikaitse alal, veel rohkem rahva elus.

Vaba rahva tulevik või kadu oleneb noorsoo kasvatusest, noorte iseloomu ja isamaalise moraali kujundamisest.

Selleks - riigikaitse seisukohalt - tuleb rõhk asetada just organisatsioonide "Noored Kotkad" ja "Kodutütred" arendamisele ja edasiviimisele. Põhitöö selles vallas tuleb ära teha kohalikel KL malevatel, aidates kaasa noorte juhtidele, kes tahavad kaasa aidata tõde ja aateid otsivale noorele hingele. Meie kasvav põlvkond on meie tulevik. Meie ülesandeks on kasvatada noored tahtejõulisteks, aatelisteks ja kindlameelseteks Eesti riigi kodanikeks - isamaa kaitsjateks.

Selles suunas on meie koolidel väga palju veel teha. Tuleb suuremat tähelepanu pöörata rahvusriiklikule moraalsele noorte juhendamisele. Koos üldiste vaadete ja aadetega loome tugeva alusmüüri oma rahvusriigile.

KAITSELIIDU LIPPUDEST

3

OLAVI PUNGA

Algus "Kaitse kodu!" 1(442)1993

ERIÜKSUSTE LIPUD

Kaitseliidu kodukorra § 7 põhjal on õigus lippu omada malevkondadel ja malevkonnale vastavatel või temast suurematel üksustel.

Mainitud üksuste all on silmas peetud erialaste ülesannete täitmiseks moodustatud üksusi ehk nn eriüksusi.

Eriüksuste lippude eraldi tutvustamiseks on mitmeid põhjusi.

Territoriaalsuse põhimõttel moodustatud malevkondade lippude kavandeid iseloomustab kujunduselementide arvukus ja erksavärvilisus, kohati suisa kirevus. Neile vastupidi on aga eriüksuste lipukavandid valdavas enamikus elementide poolest üsna vaesed ja ka värvigammalt tunduvalt tagasihoidlikumad.

Erinevus on ka lippude mõõtmetes. Kui malevkondade lippude suuruseks määras Vabariigi Valitsus 1926. aastal 150 x 100 cm (oli ka erandeid, nt Kalevi Malevkonna lipp), siis eriüksuste lipud valmistati mõnevõrra väiksemad. Nii Tallinna kui ka Tartu Maleva Suurtükiväe Divisjoni lipu mõõtmed olid 100 x 80 cm, Narva Maleva Suurtükiväe Divisjoni lipul 95 x 80 cm ja Järva Maleva

Eelmisel leheküljel:

Tallinna Maleva Suurtükiväe Divisjoni lipu kavand. Kinnitatud kaitseminister J. Laidoneri poolt 30. 06. 1936.

Tartu Maleva Suurtükiväe Divisjoni lipu kavand. Kinnitatud kaitseminister P. Lille poolt 26. 09. 1934.

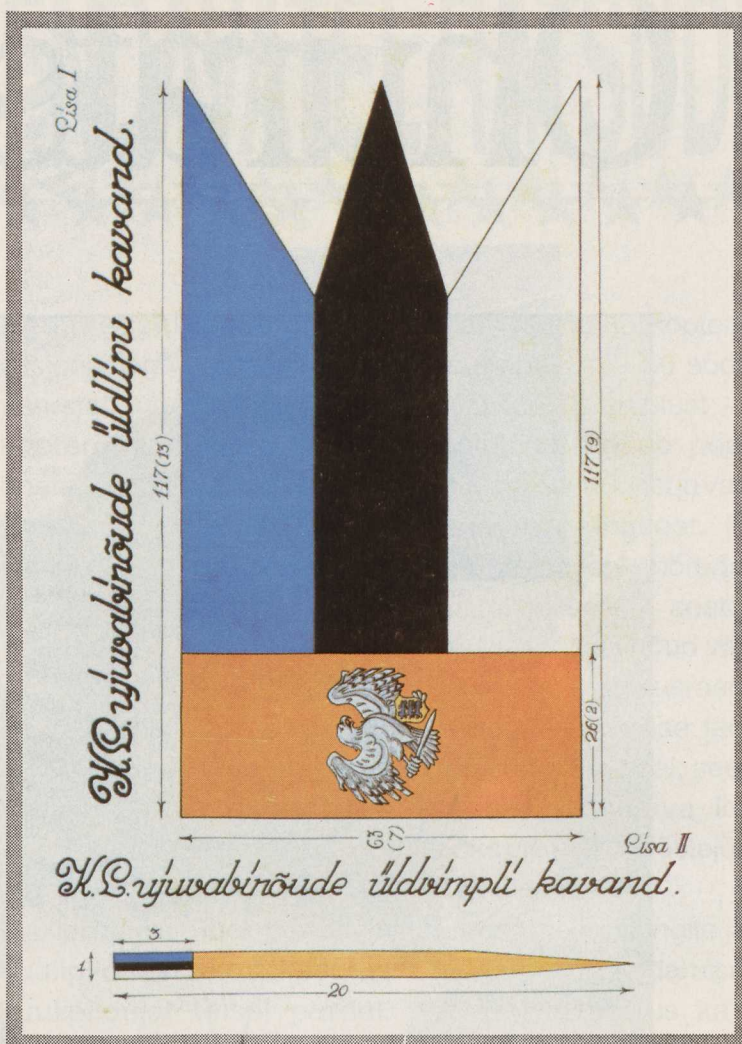
Tallinna Maleva Raudtee Üksiku Pataljoni lipu kavand. Kinnitatud J. Laidoneri poolt 30. 10. 1935.

Ratsadivisjonil 90 x 80 cm. Senini pole õnnestunud leida ühtegi põhjendust eriuksuste lippude väiksematele mõõtmetele. Eriüksuste lippudest kirjutades ei saa mööda minna Petseri Maleva Patarei standardist, mille J. Orasmaa kinnitas 1934. a jaanuaris.

1934. aasta detsembriks oli Petseri Maleva Patarei rinna-märke välja antud ainult 23 patarei liikmele, kogu koosseis ei küündinud aga poolesajani. Samas ei ole patareil (ehk kompaniil) õigust lipu muretsemiseks. Millegipärast on viis aastat hiljem lükatud tagasi Tartu Maleva Üksiku Raskekuulipildurite Pataljoni taotlus lipukavandi kinnitamiseks. Kummalisel kombel oli viimane ligi neli korda suure-

jätkub lk. 36

Järva Maleva Ratsadivisjoni lipu kavand. Kinnitatud kaitseminister J. Laidoneri poolt 11. 06. 1936.

Õhuratsavägi

SÕDURID LENDAVATEL RATSUDEL

Üks moodsa sõja huvitavamaid ja edukamaid lahingumeetodeid on nn õhuratsaväe - helikopteritega lahingusse minevate üksuste - kasutamine. Selle kontseptsiooni algataja oli USA sõjaväe lendur kindral William Howze. Kindral Howze oli varem 82. langevarjurite diviisi ülem ja hiljem juhtis ta nn Howze'i komisjoni, mis loodi 60. aastatel, et uurida helikopterite rakendamist moodsas lahingutegevuses.

Õhuratsaväe kontseptsiooni katsetamiseks ja taktika väljatöötamiseks loodi 11. õhuratsaväe grupp, mille intensiivse töö tulemusena kujuneski välja õhuratsaväe organisatsioon ja taktika, mida hiljem kasutati laialdaselt Vietnami sõjas ja mis on tänapäeval kasutusel niihästi USA-s kui ka teiste maade sõjavägedes.

Õhuratsaväe doktriin, taktika ja organisatsioon valmisid just siis, kui Lõuna-Vietnam palus USA-lt sõjalist abi kommunistliku Põhja-Vietnami sisside ja lõunasse infiltreeritud ulatuslike regulaarvägede rünnakute vastu.

Kauaaegsete lahingutraidsioonidega 1. ratsaväediviis varustati umbes 1100 helikopteriga, organiseeriti ja õpetati välja õhuratsaväeks, nimetati ümber 1. õhuratsaväe diviisiks (*1-st Air Cavalry Division*) ja saadeti lahingusse Vietnami.

"Ratsud" olid peamiselt HU-1 tüüpi transpordihelikopterid, mille meeskond koosnes komandöripiloodist, abipiloodist, tehnikaseersandist, kes lahingus oli kuulipilduriks ühel pardal ja kuulipildurist, kes kasutas kuulipildurjat teisel pardal. "Hueyd" (loe: hjuui), nagu neid harilikult kutsutakse, on võimelised viima lahingusse tüüpilisel Vietnami palaval päeval 5-6 relvastatud Ameerika sõdurit või 9-10 ameeriklastest tavaliselt kergemat Vietnami sõdurit. Kahurite, laskemoona, muu raskema varustuse ja suurema arvu sõdurite transpordiks olid diviisi koosseisus kahe pearootoriga CH-47 transpordihelikopterid. Kahurid ja muud suuremad koormad riputatakse vedamiseks enamasti kõiega helikopteri

alla. Nende helikopterite sisse mahub 40-50 sõdurit või mitu tonni varustust - täpne tõstejõud oleneb peamiselt õhutemperatuurist ja vajalikust tegevusraadiusest. Palava ilmaga on õhk hõredam kui külma ilmaga ja seetõttu on helikopteri tõstejõud väiksem. Vajalikust tegevusraadiusest oleneb paakidesse tangitava kütuse hulk ja kaal, seega siis ka transporditava koorma jaoks üle jäänud tõstejõud ehk lasti ülemäär.

Eriti suurte laadungite ja teiste helikopterite vedamiseks oli diviisi koosseisus ka suure pikakoivalise ämblikuga sarnanevaid lendavateks kraanadeks kutsutud CH-54 transpordihelikoptereid. "Koibade" vahele paigutatakse furgoonveoauto kerega sarnanev konteiner, mida on kerge külge haakida või maha jätta. Ka need helikopterid on võimelised rippuvat laadungit vedama.

Transpordihelikopterite kaitseks ja õhurünnakuks vaenlase vastu lahinguväljal kuuluvad õhuratsaväe koosseisurünnakuhelikopterid, mis on relvastatud rakettide,

kergete automaatkahurite ja kuulipildujatega.

Tüüpiline 1. õhurat-saväe diviisi lahingutegevus koosnes kiiretest, õhus kulgevatest üllatusdessantidest. Sajad "Hueyd", lennates tihedas lahinguformatsioonis, mis koosnes üksteisele järgnevatest viiest "Hueyst" moodustatud V-kujulistest gruppidest, viisid dessantjalaväelased lahinguvälja vahetus läheduses asuvale maandumisväljale. Kui helikopterid olid maapinnale küllalt lähedal ja küllalt aeglased, hüppasid dessantväelased nende mõlemapoolsetest laiadest ustest mõne sekundi jooksul välja,

mille järel "Hueyd", nüüd juba täie kiirusega, maandumisväljalt lahkusid. Tuli ette ka juhuseid, kus mõni pikatoimeline sõdur pidi välja hüppama ebamugavast kõrgusest või ei saanud üldse helikopterist välja. Dessantoperatsiooni kiirus oli aga tähtis - see aitas tublisti vähendada kaotusi, kui vaenlane oli lahinguväljal. Suurema rünnaku puhul, kui kõik "Hueyd" korraga maandumisväljale ei mahtunud, meenutas õhuratsude rivi kaugelt vaadates merelaineid - laine madalpunkti moodustasid maapinna lähedusse jõudnud helikopterid ja laine harja lahkuvad

või lähenevad, kaugemal ja kõrgemal olevad helikopterid.

Suuremate rünnakute puhul kasutati sadu helikoptereid, mis tegid korduval lende. Vahetult enne sihtpunkti jõudmist külvati tavaliselt maandumisvälja ja lahinguväljakatvad või ümbritsevad puud ja põõsad üle niihästi lennuväe kui ka relvastatud helikopterite tulega. Muidugi aitasid lahingu käigus vaenlase hävitamisele kaasa ka lennuväe rünnakulennukid ja juhul kui rünnak toimus küllalt lähedal merele, siis isegi ranna läheduses ristlevad mereväe laevad oma võimsa kahuritulega.

HU-1 enne väljalendu.

Paljudes õhuratsaväe dessantides osales ka üks eesti soost lahinguohvitser, Jüri Toomepuu, kes teenis Vietnamis majori aukraadis esmalt 1. õhuratsaväe diviisis Pleiku kõrgustikul ja Laose piiril, siis 13. lahingulennupataljoni koosseisus Mekongi jõe deltaaladel ja lõpuks 210. lahingulennupataljonis, mille peakorter oli Saigonis. Ühe eriti intensiivse õhuratsaväe dessandi kohta, millest major Toomepuu 13. lahingulennupataljoni ohvitserina osa võttis, on *Kaitse Kodu!* toimetusel õnnestunud hankida USA Riigiarhiivist ametlik lahinguoperatsiooni aruanne. Kunagi oli see lubatud ainult ametialaseks kasutamiseks, kuid nüüd, 27 aastat hiljem, ei ole selle avaldamine enam keelatud. Järgnev lahingu kirjeldus põhinebki sellel dokumendil.

Lahing leidis aset 26. märtsil, ülestõusmispühal, 1967. Eesmärk oli haarata lõksu ja hävitada vietkongi väed, kes olid rünnanud miinipildujate ja jalaväega Lõuna-Vietnami vägesid Vietnami Tam Binh provintsis. USA 13. lahingulennupataljoni ülemale kolonel Jack T. Dempseyle oli antud ülesandeks viia pataljoni helikopteritega vasturünnakule kaks pataljoni Vietnami jalaväelasi.

Ääremärkusena võib lisada, et pataljoni ülemateks olid tavaliselt kolonelleitnandid, kuid kuna organiseerimisel oli mitmest pataljonist koosnev 10. lahingulennugrupp, mille juhiks oli ette nähtud kolonel Dempsey, siis määrati ta lahingukogemuste saamiseks vahepealjuhtima 13. pataljoni.

Major Toomepuu oli määratud helikopterite dessandikoloni lahingusse juhtima. Lahingutsoonile tehti vahetult enne dessanti lennuväe pommi- ja relvastatud helikopterite raketi- ning automaatrelvade rünnak. Maandumistsooni ümbritsevat võsa kattis suitsukattega selleks otstarbeks suitsugeneraatoriga varustatud helikopterihüüdnimega "Smokey", eesti keelde tõlgituna "Suitsu". Dessandikolonn jõudis mudaga kaetud riisväljadest koosnevasse maandumistsooni kell 9.00, täpselt nagu plaanis ette nähtud.

Samal ajal, kui major Toomepuu juhthelikopter oli jõudnud kohale ja dessant sõdurid sellest väljusid, võttis vaenlane helikopterid tugeva automaatrelvade ja rakettide tule alla. "Suitsut" tabasid valangud, mis vigastasid selle seadmeid ja sundisid seda lahkuma. Dessantheelikopterid said samuti hulgaliselt tabamusi. Toomepuu helikopterile

otseselt järgnev masinmuutus lennuvõimetuks, selle meeskond otsis varju maandumisevälja õnarustes. Jätkuva turmtule tagajärjel süttis see maandumiseväljal põlema. Tulistamine oli nii äge, et kolonel Dempsey andis lahkuvatele transportööridele käsu allatulistatud meeskonnaliikmeid mitte üles korjata ja kutsus selleks appi spetsiaalselt varustatud ja väljaõpetatud meeskondadega evakueerimishelikopterid hüüdnimega "Dustoff" - "Tolmupühkija". Relvastatud helikopteritele anti ülesanne hoida vaenlase võimalikke asukohti pideva tule all, et kaitsta lahinguväljale jäänud meeskonnaliikmeid ja "Tolmupühkijaid". Kuigi ühel "Tolmupühkijal" õnnestus peale võtta kolm meeskonnaliiget, sai ka see haavatute pardale võtmise käigus hulgaliselt tabamusi. Lahinguväljalt lahkumisel süttis mootor, helikopter kukkus alla, veeres paremale küljele ja tuli hõlmas kogu masina. Kolonel Dempsey teatas raadio kaudu, et vähemalt osa meeskonnast ja haavatutest pääses helikopterist, nende täpset arvu ta ei teadnud. Muide, kuigi eri otstarveteks kasutati mitmeid raadiolainesagedusi, olid lahingus kõik lendurid lahingujuhtimise sagedusel. Nüüd

kutsus kolonel Dempsey kõiki lahinguvälja lennuraadiuses viibivaid relvastatud helikoptereid ja lennuväe rünnakulennukeid operatsiooni toetama. Samuti andis kolonel Dempsey käsu operatsiooni reservi määratud teise relvastatud helikopterite rühma ja varus olevate desantväelaste rünnakule asumiseks. Uus rünnak suunati umbes 1000 meetritesimesest maandumisväljast põhja poole. Samal ajal jätkati õhurünnakut esimest maandumisvälja piiravatele vaenlase laskepunkritele.

Kolonel Dempsey oli ilmselt veendunud, et allalastud meeskondi oli nüüd võimalik ohutult evakueerida, ning samal ajal, kui oli käimas uue maandumistsooni ettevalmistamine suurtükile ja õhurünnakutega, otsustas ta minna oma helikopteriga päästma allatulistatud meeskonnaliikmeid. Relvastatud helikopterite rühm andis jälle kattetuld ja "Suitsu" suitsukatet. Kolonel Dempsey julge päästekatse paraku ei õnnestunud. Maandumise hetkel edastas üks ta meeskonnaliikmetest teate, et komandör oli pihta saanud. Kohe seejärel paiskus ta helikopter vastu maad ja süttis. Dempsey abipiloot ja pardalaskur pääsesid helikopterist, kuigi,

nagu hiljem selgus, olid mõlemad raskelt haavatud.

Kolonelleitnant Harper, kolonel Dempsey abi, võttis üle lahingu juhtimise. Olukord sel hetkel (umbes kl. 09.30) oli järgmine: 3 helikopterit maas maandumisväljal, kaks neist põlenud; maandunud jalaväelased olid tõmbunud umbes sada meetrit eemale vaenlase laskepositsioonidest maandumisväljaku serval; vaenlase turmtuli jätkus.

Kolonelleitnant Harperi soovil jätkati õhurünnakutega nüüd juba teadaolevatele vaenlase asukohtadele. Kuna oht allalastud helikopterite meeskondadele oli jätkuva vaenlase tule tõttu elukardetav, kutsus Harper lahingutsooni läheduses tiirlevate helikopterite juhtide hulgast vabatahtlikke allalastud meeskonnaliikmeid päästma. Edasist võib kirjeldada kõige paremini otsese tsitaadiga USA armee peakorter kindralstaabi käskkirjast, millega major Toomepuud autasustati "erakordse kangelaslikkuse eest sõjalistes operatsioonides konfliktis vaenlase relvajõududega..." Erakordsete Teenete ristiga. Tsiteerime: "Vaatomata sellele, et juhthelikoptereid, mis sisenesid maandumistsooni, võeti vastu intensiivse tulega, maandus Toomepuu rahuli-

kult, lasi välja sõjaväelased ning manööverdas siis osavalt vaenlase relvade laskeulatusest välja. Sissetungi ajal oli tema helikopter saanud mitmeid tabamusi, kuid kui otsustati evakueerida kannatanuid rüüstatud lahinguväljalt, esitas major Toomepuu end varmalt vabatahtlikuks. Helikopterid katsid piirkonna suitsukattega, kuid vietkongi kuulipildurid olid ainult 75 meetri kaugusel maandumiskohast ning hoidsid tsooni pideva hukutava tule all. Hoolimata oma isiklikust turvalisusest, hõljus ta lahinguvälja kohal, otsides haavata saanud sõdureid. Iga kord, kui hajus suitsukate, saatsid vaenlase kuulipildurid helikopteri poole tihedat turmtuld ning tabasid seda korduvalt. Vaatomata sellele otsis major Toomepuu hoolikalt läbi kogu tsooni ja leidis haavatud piloodi, allatulistatud meeskonnaliikme ja Vietnami sõduri eluohtliku peahaavaga. Kui tema kaks meeskonnaliiget ei suutnud tõsta haavatud pilooti riisipõllult, hüppas major Toomepuu helikopterist välja ja vabastas piloodi mudast ning kõrgest rohest, samas kui neli vietkongi kuulipildurit püüdsid päästjaid maha niita. Kui kannatanud olid pardale saadud, pöördus ta tagasi helikopterit juhtima

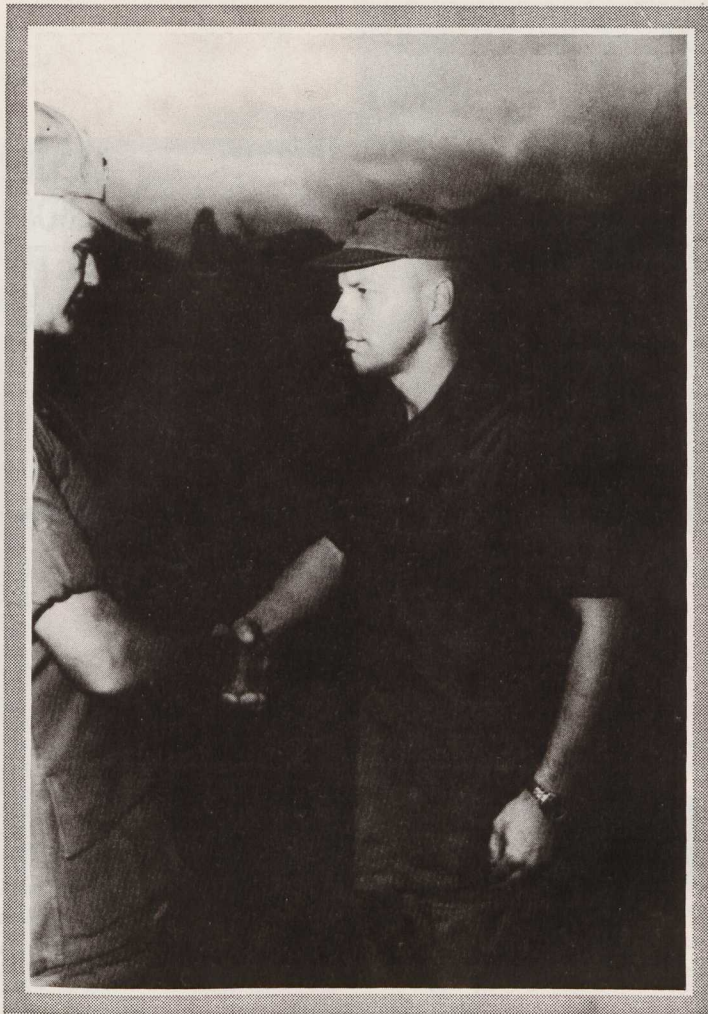

ning sooritas kiire madala lahkumise. Major Toomepuu erakordne kangelaslikkus ja kohusetruudus vastasid kõrgeimatele sõjaväelistele traditsioonidele ning tegid au temale, ta üksusele ja Ühendriikide armeele.”

Toomepuu helikopter oli saanud hulgaliselt tabamusi. Raadiod, ees- ja kõrvalaknad olid läbi lastud ja mitmeid kuule olid kinni pidanud lendureid külje pealt ja istme alt ümbritsevad soomusplaadid. Helikoptereid aga ei olegi nii kerge alla tulistada, lahingukogemused näitavad, et vaja läks keskel läbi 200 tabamust, et helikopteri alla lasta. Kõige kergemini toob helikopteri alla ikkagi tabamus lendurite pihta.

Õhurünnakud ja edukas maaväe rünnak uelt maandumistsoonilt tõi tagajärgi. Lõunaks olid Lõuna-Vietnami jalaväelased vallutanud vaenlase positsioonid. Leiti, et esialgne rünnak oli sattunud ulatusliku betoonpunkritega kindlustatud, raketiheitjate ja raskekuulipildujatega varustatud vaenlase peakorterit otsesesse lähedusse.

Teadaolevad vaenlase kaotused olid 142 mahajäetud langenut ja 4 vangi. Samalaadsete lahingute kogemuste põhjal võib arvata, et kaasavõetud haavatute ja lan-

genute arv ületas mitmekordselt teadaolevaid kaotusi. Mahajäeti ka hulgaliselt relvastust ja varustust, selle hulgas kaks raketiheitjat, 6 kuulipildujat ja suuremal arvul automaatpüüsse, mitmesugust raadio- ja telefonsidevarustust ning laske-moona. Ameeriklaste ja lõuna-vietnamlaste kaotused olid küll erakordselt suured, kuid siiski ainult väike mürdosa vaenlase kaotustest. Lahing lõppes ilmse ameeriklaste võiduga. Selle kohta väidab Jüri Toomepuu: “Ameerika võitis kõik lahingud Vietnamis, aga kaotas sõja.”

*"Erakordse kangelaslikkuse eest sõjalistes operatsioonides konfliktis vaenlase relvajõududega..."
Kindral Westmoreland, USA ja Lõuna-Vietnami vägede ülem, autasustab major Jüri Toomepuud Erakordsete Teenete Ristiga.*

Vietnami sõja veterani Jüri Toomepuu mälestused pani kirja Laura Baumverk

Algus lk. 28

KAITSELIIDU LIPPUDEST

LIPUD MEREKAITSELIIDU JA SISEVETE MALEVKONNAS

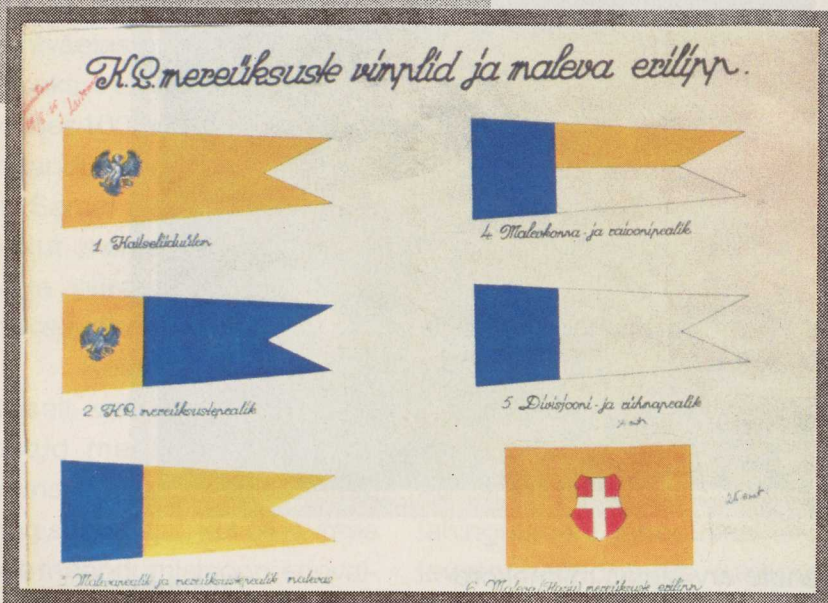
1934. aasta 10. augustil kiitis Vabariigi Valitsus heaks Kaitseliidu mereüksuste moodustamise - kinnitati "Kaitseliidu ujuvabinõude lippude kirjeldus ja tarvitamise kord".

Merekaitseleidu, aga ka Sisevete Malevkonna taastamisega seoses oleks siinkohal paslik tutvuda põgusalt ka nendes üksustes kasutusel olnud lippudega.

10. augustil 1934 ei kinnitatud siiski kõiki Kaitseliidu lootsikutele vajalikke lippe. "Peale kaitseliidu ujuvabinõude üldlipu ja üldvimpli, on aga veel väga tarvilik malevate mereüksuste eralduslipud ja pealikute ametivimplid, ilma milleta suurematel koondusõppustel on võimatu eraldada juhi paati. Malevate eralduslipud oleks tunnusmärgid, missugusele malevale kuulub vastav paat," - nii põhjendas kindralmajor J. Roska (hiljem Orasmaa) oma seletuskirjas Kaitsevägede Ülemjuhatajale vajadust lippude järele.

J. Laidoner leidis taotluse õigustatud olevat ning 29.03.1935 kinnitas ta "KL mereüksuste ametivimplite ja malevate mereüksuste erilippude kirjelduse ja nende kandmise määruse". Viimasega määrati kindlaks kõik mereüksustele vajaminevad lipud.

Veidi enam kui kuu aega enne mainitud sündmust pandi Tartu malevas alus Sisevete Malevkonnale. Mõte lipu soetamisest malevkonnale oli arutusel juba 1935. aastal. Esimene reaalne samm selle poole astuti 1937. aastal

Kaitseliidu mereüksuste vimplid ja maleva erilipp. Kinnitatud J. Laidoneri poolt 29. 03. 1935

Tartu Maleva Sisevete Malevkonna lipu kavand. Kinnitatud J. Laidoneri poolt 20. 05 1938

korralisel koosolekul - malevkonna liikmed panid omavahelisel korjandusel kokku esimesed summad lipu muretsemiseks. 1938. a jaanuaris võeti ühendust kunstnik Lehepuuga ja valiti välja sobiv kavand.

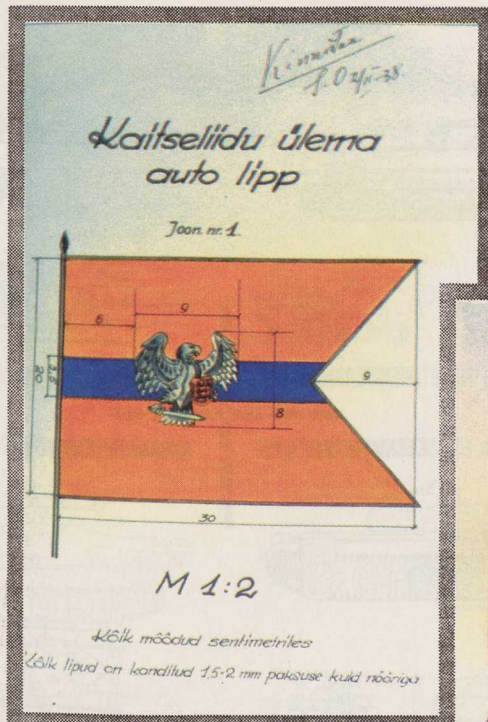
Peastaapi esitati kavand 12. mail ja pisemaid muudatusi soovitades kirjutas J. Laidoner 20.05.1938 kavandile resolutsiooni "Kinnitan".

Kaitseliidu mootorsõidukite (autode ja mootorrataste) lippude kirjeldus ja kasutamine.

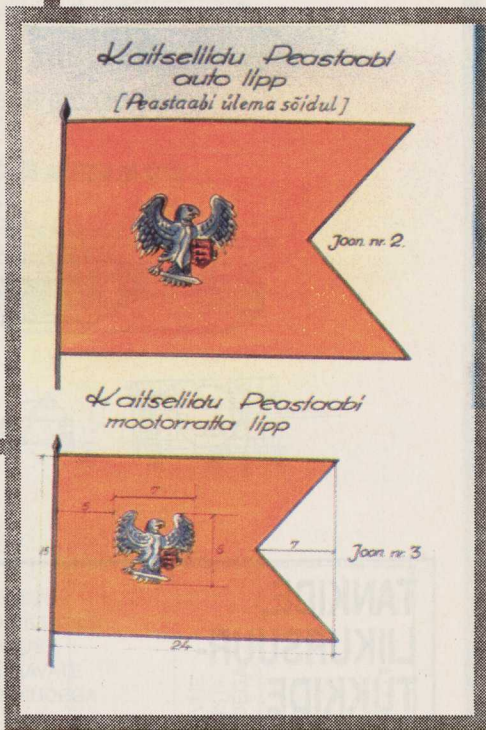
Sellist pealkirja kannab dokumendipakk, mille J. Orasmaa kinnitas 02.II.1938. KL Peastaabi eriüksuste jaoskonna pealiku kapten J. Lääne koostatud dokumentides määrati kindlaks autodel ja mootorratastel kasutatavate lippude välimus ja kasutamise kord. Tänapäeval võib meile ehk pisut kent sakana tunduda lipu kasutamine maleva allüksuse või malevapealiku mootorrattal, kuid vaevalt et meie vanaisad seda kekutamise eesmärgil tegid. Tõenäoliselt kasutati lippe mootorsõidukite eraldusmärgidena. Kas samasugused eraldusmärgid ka tänapäeval kasutusele tulevad, on autorile teadmata. Lühidalt veel nende lipukeste kasutamisest. Mootorsõidukite lippe tohtis kasutada "ainult ametisõitude teostamisel". Ametisõiduks loeti aga sõit, "mille teostamisel kaitseliitlane on kaitseliidu teenistuskohustuste täitmisel".

KAITSELIIDU MOOTORSÕIDUKITE LIPUD

Kinnitatud
1938.a 2.veebruari
J. Orasmaa poolt

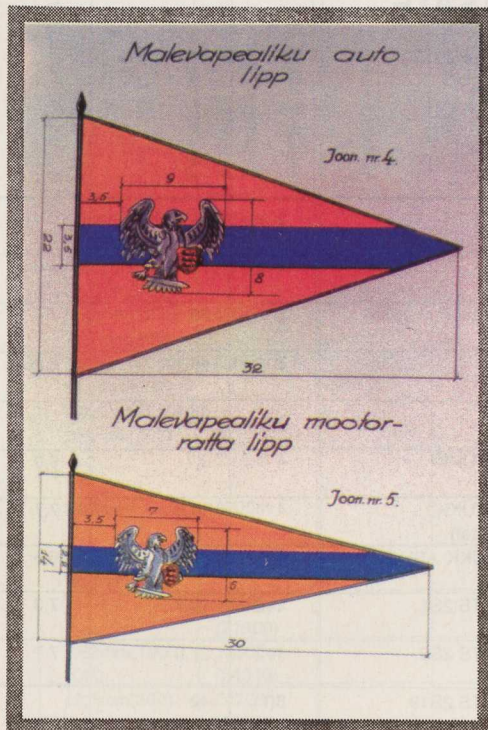

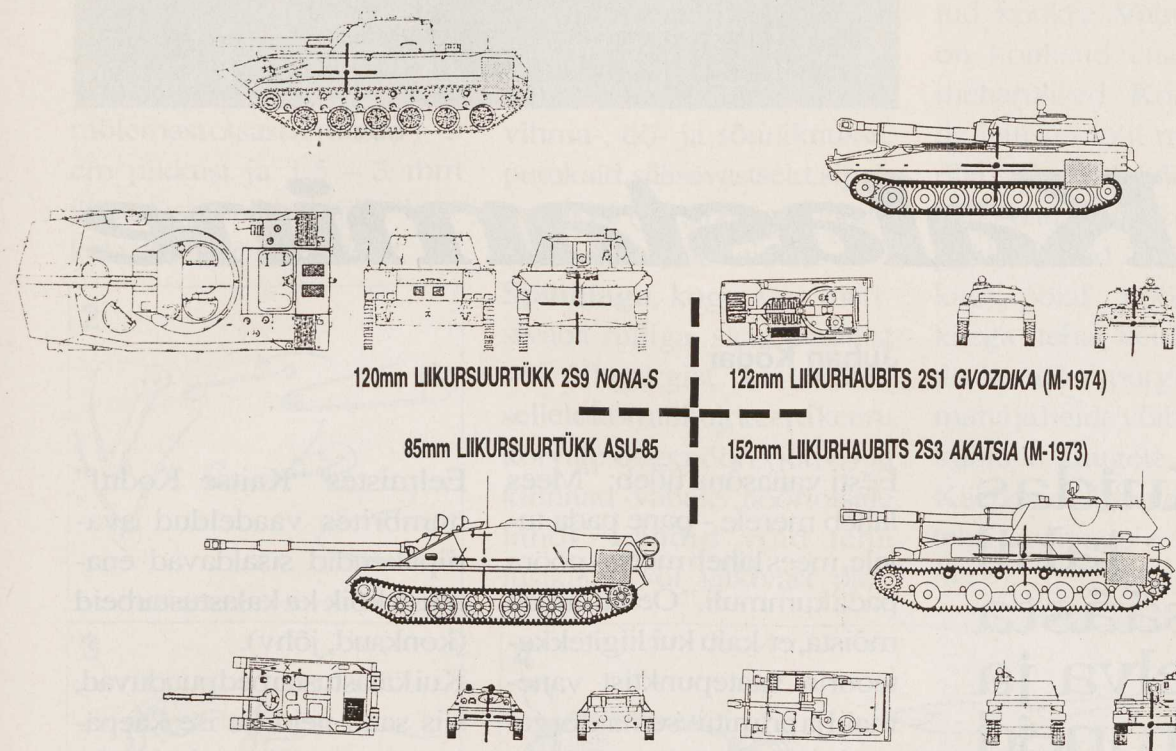
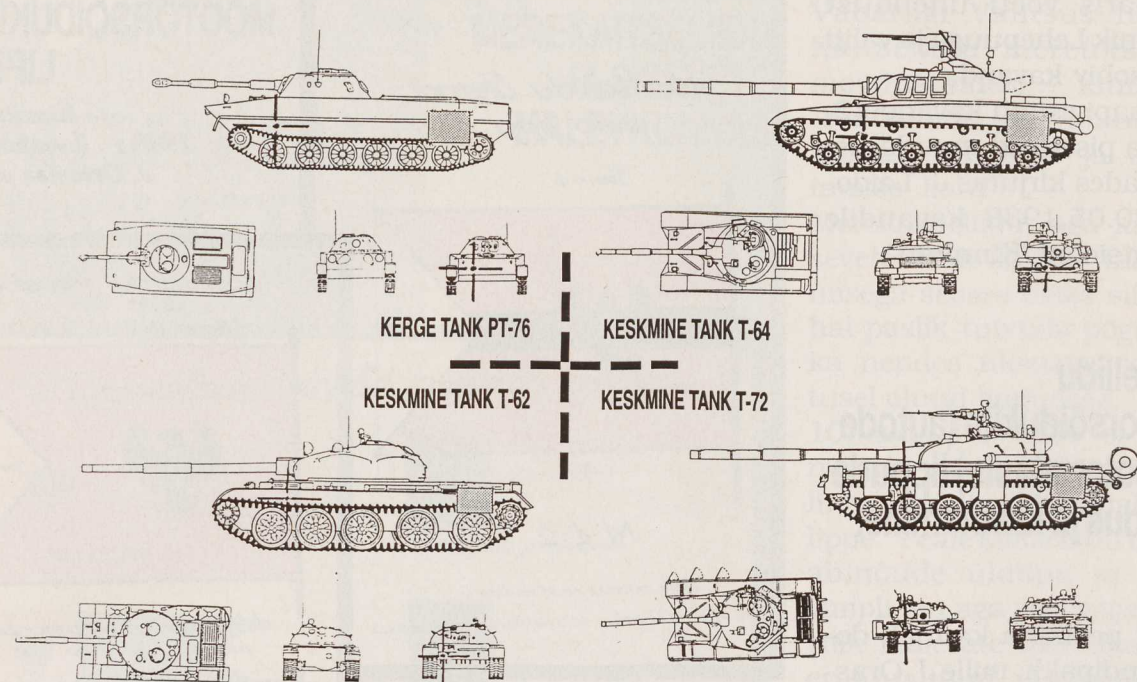
Kaitseliidu ülema auto lipp

Kaitseliidu Peastaabi auto ja mootorratta lippud

Kaitseliidu malevapealiku auto ja mootorratta lippud

TANKIDE, LIIKURSUURTÜKKIDE JA -HAUBITSATE TAKTILIS-TEHNILISED ANDMED

	MEESKOND	LAHINGKAAL (t)	KORPUSE PIKKUS (m)	LAUS (m)	KÕRGUS (m)	MAKSIMAALKIIRUS MAANTEEL (km/h) (VEES)	KESKMINE KIIRUS PINNASTEEL (km/h)
KERGE UJUVTANK PT-76	3	14	6,91	3,14	2,25	44(10)	
KESKMINE TANK T-62	4	37	6,6	3,3	2,4	50	27
LAHINGUTANK T-64	3	39	7,4	4,64	2,2	75	
LAHINGUTANK T-72	3	44	6,95	3,6 4,75	2,37	80	
LAHINGUTANK T-80	3	46		3,6	2,2	70	
120mm LIIKURSUURTÜKK 2S9 NONA-S (roomik)	4	8,7	6,0	2,6	1,9-2,3	60(9)	
120mm LIIKURSUURTÜKK 2s23 NONA-SVK(ratastel)	4	14,5	7,7	2,9	2,4	80(10)	
85mm LIIKURSUURTÜKK ASU-85	4	14	6,5	2,8	2,1	45	
122mm LIIKURHAUBITS 2S1 GVOZDIKA (M-1974)	4+2	15,7	7,3	2,8	2,7	60(4,5)	
152mm LIIKURHAUBITS 2S3 AKATSIA (M-1973)	4+2	27,5	7,7	3,3	3,0	60	
152mm LIIKURHAUBITS 2S19 MST-A	5(7)	42		3,4	3,0	60	

KÄIGUVARU (km)	KOOLME SÜGAVUS (m) (SNORKELIGA)	TÕUS	KÜLGKALLE	SEINA KÕRGUS (m)	KRAAVI LAIUS (m)	RELVASTUS JA LAHINGKOMPLEKT		SIHIKULINE LASKEKAUGUS SOOMUST-LÄBISTAVATE MÜRSKUDEGA		MAKSIMAALNE EFEKTIIVNE LASKEKAUGUS SOOMUST-LÄBISTAVATE MÜRSKUDEGA	ÕISED VAATLUSSEADMED
						KAHURID	KUULIPILDUJAD	PÄEVASE SIHIKUGA	ÕISE SIHIKUGA		
260-450		70% 30°		1,1	2,8	76,2mm 40	7,62mm(1000)	4000m			
450-650	1,4 (5)	30°	30°	0,8	2,8	115mm 40	7,62mm(2500) 12,7mm(300)	4000m	800m		
400-550	1,8 (5)	60% 27°	40% 20°	0,8	2,3	125mm 36	7,62mm(1250) 12,7mm(300)	4000m	800m	2500m	AKT.JP
480-550	1,8 (5)	60% 27°	40% 10°	0,8	2,8	125mm 45	7,62mm(2000) 12,7mm(300)	4000m	800m		
340-440	1,8 (5,5)	30°	20°	1,0	2,8	125mm 39	7,62mm(1250) 12,7mm(500)				
500		60% 27°		0,8	1,6	120mm 25		8700m			JP
500		60% 27°	42% 20°	0,5	2,0	120mm 30	7,62mm	8700m			JP
500	1,0 (5)					85mm 34	7,62mm(2000) 12,7mm(500)				AKT.JP
500						122mm 40		15300m (21900)			JP
500	1,0					152,4mm 46	7,62mm(1000) 1000	18500m (24000)			JP
500	1,5 (5)					152mm 50	12,7mm(300)	24700m (36000)			JP

Ellujäämiskunst

Kalastamine

Juhan Kõdar

Kuidas jahil säasta relva ja padruneid

Põhireeglid (Nesbitt, v.k 1965)

1. Hiili saakloomale võimalikult lähedale.
2. Tulista kindlast asendist - kui võimalik, siis lamades - ja kasuta tuge.
3. Sihi loomale elulistesse ja vähem kaitstud kehaosadesse (rindkere, pea).
4. Kui su relv pole laadurpüss või automaatrelv, siis lükka pärast lasku kohe uus padrurauda, laskmata silmist saaklooma.
5. Kui haavatud loom põgeneb pärast esimest lasku, siis tuleb teda jälitada verejälgi pidi.
6. Ära tulista lindu lennult, lähedal istuv lind on palju parem märklaud.

Hoia oma relva, eriti veel avariilukorras.

Eesti vanasõna ütleb: "Mees läheb merele - pane pada tulele, mees läheb metsa - pööra padakummuli." Õeldu annab mõista, et kalu kui liigitekketeooria vaatepunktist vanemaid ja primitiivsemaid organisme on tõenäolisem tabada kui arengulooliselt täiuslikumaid maismaaselgroogseid, kelle hulka me ka ise kuulume. Kalamees tuli ju peaaegu alati saagiga koju, jahimees ei pruukinud aga mõnel päeval ühtegi loomalindu tabada.

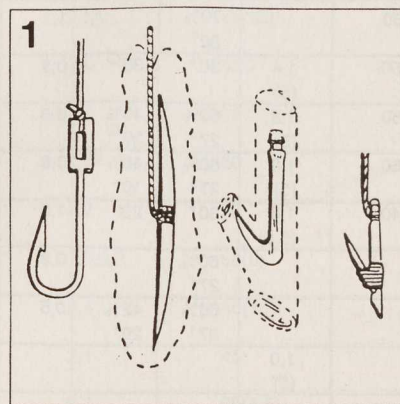
Kalu võib tavaolukorras, rahu ajal püüda muidugi üksnes seadusega lubatud vahenditega, et looduse tasakaal oleks piires, mis toiteahelates mõnd lüli rivist välja ei lööks. Lihtne ujukõng-konks, tina, kork ja nõor - on lubatud kõigile.

Eriolukorras (sõda, avari- või hädaolukord) tuleb aga kasutada kõiki käepäraseid vahendeid toidu hankimiseks.

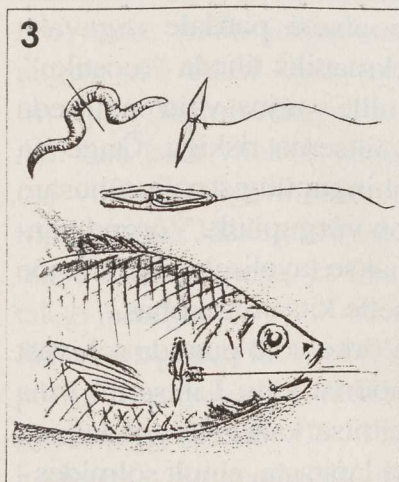
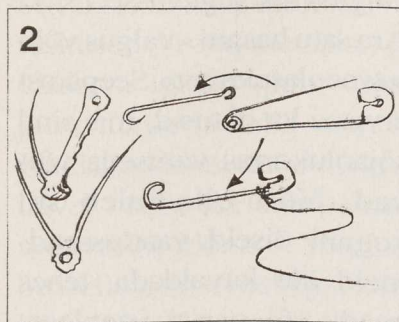
Eelmistes "Kaitse Kodu!" numbrites vaadeldud avariipakendid sisaldavad enamasti kõiki ka kalastustarbed (konksud, jõhv).

Kui kalastustarbed puuduvad, siis saab neid ka ise käepärasest materjalist valmistada. **Õngenööri** võib teha langevarjunööridest (troppidest) neid üles harutades või rõivastest harutatud peenest ja tugevast niidist. Kõlbab ka peensünteeskiust (nailonjms) 0,5-1,0 mm nõor.

Õngekonksud võib teha terastraadist, vedrunõeltest või luust.

Konksude asemel võib kasutada ka luust, sarvest või kõvast puust valmistatud ja mõlemast otsast teritatud 1-3 cm pikkust ja 1,5 - 3 mm jämedust pulka, mille keskele kinnitatakse nõör.

Selline "konks" peidetakse joonisel 1 ja 3 kujutatud viisil sööda (leib, vihmauss) sisse. **Õngetina** asemel kasuta raskuseks väikesi kive, mutreid jms materjali.

Ridvaks vali vähemalt 3 m pikkune sirge tugev ja painduv kask või sarapuu. Nõör koos konksuga tee samapikk kui ritvgi. Kui soovid **ujukit** e õngekorki, siis selle saad sa teha korgist, vahtplastist,

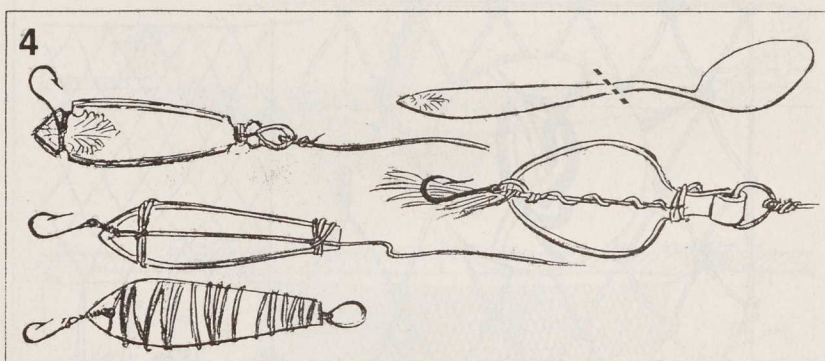
männikooretükist või suuremast linnusulest.

Õngitsedes kasuta **söödaks** vihma-, öö- ja sõnnikuusse, putukaid, sääsevastseid, sipelganukke (nn sipelgamunad), leiba, toidujäätmeid.

Spinningu, koguni nn inert-sivaba rulliga, saad pudelist või õllepurgist, kui mähid sellele korralikult keerdkeeru kõrvale õngenööri (jõhvi) ja kinnitad vabale nõöriotsale landi. Landid võid teha lusikatest või läikivast ple-

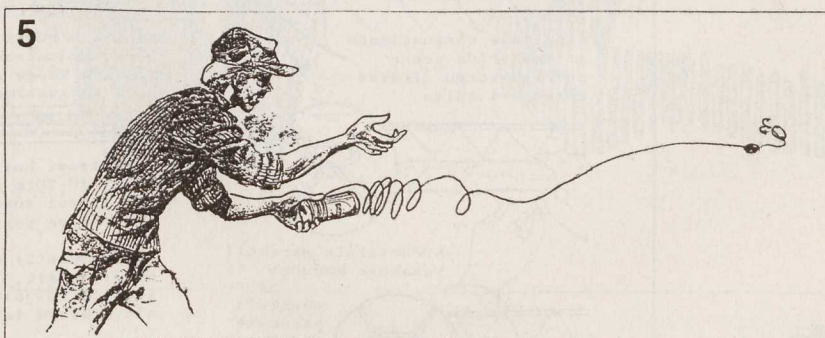
tud konkse. Vabrikulantidel on konksud enamasti kolmeharulised. Konksu harude laius ei tohi mingil juhul olla suurem landi enda laiu- sest. Kui nüüd hoida purki pealekeritud nõöri ühes käes, pöial nõöril ja vaba käega teha heide, siis lant veab nõöri purgilt kergesti maha ja heide võib õnnestuda küllaltki kaugele.

Käepärasest materjalist saad teha ka ahingu e västra (joonis 6).

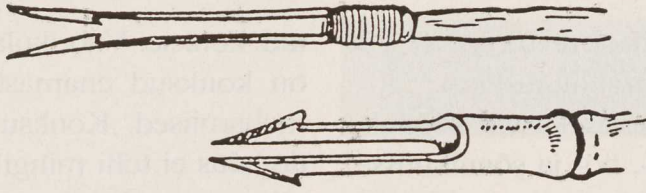

kist (vask, alumiinium, roostevaba teras). Landile võid peibutiseks juurde lisada läikivaid fooliumiribasid, eredavärvilisi niite ja plastitükke. Konksuna kasuta valmis- või omateh-

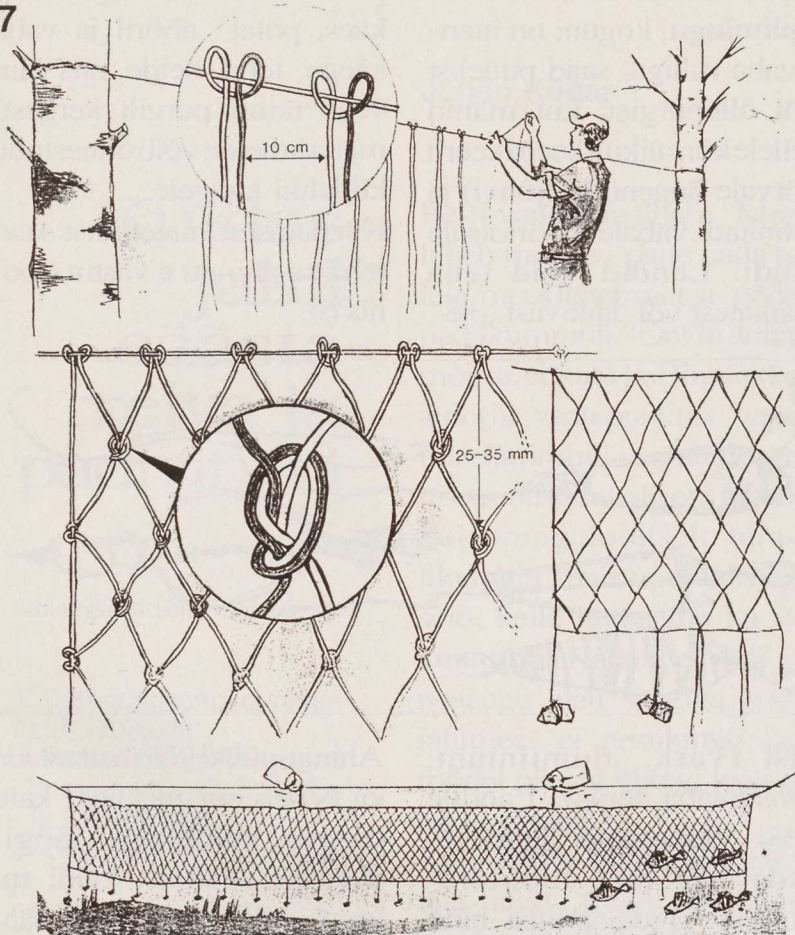
Ahingupüüki võib harrastada ka öösel, kui meelitad kalu tugeva valgusega löögiulatusse. Vanasti käidi tulusel, selleks põletati paa- dininas raudrestil kuivi tõrvaseid kändusid, mis

6

7

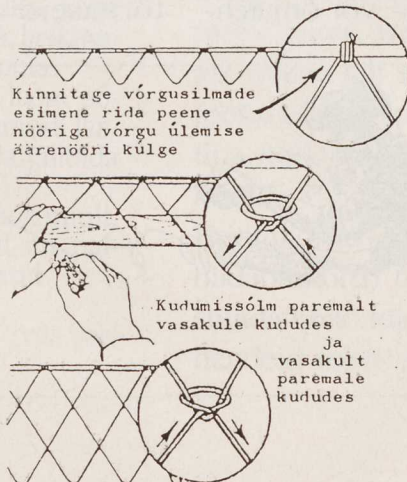

pôlesid ereda leegiga. Praegusajal, kui sul on veel alles su hea halogeenpirniga taskulamp, siis kasuta seda. Kui püüad paadist, hoia lampi reflektoriga vastu vett oma kalda poolisel pardal ja suuna valgusvihk sügavusse.

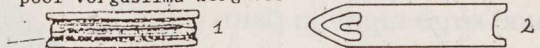
Ära satu hasarti - valgus võib su vaenlasele reeta. Seepärast arvesta ka ohtusid, mis sind sõjaolukorras varitseda võivad. Võib-olla tuleb sul koguni öiseid vaatlusseadmeid üle kavaldada, tehes paadi või parve vaenlasepoolsele pardale segavaks ekraaniks tiheda "roostiku", mille varjus võid tegutseda väiksema riskiga. Õnge- ja ahingupüügist palju tõhusam on võrgupüük. Võrgud panakse tavaliselt põiki üle jõe selle kitsamas kohas.

Vôrke võib punuda sobivast nõörist vms. Lihtsam - ilma piiritsa (kahui, võrgunôel jms) ja lapitsata, ainult sõlmides - on teha seda rootslaste kombel (joonis 7). Vôrku võib kududa ka klassikalisel moel,

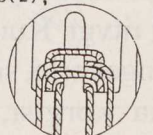
8

Lapits - puust 20-25 cm pikkune liist, abivahend võrgu kudumiseks, mille laius valitakse vastavalt kootava võrgu silmade suurusele ja see on umbes pool võrgusilma kõrguses:

Piirits e. hui, käbi, võrgunôel jne. - kõvast puust 10-20 cm pikkune ja umbes 2 cm laiune haspel (1) või süstik e. toeline piirits (2), millele on keritud võrgukudumissõlm. Piiritsale (2) on nõör keritud sabahargi vahelt, seda kord ühelt, kord teiselt küljelt piiritsa ninaavas oleva keele taha pannes.

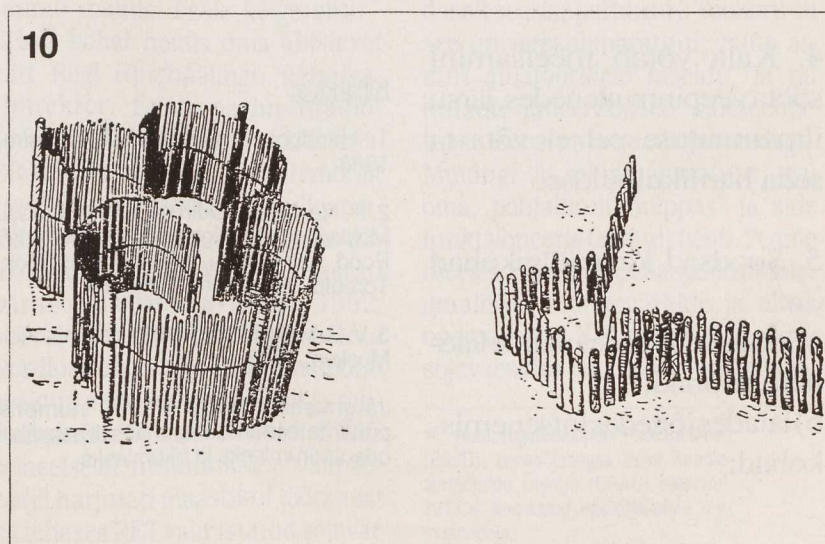
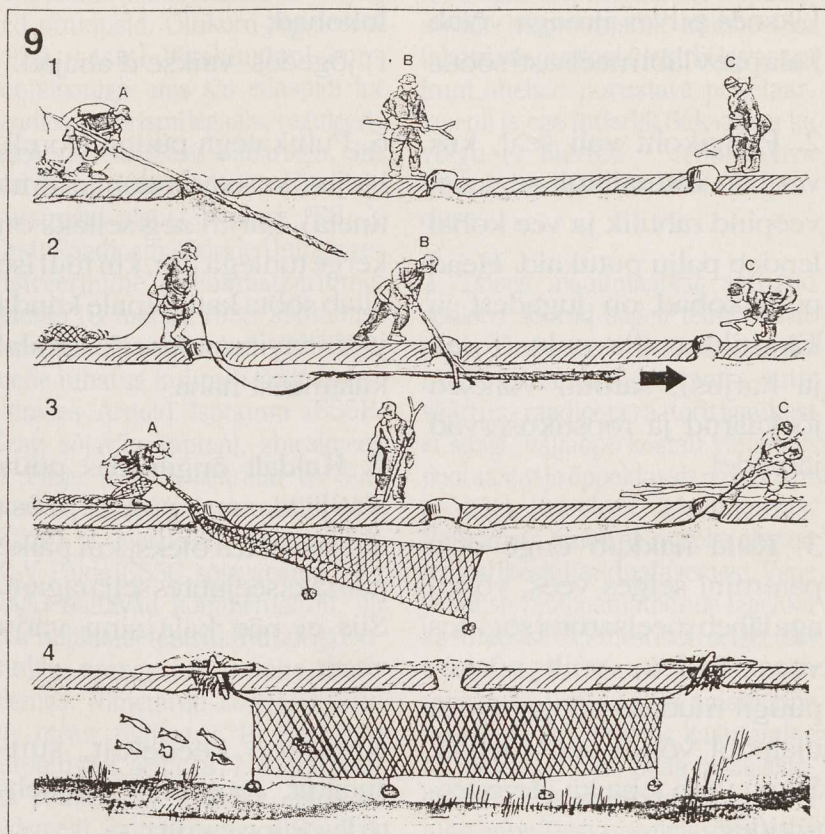

Venespetsialistide (Volovitš, 1989) õpetust mööda, siis tulevad silmad ühtlasemalt (joonis 8).

Võrgupikkus võiks olla 3-10 m, kõrgus 0,9-1,2 m. Selleks, et võrk vees nagu sein püsti seisaks, kinnitatakse allserva raskused (kivist, metallist) ja ülaserava ujukid (puit, vahtplast, tühjad pudelid vms).

Kuidas rootslased soovivad talvel võrku jää alla panna, seda näitab joonis 9. Seda on hea teha kolme mehega. Üks lükkab 3-5 meetrise lati jää alla, teine juhib järgmisest august latti edasi kuni vastuvõtjani järgmise augu juures. Lati järel viiakse võrgu ots viimase auguni, kus ta kinnitatakse. Jääaugud täidetakse kuuseokstega ja kaetakse lumega.

Kalu võib püüda ka veekogu põhja rammitud vaiadest püünistega (joonis 10). Pajuvitstest võid materjali, aja ja oskuste olemasolu korral punuda endale vitsmõrra. Paljusid käepäraseid kalapüügiriistu võib näha ERMi püsinäitusel "Eesti maa, rahvas, kultuur" Tartus Kuperjanovi tänava näitusehoones. Kuigi kalapüügi edukus sõltub püügivahenditest ja nende käsitsemisoskustest ning veekogust ja selle kalarikkususest, on siiski kamõned

kindlad reeglid, mille järgimine aitab alati edukamalt kalu kätte saada.

1. Parim aeg õngitsemiseks on varahommikul ja õhtul. Üksnes pilves ilmaga võtab kalapäev läbi meelsasti sööta.

2. Püügikoht vali seal, kus vool on võimalikult aeglane, veepind rahulik ja vee kohal lendab palju putukaid. Head püügikohad on jugadest ja kärestikest allavoolu (forell ja harjus), samuti vaiksed jõekäärud ja roostikuservad järvedel.

3. Kala näkkab õnge otsa paremini selges vees, võrku agaläheb meelsamini sogases vees. Selleks võib võrgu-püügil mudase põhjaga jões ülalpool võrku vett sogada. Sama võib teha ka järvedes-tiikides.

4. Kala võtab meelsamini sööta veepinnaalanes, järsu ilmamuutuse eel ei võta ta seda harilikult üldse.

5. Soodsad kalapüügikohad on:

a) kitsastes jõgedes nende lai-enemiskohad;

b) laiades jõgedes kitsenemiskohad;

c) sügavates veekogudes madalikud;

d) madalates veekogudes süvikud e hauakohad;

e) tiikides ja järvedes läbivoolukohad;

f) jõgedes vaiksed abajad.

6. Putukatega püügil (forell, harjus) kasuta lendõnge (ilmatinata). Parim aeg selleks on kerge tuulega ilm, kui tuul ise aitab sööta kaugemale kanda ja pinnavirvenduse ei lase kalal kalameest näha.

7. Kaldalt õngitsedes püüa alati jääda suure puu või põõsa taustale. Hea oleks, kui päike paistaks seejuures seljatagant. Siis ei näe kala sinu varju vees.

Kala söö keedetult, suitutatult, fooliumis või lehtedes küpsetatult.

Kirjandus:

1. Handbok Överlevnad. Stockholm, 1988

2. P. Nesbit i dr. Odin na odin s prirodoi. Moskva, 1965 (Originaal: P. Nesbitt, A.W. Pond, W.H. Allen. The Survival Book. Toronto - New York - London)

3. V.G. Volovitš, S prirodoi odin na odin. Moskva, 1989

Järgmises "Kaitse Kodu!" numbris püüametele anda näpunäiteid maastikul orienteerumiseks ja liikumiseks.

RAADIO-AMATORISMI MITU PALET

S P O R T

"Kaitse Kodu!" lugejate jaoks on mõistetavalt oluline, millise palgega raadioamatörisim Kaitseliidu poole on pööratud. Näib, et praegu ei kuidagi. Olukord pole alati selline olnud ega tarvitse ka nii jääda. Aga edukas sidemete sõlmimine on alati kahepoolne akt ja eeldab tutvumist. Alustame siis siitpoolt. Raadioamatörisimi ja raadiospordi piirjoon on ähmane. Esimene on vanem ja märksa laiem mõiste, teist peetakse küllaltki oluliseks sõjalis-rakenduslikuks spordialaks. Aga selle rakenduslikkusega on asi ka nii, nagu ta on. Tänapäeva tarbekunst on oma objekti tarvitavuse ammu minetanud. Odavise oli omal ajal kindlasti rakenduslik tegevus, nüüd aga sport, millest keegi tulu ei looda (peale tervise, sedagi ainult rahvaspordis). Raadiospordiga asi niikaugel veel ei ole, aga sinna poole kisub küll. Raadioamatörisimi arengus võib täheldada mitut arenguetappi, igal oma raskuspunkt.

1. Alguse sai tutvustatav hobi USAs 1910. aastatel. USA raadioamatöride autoriteet ja teatav traditsiooniline ning ülemaailmne mõju on säilinud tänaseni, ehkki enim raadioamatööre ja valdav osa spetsialiseeritud raadiotööstusest on tänapäeval koondunud hoopis Jaapanisse. Kuni Teise maailmasõjani oli raadioamatörisim eeskätt tehniliste eksperimentide pärusmaa: raadiotööstus polnud veel kuigi komplitseeritud ja kodutehtud aparatuur võistles seeriatoodanguga edukalt. Eestis arenes raadioamatörisim järgmiselt.* Esimesteks Eesti raadioamatörideks tuleb pidada Pärnu koolipoisse E. Tummat, W. Aleksandrov-Suigussart ja K.O. Leesmenti, kes alustasid kirjalike kuuldeteatiste SWL väljasaatmist välismaa amatöridele alates 5. augustist

1924. Esimese kahepoolse side (lampsaatjaga varustatud raadiojaama abil) pidas W. Suigussaar 1926. a juba Tallinnast, kasutades isetegevuslikku kutsungit T-2X. Rahvusvaheliselt reguleeritud (ja seda enam riikide) raadioside seadused puudusid. Olukord reguleeriti 1929. aastal Washingtoni konventsiooniga, mis sai edaspidi ka raadioamatörisimi legaalse reguleerimise aluseks Eesti Vabariigis. Siit alates anti Eesti raadioamatöridele kutsungid algustähtedega "ES...". Eesti Raadioamatöride Ühingu registreerimine siseministeeriumis toimus 18. märtsil 1935, asutamiskoosolek 22. septembril 1935. Esimene juhatus kujunes järgmiseks: esimees Arnold Isotamm (ES5F, Eesti sõjaväe kapten), abiesimees H. Pärjel (ES7C), sekretär W. Suigussaar (ES6C), laekur A. Rahn (ES2F) ja "portfellita" juhatusliige R.-V. Paide (ES5C, sõjaväeametnik). Nagu näitavad kommentaarid, oli side militaarsete struktuuridega loomuliku arengu tulemusena täiesti olemas. Nimetatud kommentaarid on minu mälestus P. Sammeti jutustusest, seda 1977. a kirja pan-na polnud just mõistlik, nagu ka sidemeid kaitseleiduga, mida P.S. samuti mainis. Peale kõige muu - ERAÜ kohal hoidis oma abistavat kätt Riigi Ringhäälingu (tehnikas?) direktor, Eesti parim raadiospetsialist kolonel Friedrich Olbrei. ERAÜ kuulub alates 1. septembrist 1938 Rahvusvahelise Raadioamatöride Ühingu ERAÜ selle 32. liikmena. Liikmeksolek taastati pärast taasiseseisvumist 1992. aastal suuremate pingutusteta (võrdluseks - Läti ja Leedu amatörid ei olnud enne sõda legaalselt ja rahvusvaheliselt organiseeritud), ERAÜ sõjaeelsetel ultralühilaine välipäevadel harjutati maastikul töötamist ka tehases RET valmistatud sõjaväe saatejaamadega.

Põhimõtteliselt on raadioamatöörid sõbrad üle maakera, ühe hobi teenrid ja üksteise suhtes väga lojaalsed. Totalitaarsed režiimid avaldasid ennast muidugi ka raadioamatörisimiliikumises. N Liidu sõjaeelsetel QSL-kaartidel domineeris väljakutsuvalt kommunistlik sümbolika (alates viisnurgast üle sirbi ja vasara kuni ahelaid purustava proletaarlaseeni) ja ega hitlerlik Saksamaa ka võlgu ei jäänud - esiletükkiva haakristiga QSL-kaartide kujunduses.

2. Teises maailmasõjas sattusid senised sõbrad sageli teine teisele poole rindejoont. Ettevalmistatud raadiooperaatoril oli toona suur väärtus - raadiooperaatorit igapäheist ei saagi, väljaõpe kestab vähemalt pool aastat ja õppeklassis omandatu ei mõju tegelikus sideolukorras. Rääkimata ameti eelduseks olevast teatud (kesk)haridustasemest. Vene ja saksa raadioamatöride tegeliku kasutamise efektiivsusest selget ülevaadet ei ole, siia on lisatud palju rahvaluulet. Kuid USA amatöride massiline ja efektiivne kasutamine on ajalooline fakt. Seda tagas asjaolu, et USA amatöörid kasutasid juba enne Teist maailmasõda laialdaselt seeriaaparatuuri. Tookord oli see universaalaparatuur, mitte ainult amatöridele mõeldud, ja nii kutsuti ameeriklased sideteenistusse koos oma raadiojaamadega. Muidugi oli selline aparatuur, igal oma, põhjalikult "käppas" ja side funktsioneeris tavatult hästi. Peame meeles, et see oli peamiselt telegraafside morsemärkide ja elava operaatoriga. Kas sellisel tänapäeva sõjaväesides ka kohta on, ei tea,

* Autor tugineb allpool Paul Sammeti (ES7D), ennesõjaaegse Eesti Raadioamatöride Ühingu (ERAÜ) sekretäri, 1977. a. koostatud käsikirjalistele memuaaridele.

pole kogemust. Igatahes kui midagi muud "läbi" ei lähe, läheb morsesignaal ikkagi. Selline side on küllalt häirekindel.

Eesti raadioamatööride käsi käis samuti - kes kuhu. P. Sammet (ES7D) küüditati 1940, kuid lõpuks jõudis tagasi. Üks teenekamaid, L. Vedru (ES2C) kadus samal ajal jäljetult. Osal õnnestus sõjategevusest kõrvale hoida, aga päris

radioamatööridest Saksa poolel oleks võidelnud, pole kuulnud.

3. Sõjajärgset perioodi iseloomustab laialdane sõjatehnika jääkide kasutamine: enamik amatööre üle kogu maailma tarbis vananenud (?) ja maha kantud raadiosideaparatuuri. See kestis Ameerikas 1940. ja Euroopas 1950. aastate vältel, N Liidus kauemgi. N Liidus oli sellega seotud

töö kõikide välismaa raadioamatööridega, kaasa arvatud Jugoslaavias, mis sellisena eraldati teistest "rahvademokraatiamaadest". Kas Korea sõda oli põhjus või ettekääne, pole selge. Poliitika mõjutab N Liidu raadioamatööril olukorda mõnel omapärasel moel. Näiteks oli kategooriline keeld (tsiviil!)sides teenivatel raadioamatööridel kasutada amatöörsideks

Teolan Tomson oma raadiojaamas 1994.a maikuus.

paljud sattusid mobiliseerituna Nõukogude tagalasse. O. Saarep (ES4D, UR2GK) ja O. Pikkov (ERAÜ noorliige) jõudsid Kotlasesse tööpataljoni. Pärast Eesti (Rahvus?)-korpuse moodustamist asusid sinna A. Isotamm (ES5F - õppejõud seal ja kogu edaspidise elu vältel), A. Talvet (ES4E, UR2AH) ja V. Oolu (ES6F, UR2OC) sideoperaatoritena. Küllap oli neid teisigi. Et keegi Eesti raa-

üks omapärane seik: 40ndate lõpul keelati teatamast (ja QSL-kaartidele trükkimast) tarvitatava aparatuuri marki. Lendliisivastuvõtuaparaadid AR-88, BC-348, HRO jne olid küllaltki levinud. Kokkuleppe järgi pidanuks nad minema haamri alla. See tarkus tuli muidugi pärast, tookord seda meile mõistmatut keeldu keegi ei seletanud. Keelde tuli teisigi. Alates 1950. aastast keelati

teenistusaparatuuri. Seda võib aksepteerida, see on mõistetav. Keeld aga ei puudutanud Kaug-Põhja raadioamatööre, kes enamasti olid raadiooperaatorid ilmajaamades, Aero-flotis jne. Maailmale tuli demonstreerida, et Põhja-Jäämere saared ei ole inimtühjad. Muuseas, välismaaga side pidamise õigus taastus (ositi ja pikkamööda) koos N. Hruštšovi "sulaga" alates 1956.

Kogu selle perioodi jooksul jätkus raadioamatöörism kui tehniline har-rastus. Eelpoolnimetatud vastuvõt-jad olid harilikult komplekteeritud omatehtud saatjatega, meil ja mujal.

Eesti raadioamatööride teatud mõttes tähetund oli 1947, kui A. Jätmari (ES4F) valmistatud (kuid A. Isotamme projekteeritud) Tallinna Raadioklubi saatejaam saavutas üleliidulisel amatööride raadionäi-tusel esikoha. Seda pole enam juh-tunud. Vaatamata A. Jätmari tee-netele ei antud talle pärast sõda eetriluba. Kas pandi pahaks tema sõjaeelset raadiotöökoda? NKVD/ KGB teed ja käitumismotiivid jäävad arvatavasti veel kauaks mõistatus-likuks. Et raadioamatöörism N Liidus ja järelikult ka Eesti NSVs organite (vaikse, s.o mitte avaliku) kontrolli all oli, on ilmne kas või raadiojaama loa taotlemise keerukast protse-duurist ja pikast (kuni 6 kuud) ooteajast. See muide läks aasta-aastalt inimlikumaks. Formaalselt andis raadiojaama loa välja side-ministeerium, aga ega seda väidet keegi tõsiselt ei võtnud. Vaatamata okkalisel rajale 1950. aastail kuju-nes tookord välja Eesti praeguse raadioamatöörismiliikumise põhi-tuumik. Üldiselt sõjaeelsetest raadioamatööridest kuigi aktiivseid sidepidajaid enam ei saanud. Meel-div erand on Karl Kallemaa (ES5D, UR2BU, ES5D), kes esimese side pidas aastal 1933 (või 1934?) ja viimast pole veel pidanudki. Algu-sega UR2 tähistati ENSV raadio-amatööride jaamu, ehkki rahvus-vahelise leppe järgi kuulub UR Uk-rainale, kus seda tänapäeval ka ka-sutatakse. Meeldiv on, et siiani on ukrainlased vältinud 2 kasutamist oma kutsungites.

4. Järgmise iseloomuliku perioodi põhjustas radiotehnika areng. 1960. aastail oli omandatud USAst lähtuv ühe külgriba SSB tehnoloogia, mis sõnalise raadioside efek-

tiivsust suurusjärgu võrra tõstab. SSB-signaali formeerimise füüsika-liseks aluseks on ribafilter, mis on oluliselt kallis detail ja vajalik ühe-võrra nii saatjas kui ka vastuvõtjas. Järelikult on mõistlik saatja ja vas-tuvõtja ühendada selle ühe kõige kallima detaili külge. Nii tehtigi. Ilmusid massiliselt valmistatavad vasad (saatja-vastuvõtjad) ja tekkis nende raadioamatöörismile orien-teeritud tootmine. Selles situat-sioonis jääb raadioamatööride teh-niline konkurentsivõime tööstusele alla ja raadioamatöörism omandab järjest rohkem spordi iseloomu: luua sidet kaugemale, kiiremini ja roh-kem. Kes ees, see mees. See iseloom kestab tänaseni ja võib-olla asen-datakse mõne aja pärast raadio-võrgus töötavate personaalarvuti-tega. Tendents on igatahes selle-suunaline. Ja see peaks militaar-sete struktuuride tähelepanu jällegi raadioamatöörismile tõmbama, sest Lahesõda oli juba suurel määral elektrooniliste vahendite sõda.

Tehnilises plaanis ja erineva raa-diolaine pärast on teatud rajajoon lühilaineamatööride (seni olen olnud nende ainevallas) ja ultralühilai-neamatööride vahel. Meeldiv on tõ-deada, et Eestis see rajajoon peaaegu puudub. Ultralühilaine (ULL) oman-damiseks pingutas juba ERAÜ enne sõda, kuid Eesti reaalse ultralühi-lainetöö ergutamises on oluline teene siiski K. Kallemaal (UR2BU). Ja mitte ainult Eestis. Tema sellesuunalised teened on nii-öelda üleliidulised. Ka siis, kui ta hiljem (metodisti jutlus-tajana?) KGB sõelale jäi, ei annul-leeritud tema raadiojaamaluba, na-gu juhtus mõne teisega. Tänu ultralühilainelise raadiolevi iseärasustele peetakse ULL-sidet vir-maliste, meteorijälgede, atmosfääri inversiooni, Kuu pinnalt peegel-dunud raadiolaine ja muidugi sa-telliitidele raadioamatöörismi jaoks paigaldatud retranslaatorite abil. Igal tööliigil on oma nõksud ja

ülevaateartiklis ma kaugemale ei lähe. Ultralühilainepeirkonnas on enim levinud kitsaribalise sage-dusmodulatsiooni tehnika, milles N Liidu radiotehnikud (pro-fessionaalid!) ameeriklastest esialgu ette jõudsid. Tänapäeva ULL-side-aparatuur on miniatuurne, reali-seeritud spetsialiseeritud mikro-skeemidel ja raadioamatöörid saa-vad seda kasutada ainult "män-gukasti" printsiibil: valmis plokkide omavahelised eriotstarbelised ühen-dused tagavad erinevad sideva-hendid ja -meetodid. Levinud on statsionaarsed aktiivsed retrans-laatorid ja sageli töö autodest ana-loogiliselt mobiiltelefoniga. Erine-vus on selles, et igal amatööril ei ole isiklikku väljakutsekoodi ja side toimib nii, nagu jumal juhatab. Kui parajasti keegi vajalikus kohas kuuldel on, siis side toimib. Kui ei ole, pole midagi teha. Amatöörside on võimalik, aga mitte garanteeritud. Eriolukordades võib amatööride sidevõrku ka praktiliselt kasutada: Jugoslaaviast, ümberpiira-tud linnadest tulevad teated pärinevad sagedasti raadioamatööridelt. Ama-töörraadioside organiseeriti ka Ar-meenia maavärina päästetöödel. Kahjuks puudub ülevaade selle efektiivsusest. USAs on vabataht-likul alusel (rahvuskaardi haruna?) organiseeritud hädaabi-sidevõrk, mis tööpoolest toimib. Paraku on USAs selleks ka palju põhjust, meenutame arvukaid orkaane, üle-ujutustest ja maavärinatest räaki-mata.

Milline oleks Eesti raadioamatööride sellesuunaline potentsiaal ja kuidas seda rakendada, pole veel selge ja käesolev lühike ülevaade võiks ehk kuidagi "teist asjast huvitatud poolt" järelemõtlemisele ärgitada.

**Teolan "Teo" Tomson,
ES1AO**

NÄDAL USA RAHVUSKAARDIS

Nõmme Malevkonna pealik
leitnant Mati Sülluste

Leitnant Mati Sülluste kuulipildujat uurimas.

Viibisin vastavalt programmile Militar & Militar õppetutvumisreisil USA Marylandi osariigi rahvuskaardi õppekeskuses 17 - 23. augustini k.a. Marylandi rahvuskaardi moodustab Maaväe Rahvuskaart 8000 ja Õhujõu Rahvuskaart 2000 mehe ja naisega. Siinjuures tuleb märkida, et Marylandi osariigi pindala on 12000 ruutmiili, kus elab 4,7 miljonit inimest. Marylandi rahvuskaart on USA üks vanimaid sõjaväelisi organisatsioone "Kodanikust sõdur" oli ja on Ameerika demokraatia kaitsjaks ja toeks. Rahvuskaarti ühendab suur kokkukuuluvustunne, seda alates 1776. aasta Long Islandi lahingust kuni 1991. aasta Lahesõjani välja. Rahvuskaart täidab ning korraldab väljaõpet nii üld- kui ka osariikliku

missiooni tarvis. Üldriiklik missioon on olla lahinguvalmis sõjaväeline üksus, et kaitsta Ameerika Ühendriike "Minute Mani" traditsiooni kohaselt. Marylandi Rahvuskaardi lisaülesandeks on kaitsta osariigi elanikke ja nende omandit, tagada kord ning julgolek. Kohaliku elanikkonna teenindamiseks ja toetamiseks on üle kogu osariigi 36 baasi umbes 1000 põhikohal töötajaga. Nende ülesandeks on pidevalt moderniseerida mobilisatsiooniplaane, kontrollida varustuse valmisolekut ja ette valmistada allüksusi nende ülesannete täitmiseks, mis tulevad osariigi valitsuselt.

Meie sealviibimise ajal oli Marylandi Rahvuskaardile antud ülesandeks aidata politseid narkomaaniavastases võitluses. Nende distsipliini

ja sõjaväelist korda näitas innukus, millega nad alustasid valitsuse antud ülesande täitmist. Korraga alustati ettevalmistustöid staabis ja reakoosseisu eriväljaõpet.

Huvi pakkusid ka loengud tänapäeva tingimustele vastavast staabimudelidest, tööjaotusest osakondade ja staabiohvitseride vahel. Teades USA staabi struktuuri ja tundes ka Venemaa (endise Nõukogude armee) staabitööd, võime leida meie oludele vastava mudeli, arvestades seejuures rahvaarvu ja kaitsejõudude suurust. Ei saa arvestamata jätta ka seda, et rahvuskaart on tasustatav riigiteenistus, Kaitseliit aga vabatahtlik, riiklike ülesannetega seltskondlik rahva omakaitseorganisatsioon. Seega ei saa neid võrdsustada, küll on aga üht-teist kõrva taha panna.

Põgusalt tutvusime ka ohvitserikandidaatide väljaõppega Marylandi Sõjaväeakadeemias. Parajasti oli väljaõppekeskuses 110 õppurit. Iga 5 õppuri kohta on 1 instruktor. Selgitatakse juhi psühholoogilisi ja eetilisi omadusi. Sama suure tähelepanu all on ka juhtimispsühholoogia, maastikul orienteerumine ja kaarditundmine ning füüsiline vastupidavus.

Õppetöö toimub nädalavahetustel ja järgneb nädalane kasarmuelu katsete sooritamiseks. Üllatas lasturite ettevalmistus. Lasketiirudpolügoonid on kaugel ja rahvuskaartlane saab sinna vaid 1-2 korda aastas. Siinjuures on ohutuseeskirjad-ettekirjutised karmid. Kehtib range nõue: õppustel ei tohi mitte keegi viga saada, ohvritest rääkimata.

Pean vajalikuks ka meil Kaitseliidus luua samalaadne õppekeskus all-ohvitseride tarvis, anda võimalus sõjaväelise väljaõppe saamiseks tsiviilteenistuse kõrvalt.

Nädal ühe USA osariigi rahvuskaardis oli imelühike, kuid äärmiselt sisukas ja huvitav. Vastuvõtt oli erakordselt südamek ja kodune. New Yorgi rahvusvaheline lennujaam võttis meid vastu ja saatis tagasi teele ehtameerikaliku lärmi ja meile harjumusliku vihma-sagaraga.

Kohtle mind austusega, seersant. Kellegi süda maailmas ei ole lojaalsem kui Ameerika sõduri oma. Ära murra minu usku oma sõnades, seersant.

Siis ma teen, mida sa nõuad; sinu kannatlik meel, juhtnõõrid ja arusaamine õpetavad mind kiiremini, kuidas "olla, teada ja teha".

Räägi minuga tihti, seersant, sest ma ootan sinu heakskiitu ja nõuannet.

Ma olen Ameerika sõdur tahtega olla treenitud. Distsipliin peab olema osa minu elust.

Õpeta mulle põhiteadmisi, seersant.

Ma pean õppima võitlema kuumusega, külmaga, märjaga ja võitma. Meie vaenlased võivad kasutada neid elemente, ma pean olema ette valmistatud.

Ma ei palu sinult suurt kuulsust, seersant, kui ma võitlen oma maa ja elu eest kõikide, nii sise- kui ka välisvaenlaste vastu.

Anna mulle see privileeg ja treeni mind, seersant.

Võimaldada mulle toit ja jook, seersant.

Treeni mind, et ma oleksin ise tugev, et ma võiksin leida väljapääsu, olla valmis ja kaitsta sind oma elu hinnaga vajaduse korral, kui sinu elu on ohus.

Treeni mind, seersant, et ühel päeval võiks minust saada seersant, sõdurite treenija, armee tugisamas. Treeni mind omaks võtma oma kohustusi. Õpeta mind, et ma oskaksin treenida oma sõdureid, et neist saaksid suurepärased maailma vabaduse kaitsjad.

Seersant, õpeta mind olema seersant.

Ja ma võin lahkuda armeest teadmise, et iga mu samm ja iga mu hingetõmme oli alati ohutult sinu kätes.

Seersant, treeni mind.

Et ma võiksin samuti kanda seersandi nime.

Sõduri palve

Allohvitseri tõekspidamised

Keegi ei ole professionaalsem kui mina. Ma olen allohvitser, sõdurite juht. Kui allohvitser tajun ma, et ma olen aukorpuse liige, mis on tuntud armee tugisambana.

Ma tunnen uhkust Allohvitseride Korpuse üle ja sõltuvalt situatsioonist, kust ma ennast leian, püüan olla kasulik oma korpusele, väeliigile ja riigile. Ma ei kasuta oma positsiooni isikliku kasu ega julgeoleku eesmärgil.

Minu märgusõnaks on kompetentsus. Esimesena meenuvad mulle alati minu kaks põhikohustust,

need on minule määratud missiooni täitmine ja minu sõdurite heaolu. Ma püüdlen asjatundlikkuse poole taktikas ja tehnikas. Ma tajun allohvitseri vastutusrikast rolli ja oma loomulikke kohustusi selles rollis. Kõikidel sõduritel on võimalus saada silmapaistvaks juhiks. Ma tunnen oma sõdureid ja paigutan alati nende vajadused kõrgemale enda omadest. Ma suhtlen pidevalt oma sõduritega ega jäta neid teadmatusse. Ma määran ausalt ja õiglaselt nii autasusid kui ka karistusi.

Ohvitseridel on minu üksustes

maksimaalselt aega täita oma kohustusi - nad ei pea täitma minu omasid. Ma saan nende austuse ja respekti osaliseks, sama hästi ka minu sõdurid. Ma olen lojaalne oma teenistuskaslaste suhtes: nii vanematele, endaga võrdsetele kui ka alluvatele. Näitan üles initsiatiivi, tegutsedes käskude puudumisel vastavalt sellele, kuidas olukord nõuab. Ma ei kompromiteeri oma ausameelsust ega moraali tugevust. Ma ei unusta ise ega luba unustada oma kaaslastel, et me oleme professionaalsed allohvitserid, me oleme juhid!

Põrandaalune Poola riik

II maailmasõda algas 1. septembril 1939 Saksa vägede sissetungiga Poolasse. 17. septembril tungisid Poolasse ka Venemaa, tollal Nõukogude relvajõud. Poola jagati taas kahe liitlase vahel. Siinjuures meenub katke ühest vanast laulust: "...russkii, nemets i poljak tantsevajut krakovjak...". Laul viib mõtled varasematele Poola riigi jagamistele sooviga seda riiki olematuks muuta.

Poola riik küll jagati tollaste liitlaste vahel, kuid teda ei alistatud. Poola põhiseaduslik valitsus oli sunnitud minema eksili. Vallutatud maal aga jätkas kuni II maailmasõja lõpuni võitlust Poola vastupanuliikumine - suurim ja organiseerituim vastupanuliikumine kogu Euroopas.

Saksa okupatsiooni ajal eksisteeris Poola riik põrandaalusel kujul. Eksisteeris koos oma valitsuse ja parlamendi, märkimisväärse armee, administratiivparaadi, justiits- ja kohtuorganite ning suurima põrandaaluse ajakirjandusega kogu okupeeritud Euroopas.

Põrandaalust administratsiooni juhtis ministrite nõukogu (MN), mis tegutses asepeaministri ja valitsuse esindajate juhatu-

sel Poolas. MN liikmed esindasid Poola mõjukamaid parteisid. MN oli Poola Londoni eksilivalitsuse osa, olles ühtlasi valitsuse täievoliline esindus kodumaal kõigis sisepoliitilistes küsimustes.

Valitsuse esindajate kabinet oli jaotatud Londonis asunud ministrite kabineti vastavateks osakondadeks ja selle juurde kuulus lai, kogu riiki hõlmav põrandaalune administratiivaparaat üle 30000 ametisikuga.

Okupeeritud Poola poliitikaelu juhtis neljast peamisest parteist (Poola Sotsialistlik Partei, Talurahvapartei, Kristlik Tööpartei ja Rahvapartei) koosnev koalitsioon. See koalitsioon esindas umbes 80% Poola rahvast.

Koalitsiooniparteide esindajad moodustasid Rahvusliku Ühtsuse Nõukogu - põrandaaluse parlamendi, kus olid esindatud ka väiksemad patriootlikult meelestatud poliitilised rühmitused.

Poola vastupanuliikumise relvajõud - Armia Krajowa - koosnes u 500000 võitlejast, neist 400000 meest ja 100000 naist. 300000 neist loeti eesliinisõdureiks. See armee sõdis üle viie aasta edukalt Saksa riigiga. Selle võitluse tulemusi iseloomustavad

järgmised faktid: 6988 hävitatud või vigastatud vedurit, 17037 hävitatud raudteevagunit, 721 rünnatud või kraavilastud sõjaväeeseloni, 885 sabotaazhiaktid raudteel, mis katkestasid raudteeliikluse kokku 192 tunniks, 38 hävitatud silda, tuhanded tapetud Saksa relvakandjad, süüdatud Saksa laod, rikutud sideliinid, millele lisandusid sabotaazhiaktid Saksamaa pinnal ja rünnakud Saksa rindeväeosadele.

Armia Krajowa aktiivsus sundis Saksamaad hoidma Poolas üle poolemiljonilist regulaarmee kontingenti ja 60000 gестаapo last koos SS-üksustega.

Seega sidus Armia Krajowa märkimisväärse osa Saksa relvajõududest ja seda oli umbes kaks korda enam kui Stalingradi all end vangi andnud Pauluse armee.

Poola vastupanuliikumise organisatsioon on näide riigi totaalkaitse korraldamise kohta.

JUHAN KÕDARI lühendatud ja kommenteeritud refereering väljaandest "The Moscow Trial of the 16 Polish Leaders" - Liberty Publications.

Poola ratsavägi.

ERNA *retk* 1994

Ajaloolise ERNA grupi mälestusretk toimus selle aasta 24. - 28. augustini. Eelmise aasta suvel toimus küll esimene rännak ERNA grupi jälgedes, kuid tänavune ettevõtmine oli luuregruppide (kahjuks seekord ainult kavatsustes rahvusvaheline) võistlus.

Peakorraldaja oli nooremleitnant Meelis Rätsep, EKJ Peastaabi poolne kuraator oli major Jüri Kadak ja minul oli rõõm olla võistluse peakohtunik.

Enamiku rahast sai üritus Kaitseliidu Fondilt.

Korralduskomisjon polnud küll ametlikult kinnitatud, kuid oma töö tegi ta ära sellegipoolest. Võiks öelda, et võistlus õnnestus vaatamata pingsatele ettevalmistustele, mis tegelikkuses kippusid viimastele hetkedele kanduma. Osa muresid tuli murda vahetult võistluste ajal.

Retk ise kulges Salmistu rannast Kuusalu, Kehra, Aegviidu ja Kose-Uuemõisa kaudu Kautlani.

Osa võttis 8 võistlusjagu.

Esindatud olid EKJ Peastaap, Lahingkool, Kalevi ÜJP, Kuperjanovi ÜJP ning 4 võistkonda Kaitseliidust. Igas jaos startis 9 meest (Kuperjanovi ÜJP - 6. ja 8. jagu Kaitseliidust 3 mehega). Lõpetas 7 jagu ja kahel Kaitseliidu jaol oli ka "inimkaotusi", st osa mehi oli tulnud orienteerumiseljapäevakule, kus tennistes sibades peotäis kontrollpunkte läbida tuleb. Kaks meest katkestasid küll vigastuse tõttu ning Lahingkooli jagu usaldas ilmselt kaarti liiast ja hakkas ühes kaardiruumis ringe tegema, selle asemel, et tulla võpsikust välja, kontrollida oma asukohta ja teed jätkata. Õnneks oli kõigi jagudega side olemas ja seetõttu oli võimalik ka hädalistele appi tulla.

Esimest korda oli võimalik näha täielikult toimivat radiosidet, mille eest hoolitsesid Kaitseliidu ja Sidepataljoni mehed eesotsas KL sidepealiku n-ltn Kristo Akseliga. Samuti oli sidepidamisel suur osatähtsus võistluste punktiarvestuses.

Kaitseliidu Harju Malev pani trassile välja otsimisgruppi, kelle abi ka tarvitada tuli, korra isegi terve jao "koju-toomiseks".

Võistkondadel tuli kolme rajal veedetud päeva jooksul läbida kolm kontrollpunkti, mida tuli täpselt tabada mitte ainult meetrites, vaid ka minutites, kuna luureülesande täitmise edukus sõltub sellest, kas suudetakse õigel ajal õiges kohas olla. Kolmandas kontrollpunktis kolmanda päeva hommikul tuli jagudel lasta Soome päritolu vintpüssist, igal jaol vastavalt startinud meeste hulgale, seetõttu tuligi ühes jaos kolmel allesjäänud mehel tabada 9 mehele ettenähtud märgid, millega nad ka edukalt hakkama said.

Laskmisele järgnes maruline tormamine - aja peale

tuli läbida viimased 2 kilomeetrit. Pärast 65 - 67 kilomeetri pikkust (iga jagu valis ise oma tee) metsas ja rabas tuuseldamist oli see täisvarustuses finišipingutus kõige jõukohasem Kalevi ÜJP võistkonnale. Üllatavalt hästi olid selleks jooksuks kosunud Kuperjanovi ÜJP poisid, kellest üks sai eelmisel päeval päikesepiste. Jagu ootas mehe kosumist, kaotas kallist aega, kuid teda kontrollpunkti maha ei jätnud. Jagu lõpetas võistluse täies koosseisus. Tõelises olukorras oleks neil küll ülesanne seetõttu täitmata jäänud - selline on juba sõja karm seadus -, kuid sellegipoolest oli Kuperjanovi poisid rõõm väsinuna, kuid mitte lõõduna Kautlas näha.

Pärast retke lõppu toimus Kautla mälestuskivide juures pidulik rivistus ja jumalateenistus, kus võistlejatel oli võimalik näha paljusid ka kaugelt saabunud huvilisi, kellest nii mõnigi oleks võinud ürituse korraldamisele oma öla veidi varem alla panna.

Kautlast siirdusid osavõtjad Aegviitu, kus ETK puhkebaasis ootasid neid saun, kaetud laud, võistlustulemused ja diplomid ning osavõtjamärgid. Auhindadeks lubati võimalust reisile pääseda. Täname peab kahte AS Tigma ja Kaitseministeeriumi kaunist sekretäripreilit, kes kogu võistluse käigus täitsid arvutitel peakohtuniku kõige hullumeelsemadki ideed ja väljastasid täielikud võistlustulemused juba enne, kui saun kõetud ja laud kaetud sai.

Siinkohal olekski kohane tuua ära retke koondtabel ja võistlustulemused.

Loomulikult on palju sellist, mida oleks tulnud teistmoodi teha nii võistlejate kui ka korraldajate poole pealt. Loodetavasti on järgmisel ERNA retkel, millega tänavuse ees hoobelda - ehk saab meestele anda ka praktilisi õhkimisülesandeid ja laskeharjutusi. Võib-olla on järgmisel korral kasutada rohkem autokütust, et luua tihedam kontrollpunktide võrk ja kaasata kõiki soovijaid vastutegussse. Ehk on järgmine retk tõepoolest rahvusvaheline - kõike seda näeme 1995. a suve lõpul. Kohtumiseni!

Leinant Tõnu Piip

Fotod ERNA retkest on pärit Kaitseliidu arhiivist. Pildistanud Olavi Punga.

LÖPPTULEMUSED

KOHT	JAGU	PUNKTID	
I	JAGU 2	- 49	KAITSELIIT
II	JAGU 5	- 65	EKJ PEASTAAP
III	JAGU 1	- 122	KAITSELIIT
IV	JAGU 7	- 124	KALEVI ÜJP
V	JAGU 8	- 194	KAITSELIIT
VI	JAGU 3	- 214	KAITSELIIT
VII	JAGU 4	- 388	KUPERJANOVI ÜJP
	JAGU 6	katkestas	LAHINGUKOOL

LÖPPTULEMUSED

Jaonr.	1 KP	2 KP	3 KP	Sidevõime	Vastutegvus	Laskmine	Viimane löök	Ohutus	Varustus	Inimkaotused	Protestid	Kokku	Koht
1	-1	-1	0	0	-50	-10	-30	0	0	-30	0	-122	III
2	-8	-1	0	-5	0	-20	-15	0	0	0	0	-49	I
3	-1	-3	0	0	-100	0	-20	0	0	-90	0	-214	VI
4	-8	-315	0	0	-50	-10	-5	0	0	0	0	-388	VII
5	0	0	0	0	-50	-10	-5	0	0	0	0	-65	II
6			K	A	T	K	E	S	T	A	S		
7	-4	-110	0	0	0	-10	0	0	0	0	0	-124	IV
8	-4	-80	0	0	-50	-20	-20	0	-20	0	0	-194	V

Kohtunik:

Sekretärid:

Kaitseliidu päevad 1994

Ohvitseride mitmevõistlus. Topograafia kontrollpunkt.

Peakohtunik major Ülo Tamre vestlemas kaitseministri Enn Tupiga.

Üldvõija Võru malev saab karika ja diplomi.

Kolmandad KL päevad pärast kaitseliidu uuestisündi toimusid 30. septembrist 2. oktoobrini Välustes Sakalimaal, 1992. aastal Otepääl ja 1993. aastal Aegviidus. Kaitseliidu päevade peamine eesmärk on välja selgitada parema sõjalise väljaõppega malevad ja kaitseliitlased. KL päevadest võtsid osa kõik malevad ja üksikmalevkonnad, väljaarvatud Saaremaa malev, seega kokku 16 üksust.

Võistkonnad olid 28liikmelised, kaasa arvatud 2 palgalist staabiohvitseri, 1 rühmaülem, 1 rühmavanem ja 3 jaoülemat.

Esimest korda võistles enamikus malevates ka siis noorkotkaste. Neile ja Naiskodukaitsele olid korraldatud eraldi võistlused. Naiskodukaitsega võistlesid koos naiskaitseliitlased.

Kaitseliidu päevad avas EKJ Peastaabi ülem kolonel A. Sirel. Võistlusi jälgis pikemat aega kaitseminister E. Tupp. Enamik võistlusalasid, eriti rühmamitmevõistlus, olid küllaltki pingelised.

Peaaegu pidev vihmase ja tugev tuul mõjustasid mõningaid tagajärgi ning põhjustasid osa laskevõistluste ärajätmise.

Peale sõjaliste võistluste toimusid sportlikud üritused, sangpoomi tõstmine ja kõievedu.

Väga huvitava ja tänuväärse esmaabiõppuse korraldasid noorkotkastele, naiskodukaitsetele ja naiskaitseliitlastele meditsiiniteenistuse kaptenid D. Michelson ja J. Verrev. Rõõm oli näha noorkotkaid, kes halvast ilmast hoolimata hoidsid oma head tuju ja võistlesid kui vaprad tulevased kaitseliitlased.

Malevate lahinguväljaõppe tase oli küllaltki erinev.

Kohtunikeks olid peale KL Peastaabi töötajate EKJ nooremohvitseride kursuse ülema major R. Bruusi lahkel nõusolekul kursuse II rühmakadetid. Kõigile KL päevadest osavõtjatele ja kohtunikele suur tänu.

Kuidas mina isiklikult näeksin KL päevi?

Need peaksid toimuma augusti lõpul. Päevade avatseremoonia lipuheiskamine ja lõputseremoonia lipulangetamine peavad toimuma Eesti hümnilaulmisega, võimaluse korral KL orkestri saatel.

Peale sõjaliste võistluste peaksid KL päevad rõhutama isamaalikku kasvatust. Seal peaks olema seltskondlikke üritusi, millest oleks võimalik osa võtta perekonnaliikmel ning teistel huvitatul.

Naiskodukaitse ja naiskaitseliitlaste võistlused peaksid olema erinevad, vastavalt nende väljaõppele.

KL üleriiklikest lahinguväljaõppe võistlustest võiksid võtta osa malevate ja üksikmalevkondade esikohtadele tulnud jaod.

See nõuaks võistluste korraldamist erinevalt, kolmes astmes.

Malevkonnad peaksid korraldama võistlused, et selgitada parimad jaod. Malevad korraldaksid võistluse malevkondades esikoha saavutanud jagudele. KL üleriiklikel lahinguvõistlustel võistleksid malevate võistlusel esikohale tulnud jaod.

Eraldi peaksid toimuma ohvitseride, noorkotkaste, naiskaitseliitlaste ja naiskodukaitse võistlused.

**KL päevade peakohtunik
major Ülo Tamre**

Leitnant Tõnu Piip võistlejaid instrueerimas.

Kõievedu.

Noorkotkas Veiko Nõmme Kiltsi Põhikoolist relvatundmise võistlusel.

Meditsiiniteenistus Kaitseliidu päevadel Viljandimaal

Kaitseliidu päevi peeti juba kolmandat aastat järjest. Selle ajaga on märgata kaunisuurta rengut malevate tegevuses. On hea meel märkida, et esmakordselt võtsid KL päevadest osa Tallinna Meditsiini kooli kolmanda kursuse sõjaväevelskrid. Tallinna Meditsiini kool on muide ainus õppeasutus Eestis, kus koolitatakse sõjaväevelskreid. Velskrite abiga korraldasime esimesed KL esmaabivõistlused noorkotkastele ja Naiskodukaitsele.

Võistlustel anti ka esmaabi kannatanuile. Asja hõlbustas Norra firma "Snogg" moodsate sidumisvahendite kasutamine. Kahjuks sadas õppuste ajal kogu aeg vihma. Nii sai kõigile selgeks, et võistlusvõime sõltub väga lihtsatest asjadest, näiteks kuivadest jalgadest ja kuivast küljealusest.

KL Peastaabi meditsiini punkti juhataja kapten Jüri Verrev

HAAVATU KAART

Koostanud
Kaitseliidu arst
kapten
Jüri Verrev.
Esmakordselt
rakendati kaarti KL
päevadel
30.09. - 2.10.1994
Viljandimaal
noorkotkaste ja
Naiskodukaitse
esmaabivõistlustel.
Töö oli
kooskõlastatud KL
meditsiini-
teenistuse ülema
kapten
A. Michelsoniga.

BESTI KAITSELIIT MEDITSIINI TEENISTUS		
	Nimi <i>Tõnu Piip</i> Malev <i>Lääne-maa</i> Kuupäev <i>01.10.94</i> Kellaeg <i>10.40</i> Vigastus <i>l. luumurd</i> Antud abi <i>kaar</i> <i>Sõj. k. k. k.</i> <i>Jalg k. k. k.</i> Abiandja allkiri <i>J. Verrev</i>	
TRANSPORTIMINE	HAAVATUKAART	
☐ Morfiin/mil ☐ Atropin	☐ kl. ☐ kl.	☐ kl. ☐ kl.
PRIORITEET		
1. 2. 3.		

ÄÄRSKA

PEETER LINDSAAR

Oli märksa hämardunud, kui ema hoolitsedes rekke istunuile tekki jalgade ümber kohendades soovitas ka käed teki all soojas hoida. Isa keeras hobuse väravast välja ja saatma tulnud Leksi sörkis teel hobuse nina ees. Aga noored olid kumbki ühe käe teineteisel ümber piha sirutanud ja teist hoidsid teki all vastastikkü pihus.

Kuigi ainsa sõnagagi sinnapoole vihjamata, saadeti teda ometi teele nagu tütre peigmeest või koguni enamat. Ta poleks soovinud nii suurt tähelepanu osutamist, kui tehti, ja tundis piinlikkust.

Isa hakkas Jaani kiruma. Hugo arvas, et olid parajasti tema talu kohalt mööda jõudnud.

"Püüdsid siitsamast ja kaugemalt ümbruskonnast sakslaste lahkimise järel jõukamaid talumehi, pidasid lossikeldris kinni ja tapsid, enne kui ise põgenema pistsid. Pildusid keldriuksest granaate sisse. Soomusrong ja soomlased surusid raudteed mööda Valga poole. Enamlasil tuli takus. Tapsid niipalju kui jõudsid ja siis ise plagama. Jaan ei käinud küll inimesi püüdnud ega olnud ka tapjate hulgas, aga läks ühes. Oleks saanud maha jääda. Oma jutu järgi oli rindel üle jooksnud, teised teadsid, et vangi langenud. Võetud siis Eesti väkke. Oli ühes tagavarapataljonis olnud. Sai ka mõisast maad, aga enamlaseks jäi endiselt. Olime mõisas krahvi teenistuses. Nägin ja kuulsin enne ja ka nüüd.

Pole rahul ühegi valitsusega. Vannub ja neab kõiki ning ootab ei tea keda või mida. Nähtavasti käib säärastega läbi või on mõni nõuandja. Kust ta muidu need jutud võtab? Aga keerutab... Nüüd kuulutab ju iga vald end vabariigiks. Lööme ka Keeni või Kuigatsi valla Sangastega kokku ja

teeme iseseisva riigi. Nii on nüüd moes.

Lubas tulumaksulehele kirjutada või oligi kirjutanud, et see, mis ma söön, on mu sissetulek, ja mida situn, on mu väljaminek..."

"Isa, midas sa nii."

"Kas mina omast pääst? Need on tema jutud. Mõisad olevat jagatud ja maad antud sellepärast, et lihtsameelseid pursuude sõiduvette meelitada, nende vankri ette vedama rakendada ja petta. Ehituslaenu andmisega olevat ostetud töörahvale vaenlasijuurde. Ajab pooljoobnu juttu."

Hobune traavis tõusnud tuules valjusti kohiseva metsa vahel.

"Metskohiseb," lausus Hugo, kui isa vait jäi.

"Mets kohises tumedalt, tõelt... Kas sul ka see meelde tuli?" küsis Aino Hugo kätt pigistades ja hakkas siis teise käega tasakesi ta seljale patutama.

Isa jäi hobuse juurde ning nad said tühjal jaamaesisel omaette edasitagasijalutada. Rongini oli veel aega.

"Venda kah! Ei tulnud tagasi..."

"Aga mulle tundus nii vaikides selles metsakohinas su kõrval istudes just hää. Oleksin tahtnud veel kauem sõita, kuid tee sai otsa..."

"Kas oli? Sulle meeldis nii?" hüüatas Aino rõõmsaks muutudes.

"Siis on ka mul hää meel, kui sulle just nii meeldis."

"Agame kohtume jälle. Ootame ainult kevadeni. Siis näeme."

Viimasena laskjal löi tulejoonel arusaamatul põhjusel kuulipilduja kaane lahti. Samaaegselt sähvatas väike leek. Karjatades kattis sõdur käega näo. Lahinglaskmisel kaasasolev ajateenijast velsker vaatatas silma üle, nentis, et nähtavat viga pole, kui pühkis vett jooksvat silma va-

titupsuga.

Päevad olid veel lühikesed ning rännakule asudes hämardus juba tugevasti. Tõusnud tuul keerutas kuiva lumepuru üles.

"Nüüd jõlgu läbi tuisu ja tormi talu läbi kaugele laskeväljale. Pimedas tulime ja tagasi jõuame samuti pimedas. Roidunud nagu raibe. See on nüüd see õppekompanii," pahandas Simpka kõrvuti kompanii ees astudes Rosenthalile. Ja kui too midagi ei vastanud, jätkas:

"Nõuded suuremad ja õppusel kibedam kui harilikus kompaniis.

1. kompaniis saab kaader palju kõrgema palga. Meil ülendatakse kursuse lõpul samuti kapraliteks ja reservi laskmisel allohvitserideks. Mis sääl vahet? Aga ohvitserid ja allohvitserid harilikul palgal. Mitte senti rohkem. Mind see asi sedaviisi ei huvita."

"Kes meilt seda küsib? Määratakse, ja asi vask."

"Alaline laskeväljale tõmbamine tüütab ära."

"Siin on lootus, et kunagi edaspidi 1. kompaniisse kõrgemale palgale viiakse. Kindlasti mitte mujalt, vaid meilt."

"Sa arvad, et see oleks nii hüppelauaks sinna? Võib ju ka tõsi olla, kuid millal? Kuni sääl koht vabaneb, on hall habe ees."

"Ka see jutt peab paika. Ma olen siiski parema meelega siin kui harilikus kompaniis. Arenematud ümberkeelsed eestlastega segamini. Ja eestlasedki... kui mõelda, millised kõverikud sääl koos olid. Kelmid, vargad, tossikesed ja pooljuhmid. Mõned isegi vangis istunud. Teisi tõuka põlvega tagant, et edasi liiguks. Kõige lihtsamate itaipa. Nagu juhuse tõttu oli ka mõni parem vist ekskombel teiste sekka sattunud... ma mõtlen säärane, kes natuke kõrge-

mal seisis.

Siin meil gümnaasiumi lõpetanuid, isegi üliõpilasi, keda aspirandiks pole saadetud. Ka väiksema haridusega poisid terased ja taibukad. Nendega ajad parema meelega juttugi. See on ka suur asi ja midagi väärt. Ta saab aru, mida sa talle tunnis räägid ja õpetad. Aga mujal kompaniis... vahel oli tunne, et räägid seintele, mitte neile. Ma ei tahaks mingi hinna eest näiteks vanglas teenida. Kellega sa tegemist teed, moodustavad seltskonna, kus liigud."

"Aga siin leitnant Laama alaliselt vingus nagu. Ma ei kannata seda välja, kui ta oma närelemisega alustab. Nagu paha ilm. Alati vingus. Ta vist ei oskagi torisemata elada."

"Nägin neidsamu mehi noorsõdurina õppekompaniis olles Tartus. Siis oli diviisi õppekompanii, nüüd rügemendijuurde toodud Petserisse. Laama ja 1. kompaniis Altus olid veel nooremleitnandid. Allohvitserid kõik samad."

"Sel ajal pole palju mõtet sees," jäi Simpka oma arvamise juurde. Laama ja Sõjakoolist Nimenski on paras paar. Kas mäletad, kui kord Nimenski Tondil suurustas, kuidas nad kahekesi kadetikompanii portupeidenä saunalavalt välja ajasid, kasarmusse tagasi tõid ning sellepärast teatrisse minemata jäi?"

"Õlemegi Jahimehe allikate kohal. Las puhkavad ja suitsumehed saavad oma osa."

Laskemoonareele istume lubatud sõdur hoidis kannatada saanud silmal taskurätti ja kaebas, et silmjookseb vett ja kipitab. Leitnant Rosenthali lohutavale märkusele, et kasarmusse tagasi jõudes läheb kohe ambulantsi, kuuldus allohvitser Siiraku nõksav märkus:

"Siis tilgutab vana velsker konna silmatilku silma."

Sõdurid puhkesid naerma ja mõned lisasid täiendavaid märkusi.

"Miks ta seda teeb?" küsis Rosenthal.

"Ei saa ju eesti keelest aru. Loeb pudeli päält sildilt, ja palju sääli vahet, silmatilgad või konna silmatilgad."

Simpka vastas pärimisele, et, noh, velsker on vana venelane. Ei oska eesti keelt ega saa aru, mida haiged

kaebavad.

Samal õhtul oli kasiinos leitnant Simpka juhatusel tantsukursus. Ta oli väsinud ning asi ei edenenu. Major Voltvel aga oli silmapaistvalt hää tantsijana tuntud. Ta oli eelmisel aastal külalisena ballil Võru kasiinos oma võimeid masurkat tantsides demonstreerinud. Kuid samas oli ta kodus ka moodsate tantsude tundmisel. Nii ei leppinud ta, kui leitnant Simpka pääliskaudselt inglise valsi uued sammud ette näitas, vaid nõudis üksikasju kavaleri kehahoiu kohta ja ajas leitnandi kitsikusse. Uute sammudega pidi paratamatult ka kehahoius mingi muudatus kaasnema, oli tema arvamine. Asjatundjana demonstreeris ta oletatava muudatuse. Nii kujuneski olukord, et rohkem majori enda kui Tartus kursusel käinud leitnandi juhatusel korra eelmisel aastal õpitud samme. Kasiinost lahkunult omavahele jäädes vabandas Simpka Rosenthali ees, et aeg oli kulunud muid asju ajades. Ta olevat saanud ainult paaril õhtul tantsuproffessorit jälgimas käia ega ei kuulnudki kõigist tantsupõrandal tekkinud uudistest. Oli lasknud ühel tuttavas asjas endale selgitada ning üldpilt olevat jäänud paratamatult puudulikuks.

Laskeväljal kuulipildijaga juhtunud õnnetusest kompaniiülemale ette kandes mainis Rosenthal ühtlasi velskeri kohta kuuldud märkusi. Leitnant Laama vastas, et nood on kiusujutud. Velsker olevat endine arst ning teadvat ja tundvat iga rohtu.

Mõni päev hiljem kandis allohvitser Siirak kompaniiülemale ette, et pühapäeval oli tulnud talle linnas vastu velsker Kurbatov palitus, kuid võõrihmata. Leitnant Laama vastas, et velsker ei allu temale ega ole see ka tema asi, kuidas ta riides käib. Väikses garnisonis peeti väeliigi erialased õppused kaadrile - ohvitseridele ja allohvitseridele - ühiselt koos. Siirak pöördus õppuste lõpul pataljoniülema poole ja lisas ettekandele, et kui velsker võib nagu ohvitser võõrihmata linnas liikuda, siis on ka teistel allohvitseridel õigus sama nõuda. Major mõtles natuke ja küsis teravalt:

"Kuid miks te ei peatanud velsker

Kurbatovi ega teinud talle märkust, kui nägite, et ta vastavalt vormikandmise määrusile riides pole?" Allohvitser Siirak jäi vastuse võlgu. Kuulajad muigasid tähendusrikkalt silmi pilgutades, sest tegemist oli omapärase olukorraga. Ohvitserid ei teinud Kurbatovi võõrihmata vormipalitu kandmisest küsimust, kuigi lasksid tal end enne tervitada ka juhul, kui velsker abikaasaga juhtus mõnikord linnas vastu tulema. Määrustiku järgi pidinü olema. Vabadussõja ajal hõivatud Vene kaubalaevalt sõjavangi võetud endine kindralleitnant Kurbatov oli tsaararmee teeninud Baltimere laevastiku ülemarstina. Enamlaste teenistuses oli ta määratud linalaadungiga Inglismaale saadetava kaubalaeva arstiks ajal, kui 1918. a. lõpul Vene enamlaste ja Eesti vahel sõda juba käis. Pärast Vabadussõda oli keeldunud kodumaale tagasi pöördumast ja avaldanud soovi Eesti kaitseväge teenistusse astuda. Ta oli vastu võetud, kuid määratud keeleoskamatus tõttu mitte I järgu, vaid II järgu velskeri kohale Petseri garnisonis. Arsti äraolekul või puudumisel täitis ta tema kohuseid. Ambulantsis oli talle harilikult aegateeniv arst või arstiteaduse üliõpilane abiks määratud. Lahinglaskmisil pidi võimalike õnnetusjuhtude pärast alati velsker esmaabipaunaga laskeväljal kaasas olema. Kõrges elueas Kurbatov polnud enam võimeline kaugele laskeväljale, päälegi kärelda talvekülmaga, rännakut sooritama. Selleks määrati ta noori abilisi.

Sõbraliku inimesena ja auväärse vanahärrana oli ta kaasteenijate lugupidamise võitnud, mis avaldus temasse suhtumises ja käitumises. Vältis ise hõõrdepindade tekkimist, kuid nood võivad mõnikord tekkida ka täiesti tahtmatult. Nii oli ka temaga.

Velsker Kurbatov käis mõnikord ka arsti asemel köögis toitu proovimas. Koos ühiselt lõunalauas istudes hakkas ta korrapidajaohvitseriks oleva Rosenthaliga vestlema. Vana eesmärgiks oli uusi ohvitserite tundma

õppida. Selgus, et elatanud arst oli osav vestleja. Märkusega, et kõik noored ohvitserid ei oska nüüd enam vene keelt kuigi hästi, viis ta jutu koolile ja laskis endale jutustada. Nii oligi usalduslik vahekord loodud ega tundunud ebasobiv hakata küsimusi esitama. Vana jutustaski meeleldi.

Revolutsiooni mõttetusi ja koledusi kogunud, oli ta Venemaa uutest võimumeestest halval arvamisega soovinud sellepärast kodumaale tagasi pöörduda. Teenistuskoha tõttu oli ta elanud alaliselt Kroonlinnas. Omanud maja korraliku kultuurse sisseseadega, mis kõik oli rüüstatud ja hävitatud ning kamaja ära võetud. Tõi paar näidet, kuidas ta nagu ime läbi oli eluga pääsenud tooreste metsistunud madruste käest, kes ühegi tooruse eest tagasi ei kohkunud ning keda sellepärast revolutsiooni auks ja uhkuseks oli peetud. Oli lootnud Londoni jõudes laevalt lahkuda ja sinna jääda, kuid laev oli peetud Soome lahel kinni ja sunnitud Tallinna sõitma.

Küsimusele, kas ta pole kibestunud ega pettunud, et endise kindralina peab velskerikohal teenima, hakkas näiteid tooma tuttavaist. Tallinnas teenib kindral tehase puulaos öövahtina, teine mujal väga väiksel palgal. Üks keisrikojas kõrgel kohal seisnud tuttav olevat paadialuseks muutunud, sest kehalise tööga ta pole harjunud, kuid tema oskusi ja võimeid ei vaja keegi. Nii olevat temal väga hästi läinud ning ta on koguni õnnelik, et teenistusse võeti. Mainis samas endist polkovnikut, kes voormehena leiba teenib, ja teist, kel õnnestunud maalapike saada ning kes nüüd turul aedvilja müütab.

Teine oleks tema asemel võinud osaks saadud sobimatut käitumist meenutama hakata, kuid vana ei andnud millegagi kibestust mõista. Elutargalt leppis saatusega, nagu see oli, ja võitis kohe poolehoiu.

Kompaniitülem leitnant Laama teatas Rosenthalile, et määras talle järgmise nädala tunnikavas põhiseaduse eelnõu selgitamise tunni. Käskis enne põhjalikult süvenedes end korralikult ette valmistada nii mõistete tõlgendamisel kui ka põhimõtete selgitamisel, et võimalike küsimuste korral vastust võlgu ei jääks.

Iseloomult säärased tunnid olid kompaniitülem tema pädevusse kuuluvaiks määranud. Ta tegi, mida suutis, ning tund möödus sujuvalt. Haritud sõdurid löid mõistete selgitamisel innuga kaasa, omapoolseid arvamisi ja näiteid tuues, mis tunni elavaks muutis. Nii jäi ta ise tunniga täiesti rahule.

Mõned päevad hiljem omavahel olles hakkas kompül tunni kohta pärima. Saanud vastuse, et tund oli igati korda läinud, tegi ta omapoolseid nurisevaid märkusi. Üllatatud alluv sattus esialgu segadusse ega teadnud, mida vastata. Kui aga etteheited jätkusid, lausus vabanduseks, et ta oli saanud korralduse põhimõtteid selgitada, mida ka oli teinud.

“Ärge keerutage sõnadega ega püüdi ke valget lehte mängida. Saatsin mõlemad, nii pataljoni- kui ka kompaniikirjutaja tundi kuulama. Mõlemad haritud poisid, üliõpilased, ja said aru küll. Te pole üldse soovitnud, vaid sellest kohast ükskõiksest mööda hiilinud.”

Etteheide pani mõtlema. Kuigi ta oli eelnõu pooldaja, pidas ta sobimatuks kiidulaulu või soovitamist. Kartusest opositsiooni välja kutsuda hoidus ta sõnadega pääletükki vusest. Rahvahäälatuseni jäi veel hulk aega. Lõpuks oli see igaihe oma asi, kas poolt või vastu.

Vabadussõjalaste poolt esitatud põhiseaduse muutmise eelnõu oli kohe ohvitserkonna ja üldse Vabadussõjast osavõtnute poolehoiu võitnud ning rõõmuga tervitatud lihtsal põhjusel, et sel nimetusel oli nende kõrvus kõige parem kõla. Muud asjaolud tulid kõne alla selle järel. Kellele mõni asi ei meeldinud, see pidas suu.

Ettevalmistused Vabariigi aastapäevaks tõmbasid tähelepanu endale ning lasksid vahejuhtumi ununeda. Ülenduse saajate hulgas olid Laama ja Althus, mõlemad kapteniks. Kaasunud elevus haaras ballil olijaid meeelolu luues kaasa. Alluvailt õnnesoove vastu võttes teatas värske kapten Laama, et teeb liigud neile kodus välja.

Alluvaid oli kolm, sest Ärkna oli Laama juurde lähetatud toitlustaja-ohvitseri kohuseid täitma. Noormehed ilmusid koos korraga kohale.

Kuni proua lauda kattis, pakkus kapten külalisile elutoas napsi ja suitsu. Tegelikult küll ainult kahele, sest täiskarsklane Simpka hoidus mõlemast. Tõstis küll klaasi huulte, kuid ei joonud. Vestlus algas ja keerles teenistuse ümber. Kapten pingutas küll jutu mujale juhtimiseks, kuid loobus asjatust katsest ja laskis voolul endale ise tee valida. Aga nagu võõristades arenes seltskonna keskustelu visalt.

“Teenin rügemendis juba kolmandat korda, kuid erinevais tingimuses. Muutunud on mõnigi asi. Küll kulub palju aega, kuni mõne otstarbeka lahendusega väljapääs leitakse ning keeruline lihtsaks muutub,” mainis Rosenthal.

“Milline hull häda vahtkonnas olles arreteeritutega. Kolmandal päeval soe toit, muidu vesi ja leib. Valva siis, mitmendat päeva keegi istub. Otstarbeka määrustiku tõlgenduse tagajärjel on nüüd asi väga lihtsalt lahendatud. Igal kolmandal päeval kartseris kõigil soe toit, olgu ta sääl esimest, teist või kolmandat päeva. Vahtkonnaülemal pole enam mingit muret, kes saab, kes mitte. Määrustiku nõue täidetud. Hunt söönud ja lambad alal. Tõlgendaja vääraks auhinda.”

“Võib-olla et staabiülem. Tema pädevusse see kuulub,” arvas kapten.

“Kadetina siinsamas Petseris pataljoni korrapidajana pidin käima linnas allohvitseride kasiinot revideerimas ning märkuse ja allkirja raamatusse kirjutama. Korraldus selleks, et korrapidajal, olgu ohvitser või allohvitser, seaduslik põhjus oleks kasarmute piirkonnast lahkuda ja lõunat sööma minna. Nüüd on toiduproovija jaoks üks portsjon rohkem katlasse pandud ning pole tarvidustki lahkuda. Aga kulus aega, kuni sellele tuldi ja otstarbekas lahendus leiti. Nii on paljude asjadena.”

Kutsuti lauda. Peremees täitis klaasid, proua ulatas vaagna lähemale ja alustas juttu:

“Oleme ju kõik siin linnas saanud vähe aega elada. Mujalt tulijad ja ükssteisele võõrad.”

“Kasiino on päämiseks tutvumise kohaks. Visiiti on korraks ja see ununeb.”

Nad pidid oma päritolust jutustama,

kuni proua päris, kuidas nad linnaga rahule jäävad. Simpka leidis, et muude vooruste ja hüvede kõrval on Petseri Tartule lähemal.

"Meeste olemisel kasiinos lauldi siin samu laule kui Võrus."

"Sama rügement ja alalised ohvitseride vahetamised kahe linna vahel."

"Nood laulud on rohkem röökimine. Kui "Kärevere laad" või "Vene küla" algab, siis pane kõrvad kinni," muutus Simpka kriitiliseks.

"Muidu ei saaks ju teised kõik kaasa laulda. Vanad sõjamehed. Viinaklaasi juures jaurama harjunud. Egas siin kontsertlauljaid ole." Ettepanek neist mõnda pereproua auks ka siin laulda tõrjuti majarahu säilitamise huvides tagasi. Klaase oli ka tihti tõstetud.

"Siis on ju hästi, kui Petseris rohkem kui Võrus meeldib."

"Aga proua, on ka halbu, eba-meeldivaid asju, mida ette ei oska näha. Mitte linna pärast, vaid juhusliku kokkusattumuse pärast."

"Mida siis? Kas midagi halba on juhtunud?" löid proua kõrvad kikki.

"Pean lähemalt seletama. Lacise ja Härmakuga teenisime aega õppekompaniis koos. Nüüd mina ohvitser, nemad allohvitserid siinsamas. Püsti õnn, et pole alluvuse vahekorras. Piinlik ja halb. 1. kompaniis allohvitseriks koolivend, kellega mitu aastat samas klassis istusime. Jäi eelviimasesse klassi teiseks aastaks ega jõudnudki lõpetada. Vaene poiss päälegi. Nüüd siin üleajateenijaks. Teise koolivennaga - lõpetasime kooli koos - teenisin õppekompaniis. Ta unistuseks oli Sõjakooli pääseda. Käis hiljem aspirantide kursusel ja katsetas kadetiks pääseda, kuid ei vedanud. Teisega samane lugu. Olime koos õppekompaniis ja aspirantide kursusel, kuid katseil jäi ukse taha. Nüüd teenivad mõlemad üleajateenijaina Võrus."

"Aga egas teie selles süüdi ole."

Kõrvaltoas helises telefon ja vastama läinud kapten teatas, et soovitakse nooremleitnant Rosenthal.

"Mind? Kes see teab, et ma siin olen?"

"Rääkige ise. Daami hääl..."

"Siin nooremleitnant Rosenthal, palun, kes räägib?"

Lauas istujad kuulsid, kui Rosenthal

vastas: "Ma tean, et ma purjus olen. Kas ka teie purjus olete, peate ise teadma. Ma olen võõras korteris. Mina ei tea. Pole minu asi..."

"Mts, kes see oli?" päriti imestunult üksteise otsa vaadates.

"Püstihull niisugune. Mina pole kellegi ütelnud, et siia tulen. Seda pidi keegi ütleva. Kust ta muidu teadis? Kus veel asi, mida küsida."

"Võtame selle pahanduse pääle viina," lausus kapten klaase täites.

"Kas ma tean, et leitnant Viira läheb või viiakse Tartu tagasi? Kust põrgust mina seda tean ja mis mul sellega tegemist.

Aga te tunnete ja olete sõbrad. Jalutate linnas ja käite kasiinos ning puutute sääil kokku... Puutun muidugi... Ja seda nüüd küsima, kui ma oma ülemuse pool külas olen... Rumal ja inetu. Kust ta teadis?"

Setumaa ja Petseri linna ning eriti ta vaimse keskuse, Kloostriomapäraks ja iseloomustavaks tunnuseks oli meeleehtlikult kangekaelne alalhoidlikkus. Riputi harjumuste küljes ning elati vana kalendri järgi. Asja taga seisis mõjustajana õigeuskirik, ilmse eesmärgiga kindlat vahejoont eestlaste ja venelaste vahel hoida. Loomulikult uskus venelane preestrit, sest too oli oma, vanem inimene ja päälegi venelane, või kui oligi eestlane, siis tugevasti venestunud. Lisaks jäi kirik omavahelises heitluses ametivõimudega alati pääle ning ta autoriteet püsis. Leiti üks või teine ettekääne pühade või tähtpäevade vana kalendri järgi pidamiseks. Peeti teise nime all.

Igall külal oli oma kaitsepühak, kelle auks praazdnikud ja gulänjed korraldati. Ohtra viina tarvitamise tagajärjel lõppesid nood harilikult kaklustega ja mõni pussitati surnuks. Garnisoni allüksusile oli saadetud praazdnikute nimekirj. Nende ajaks ei antud säält külast pärit sõdureile öölubasid. Nii välditi nende sekku mine kaklusesse. Aga praazdnikuid olid pidanud nende isad, vanaisad ja nende eelkäijad. Miks pidid nemad neist loobuma? Päälegi polnud midagi asemele panna ärjätmise korral. Arvestada tuli külaelanike majanduslikku, aga veel enam hari duslikku taset. Muud pidu ei tuntud. Mingisugune meeelahutus ja lõbus tus pidi ometi ka neil olema.

Linnalähedased külamehed olid hobustega turuväljakule kogunenud. Hobustel kellad kaelas, tehti soovijaile väikse tasu eest vastlasõitu. Õigeusulil algas vastlapäevajärel suur paast, mis lõppes lihavõtetepühadel. Niisiis suurem pidutsemine enne pikemat nälgimist.

Nooremate nalja päält vahtima kogunesid vanemad inimesed. Kohal oli rahvast murdu ja ka röömsat meeleolu viinatagi. Vähehaaval hakkasid ka ilmad kevade poole tõmbuma. Loodus nakatas inimestki.

Ilma mingi kindla eesmärgita jalutades jõudis Hugo südalinna ja märkas üllatusega turuväljakul murdu talumehi hobustega, kuigi oli pühapäev. Vene-ased elasid vana kalendri järgi oma tähtpäevi pidades. Nii ei osanud arvatagi, mida säärane kogunemine võiks tähendada. Märkas küll, et noored pal kased hobusemehi ning sooritasid kilkamiste ja laulu saatel samas väikseid sõite.

Uudishimulikult edasi astudes kohtas ta Kuldovi preili Metslandi saatel. Nendega oli Arkna tantsukursuse partner Helene ja alaliselt kolmikusse kuuluv Elfriede, kellega ka Hugo tutvuda oli jõudnud. Kuldov tegi ettepaneku voorimees palgata vastlasõiduks ja kutsus Hugot kaasa.

"Kui partneri leiaksin, oleks iseasi. Kuidas ma üksi teile ülearuseks kolmandaks," arutles Hugo.

Elfriede ütles ära. Linda hakkas Helenet painama, et ta kaasa tuleks. Kuid ka too kahtles. "Kui Karl ka, siis kohe." Aga Arkna oli parajasti toimkonda hakanud. Linda hakkas pääle käima ja jõudiski lõpuks sõbranna niikaugemale saada, et ta kõheldes nõustus.

Ohvitserid valisid kopsakama hobuse ja saaniga voorimehe, avaldasid soovi kusagile kaugemale sõita ja küsisid nõu. Voorimees arvas, et küllalt pikk tee oleks Pangevitsa, ja soovitas sinna sõita. Kaugus ainult 15 km. Säält kõrtsi juures võib peatuda, kuuma teed juua ja jõuab õhtuks just parajaks ajaks tagasi.

KROONIKA

KAITSELIIDU ÜLEMA KÄSKKIRI

Tälinn

04. nov. 1994 a. nr.177

Isikkoosseisu kohta

VÄLJAVÕTE

k ä s i n:

1. Viia sisse Kaitseliidu Peastaabi koosseisu kaitseliidu inspektori ametikoht alates 01.11.1994 a.

Alus: Kaitseväe Juhataja käskkiri nr. 89 31.10.1994 a.

2. Määrata kaitseliidu inspektori ametikohale major Ülo Tamre alates 01.11.1994 a.

Neeme Väli
leitnant
KL ülema kt.

VÄLJAVÕTE ÕIGE

T. Järv

Kõik kaitseliitlased, vaatamata auastmele või ametikohale, kellele nende arvates on tehtud ülekohut ja kes pole saanud oma probleemidele lahendust otseste ülemuste juures, võivad pöörduda otse Kaitseliidu inspektori poole.

Mitte kellelgi pole õigust takistada ega keelata otsest pöördumist inspektori poole.

Kõik avaldused ja kaebused kontrollitakse. Soovi korral kaebaja nime ei avaldata. Kaebusi võib esitada ka anonüümselt.

Inspektori ülesanne on selgitada probleemide algpõhjuseid ja leida neile võimalikke lahendusi.

Inspektor jääb täielikult erapooletuks. Ta on uurija, mitte otsuste langetaja.

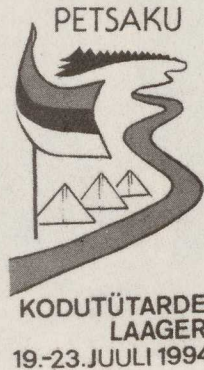
Avaldusi ja kaebusi võtab inspektor vastu kirjalikult, suusõnaliselt või telefoni teel.
Tel. 44 23 24, Uus tn. 2, Tallinn EE0001.

Ülo Tamre
major
Kaitseliidu inspektor

Sakala kodutütar väravavalves

54 aasta järel jälle koos

19. - 23. juulini 1994. a toimus kodutütarde elus suur sündmus.

Pärast 54 aasta pikkust sunnitud vaheaega peeti taas kodutütarde üleriigiline laager.

Laager oli Harjumaal Vääna jõe käärus Petsaku metskonna maadel. Kaunisse laagripaika püstitasid oma telgid 72 kodutütar ja 16 täiskasvanud juhti Tallinna, Harju, Rapla, Sakala ja Pärnu ringkonnast. Tulemata jäid kahjuks Lõuna-Eesti kodutütred.

Kodutütardele oli laager nii puhke- kui ka õppelaagriks.

5 päeva jooksul omandati teadmisi kasvatusküsimustes, matkatarkuses, looduse tundmises, tervishoius. Perenaiseoskustele andis hea panuse juurde lõkkel toiduvalmistamine - igal rühmal oli oma lõke kolm korda päevas hakkamas. Peeti huvitavaid võistlusi "vigurspordis" ja pallimängudes, põnevaid show'sid ja viktoriine kodutütarde tarkustest. Õpiti uusi mänge ja isamaalisi laule.

Kõik päevad lõppesid tujuküllase lõkkeõhtuga. Laagris võeti vastu 5 uut kodutütar.

Mõned pessimistid, kes arvasid, et laager AINULT kodutütardele kujuneb igavaks, pidid oma arvamust muutma.

Petsaku oli õppelaager ühtlasi ka täiskasvanud juhtidele. Igale päeval pärast lõunat kogunesid juhid vestlusringi, kus kuulati ettekandeid ja vahetati kogemusi.

Läbisaamine oli kõigi vahel hea.

Laagrit külastasid Kaitsejõudude Peastaabist kindralmajor A. Einseln, K. Jürgens, J. Kork, R. Telliskivi, H. Henn jt, Kaitseliidu Peastaabi esindajad leitnant N. Väli, tagala mehed ja paljud teised. Turvateenistuse organiseeris Kaitseliidu Harju Malev. Kõik külalised jäid nähtuga rahule ja jagasid kiidusõnu. Tüdrukute meelest oli laager "maksimaalne", st tore!

Laagri valmistas ette KT peavanem Maret Lepik, kes ühtlasi oli ka laagri vanem, majandusküsimuste eest vastutas peavanema abi Valve Liivar, ülejäänud staabiliikmed olid Tallinna ringkonna juhid Kaidi Liive, Piret Otsa ja Helgi Onno.

Ülesanded olid ka kõigil teistel laagrisolnud juhtidel ja muidugi kodutütardel enestel.

**Kodutütarde peavanem, instruktor
Maret Lepik**

Kodutütarde Tallinna ringkonna liikmed laagris

Õnnitletakse Harju ringkonna parimat kodutütart

Laagri pidulik lõpetamine

Näitus Kaitseliidu ajaloost

9. - 11. juunini toimus Viljandis kultuuriselts Koidu ruumides näitus Kaitseliidu ajaloost, esmakordselt pärast 1940. aastat Viljandimaal. Algselt oli plaanitud näitus korraldada KL Peastaabi abiga ja rändnäitusena, mis käiks kõigis malevates. Me kõik teame Kaitseliidu raskest majanduslikku olukorda ja kui tuli aeg näituse ülespanekuks, piirdus KL Peastaabi abi ainult transportiga. Näituse ülespanemisega tekkinud rahaprobleemid aitas lahendada kaitseväe juhataja kindralmajor A. Einseln.

Näitus ise oli, nagu juba eelpool mainisin, pärast okupatsiooni ja taasvabanemist Viljandimaal esmakordne ning seega ka ainulaadne.

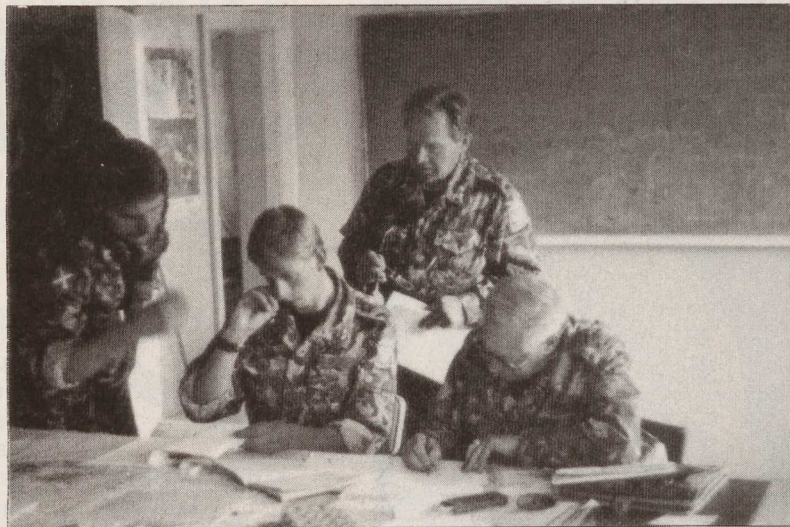
Väga hea ja ülevaatlik oli materjalide valik - vähe fotosid, palju diagramme ja tabeleid. Minu kui mitteaajaloolase vaatevinklist on foto muidugi ajalooline dokument, kuid tal puudub selline lai ja üldine informatsioonipeegeldus, mis on diagrammil või tabelil.

Oli ka ajaloolisi trükiseid Kaitseliidu tegevuse kohta, NKVD arhiividest pärit toimik kindralmajor Johannes Orasmaa kohta, kes oli Kaitseliidu ülem aastatel 1925 - 1940.

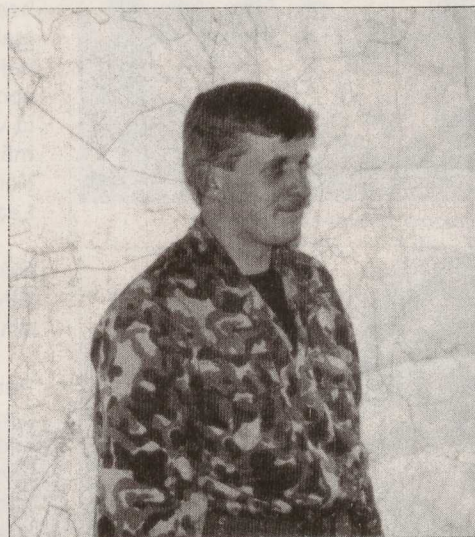
Näitusel oli välja pandud ka kaitseliitase munder enne 1940. aastat, samuti praeguse kaitseliitase varustust ja relvastust.

Tervikuna andis näitus väga hea ja tervikliku ülevaate sellest, mis oli Kaitseliidu organisatsioon enne okupatsiooni: kellest see koosnes, kui suur oli, millega tegeles jne. Tänapäev oli leidnud vähem kajastamist: pole neid, kes sellega teadlikult tegeleksid, puudub raha selleks tööks, pole ruume. Kahju, et näitus oli ainult Viljandis ja ühe korra: kui seda ei saanud teha rändnäitusena, nagu algselt plaaniti, sest puudusid rahalised vahendid, siis kaitseväeosades oleks saanud seda eksponeerida ilma suurte kulutusteta. Kahjuks ei peetud seda vajalikuks - pole raha ja kõik. Kui me ei mäleta oma minevikku ega tea, kes ja mis me olime, on ka meie tulevik ähmane ja raske on aru saada, kuhu minna ja milleks.

Näituse korraldaja Olavi Punga ja näitusele kaasaaitajad tegid ära suure töö, mille eest neile suur tänu. Aga edasi?

STAABID TEGUTSEVAD

RAS Eesti Merelaevandus andis KL mereosakonnale oma bilansist sõiduauto Moskvitš 2141. Täname RASi EML juhatause liiget Tarmo Kõutsi ja sama asutuse peadirektorit Toivo Ninnast. Auto on sõidukorras ja kergendab tunduvalt meie tööd.

KL mereüksuste
taasloomisega tegelev
Raivo Noorhani

Vägesid juhivad ainult isikuliselt ülem, vägede tegevuse juhtimisel on talle allutatud staap. Staap, mis koosneb omakorda osakondadest ja jaoskondadest, valmistab ette kõik dokumendid ülemale, mille alusel ülem annab operatiivkäsu. Üks tähtsamaid nõudeid staapide koordineeritud tegevusel on sidesüsteemi korrasolek.

15., 16., ja 17. augustil olid kaitsejõudude, RKO ja Kaitseliidu staapide ühisõppused. Kaasa olid haaratud kõik kaitseväeüksuste ja Kaitseliidu malevate staabid, kes pidid tegutsema mitmesugustes situatsioonides: mobilisatsioon, häire, rännak, staapide ümberpaigutamine, võitlus vaenlase maaväe üksustega, võitlus õhu- ja meredessandiga, siseolukorra kindlustamine jne.

Olukorrad muutusid pidevalt ööpäev läbi ja staabid töötasid täispingel. Kontrollimisel oli väga meeldivaks üllatuseks, et eelnenud treeningõppused on tulnud kasuks ja staapides on väga palju häid suure otsustusvõimega ohvitseri. Õppused aga näitasid veel kord, kui tähtis on korralik side lahingutegevuse piirkonnas. Olemasolevate sidevahenditega jääb see sageli mitterahuldavaks. Kogu õppus aga tuli kõigile kasuks. Iga staabiohvitser peab siit tegema oma järeldused - millised olid vead, mida teha järgmine kord paremini. Lahingutegevuses on igal mehel ette nähtud oma kindel koht ja ta peab seal oma ülesandeid täitma.

Major E. Oruste

IN THIS ISSUE:

MY CHILDHOOD HOME IS BEHIND BARBED WIRE (2)

Author Jüri Vaidla, deputy senior of the board of governors of Seto congress's head of the frontier detail.

What is home? What does it mean for a person? Having a home is the main foundation for life to go on. Right now this home of the natives of Petserimaa is being destroyed. The destruction started when Estonia was occupied by USSR and this destruction is still going on.

WHAT DOES ESTONIA NEED THE DEFENCE LEAGUE FOR (8)

Professor Peeter Lorents, member of the board of governors of the DL.

The author comes to the conclusion that the state of Estonia needs an army-like organisation, consisting mainly of civilians. This organisation would unite the citizens wanting, being allowed and being able to have military equipment and learning military subjects and skills on their spare time for defending themselves, their home and family and, finally, the whole country in case of invasion. In Estonia, the Defence League should be such an organisation.

RESISTANCE IS A NECESSITY (10)

An interview with captain Riho Uhtegi from the General Staff of Estonian Defence Forces.

NOCHCHIJCX IS FIGHTING THROUGH CENTURIES (14)

Author Kalle Eller, member of the board of governors of the DL.

The article is about the history, people, ancient and national religion, customs and language of Chechens. The Chechens do not have traditions of modern, independent state. They cannot put their officers in a uniform based on national army tradition. But the author concludes they have managed to maintain the unbreakable fighting spirit of ancient mountaineer and Schamili warriors.

MAN AND WEAPON (16)

Author Mart Küssler.

The author thinks that once again it is time to discuss old problems. Man and weapon - does this pair of words symbolise something important and essential in human culture or is it just a deviation, an exception, in the evolution of mankind, in the written and unwritten course of history?

PF-89 (22)

Author Tõnu Piip, lieutenant.

Teaching material introducing the anti-tank defence missile PF-89.

PF-89 is an individual, single-loader, portable anti-tank weapon bought from China.

AIR CAVALRY - SOLDIERS OF FLYING HORSES (30)

One of the most interesting and effective fighting methods of modern warfare is the so-called air cavalry - units going to battle with helicopters.

THE STANDARDS OF DEFENCE LEAGUE III (36)

The archivist of the General Staff of the DL, Olavi Punga, is introducing the standards of the special units of the DL.

HOW TO SPARE YOUR WEAPON AND CARTRIDGE WHEN HUNTING. FISHING (40)

Author Juhan Kõdar.

SEVERAL FACES OF RADIO AMATEURISM (45)

Author Teolan Tomson.

A WEEK IN THE NATIONAL GUARD OF USA (48)

Author lieutenant Mart Sälluste, chief of the military unit of Nõmme.

THE UNDERGROUND STATE OF POLAND (50)

Commented summary from the publication "The Moscow Trial of the 16 Polish leaders" - Liberty Publications.

Organisation of the Polish resistance movement Armia Krajowa is an example of the organisation of total defence of an armed state.

THE ERNA EXPEDITION 1994 (52)

Author lieutenant Tõnu Piip

The memorial expedition of the historical ERNA-group took place on August 24-28, last year. This time it was the competition of reconnaissance groups.

THE DAYS OF THE DEFENCE LEAGUE, 1994 (54)

Author major Ülo Tamre, the judge of the days of the DL.

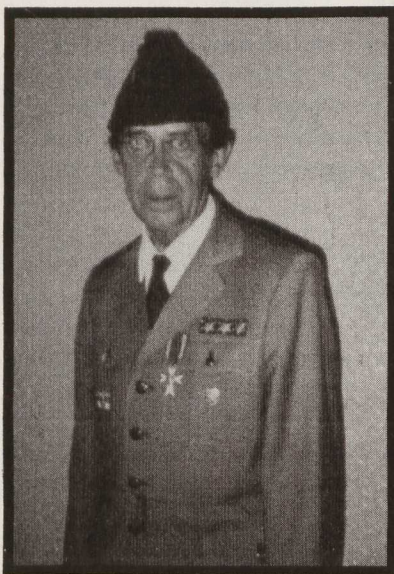
Causes of first aid also took place besides traditional military training and sports events of the days of the Defence League.

TOGETHER AGAIN AFTER 54 YEARS (61)

Author Maret Lepik, the head and instructor of Kodutüred (a youth organisation similar to girl guides).

An all-Estonian vacation and training camp of Kodutüred was held again after 54 years of forced break in Harjumaa.

Aldur Soe - kauaaegne ja tulihingeline noortejuht

Aldur Soe sündis 22.01.1916 Tartumaal Elva lähedal. Ta kasvas peres ainukese lapsena. Kuna ta lapsepõlv langes kokku Eesti Vabariigi "lapsepõlvega", siis sai

temast maast madalast eestimeelne mees. Kohe Noorte Kotkaste organisatsiooni loomise järel astus ta selle liikmeks.

Ta oli Elva **esimene** noorkotkas ja noorkotkaste salgajuht.

Esimesel võimalusel astus ta kaitseleitu ja jätkas oma noorkotkategevust Tartumaa noorkotkaste instruktoriga. Seda tööd tegi ta kuni Eesti Vabariigi okupeerimiseni.

21.06.1941 Aldur Soe arreteeriti ja teda karistati riigivastase tegevuse eest 15aastase vabadusekaotusega. Sellest veetis ta 7 aastat Venemaa vanglas ja 8 aastat asumisel.

1989.-90. aastal hakkasid endised noorkotkad ja kodutüred taas tegutsema. Nendega liitus ka Aldur Soe. 1992. a jaanuaris määras KL ülem Aldur Soe Noorte Kotkaste peastaabi ülemaks, sellena töötas ta pensionileminekuni 1994. a veebruaris. Ta oli ka Noorte Kotkaste aupea-

vanem.

Inimesena oli Aldur Soe väga aus, sooja südamega ja aivalmisi, hästi kasvatatud härrasmees, kes oskas sobivalt käituda igas olukorras. Terve elu pidas ta pühaks noorkotkate seadust "Ei suitsule ja alkoholile!". Isamaarmastus ja aatelisus, tarkus ja headus, kaasnimestest lugupidamine olid tema olemuseks.

Vaatamata oma kõrgele eale oli ta kursis kõikide nüüdisaja probleemidega ja tema edumeelsus paistis silma ka noortega tehtavas töös. Aldur Soe suri 31.01.1995 pärast lühikest haigust. A. Soed jäävad mäletama paljud töökaaslased, kaitseleitudlased, noorkotkad ja kodutüred.

*Noorkotkad
Kodutüred
Naiskodukaitse
Kaitseleiti*

"KAITSE KODU!" 3(445)1994 & 1(446)1995

Peatoimetaja
JUHÁN KÕDAR
tel 44 36 80

Tegevtoimetaja
LAURA BAUMVERK
tel 44 36 80

Vastutav väljaandja
SIRJE ENDRE
tel 42 18 98

Toimetaja
HANS ÕLMISTE
tel 44 54 66

Keeletoimetaja
TIINA LEEMETS

Fotograaf
RAIGO PAJULA

Kujundus ja küllendus
LEMBIT RÕMMELGAS

Sekretär
AIRE ROMANDI

Arijuht
JÜRI SOONE

PEATOIMETUS

Tallinn, Uus tänav 2,
Kaitseliidu peastaabi ruumes.
Telefon 44 36 80

Peatoimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kell 10-12

TOIMETUS

Postiaadress: Narva mnt 5,
EE0090, pk 331.
Telefon 44 54 66
Faks 44 95 58

KOLLEEGIUM

Johannes Kert
Aivar Pajupuu
Kalle Eller
Sirje Endre
Katrin Linde
Maret Lepik
Andres Reimer
Dagmar Mattiisen
Villu Vaargas

*Toimetus ja kolleegium
tänavad ÜEKNi,
kaitseministeeriumi ning kõiki
teisi hea tahtega inimesi ja
organisatsioone, kes aitavad
kaasa käesoleva
ajakirjanumbri ilmumisele.*

Kuulutuste ja reklaami hinnad

mõõtmed	hind
260 x 180 mm	3592 kr
125 x 180 mm	1840 kr
92 x 180 mm	1400 kr
125 x 90 mm	1000 kr
60 x 90 mm	552 kr
60 x 45 mm	280 kr

Värvilistel lehekülgedel hinnalisa 30%

Tagakaas (ainult värviline)

260 x 180 mm	7992 kr
125 x 180 mm	3992 kr

Esi- ja tagakaane sisekülg (ainult värviline)

260 x 180 mm	5832 kr
125 x 180 mm	2992 kr

Hinnale lisandub käibemaks ja kujundustasu.

Väljaandja meedia- ja kirjastuskompanii SE & JS

V E A P A R A N D U S

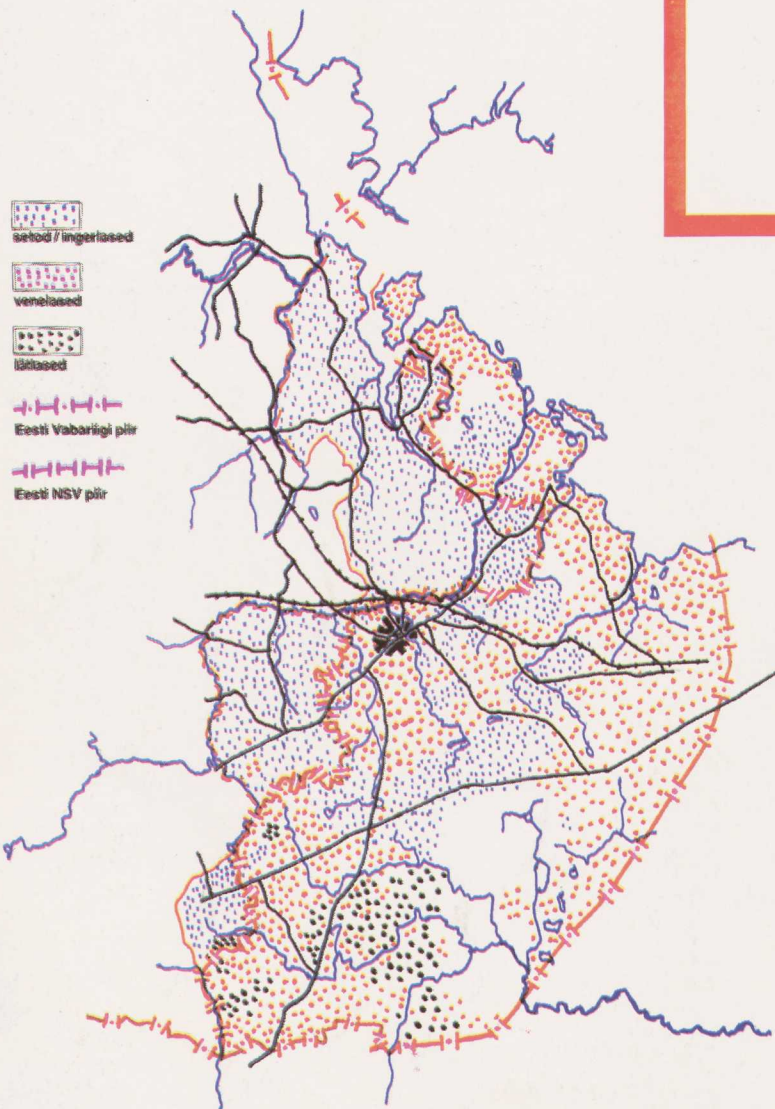
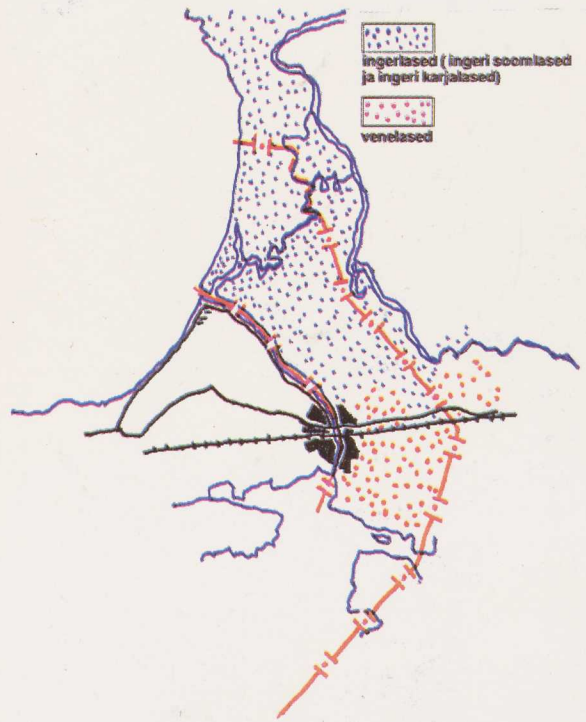
Eelmisse "KK!" numbrisse sattus eksitav viga: Lk.31 oleva artikli autoriks on LUI JAANSON.

Ajakirjas kasutatud pildimaterjal on pärit Kaitseliidu Peastaabi arhiivist. Esikaanel ja tiitellehel JUHAN KÕDARI fotod.

KAASAEGSETEST TANKITÜÜPIDEST EELISTATUIM LAHINGUMASIN SAKSAMAAL **LEOPARD 2 A-2**

EESTI - INGERI RAHVASTIK ENNE II MAAILMA- SÕDA

PETSERIMAA RAHVASTIK ENNE II MAAILMA- SÕDA